

Waterschap
Rivierenland

Begroting 2024

INHOUDSOPGAVE

1. NOTA VAN AANBIEDING	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Verslaggeving	8
1.3 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	9
1.4 Uitgangspunten	16
1.5 Meerjaren kosten- en heffingsopbrengstontwikkeling	19
1.6 Incidentele baten en lasten 2024	21
1.7 Kostentoerekening	22
1.8 Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves	23
1.9 Weerstandsvermogen	24
1.10 Risicoparagraaf	29
1.11 Financiering	33
1.12 Kostenbeheersing	36
1.13 Subsidieparagraaf	37
1.14 Klimaatparagraaf	38
1.15 Verbonden partijen	41
1.16 Bedrijfsvoering	42
1.17 Openbaarheid	46
1.18 Autorisatie investeringen	47
1.19 Grote projecten	48
2. KERNCIJFERS 2024	49
3. PROGRAMMA'S	50
3.1 Inleiding programma's	50
3.2 Programma Waterveiligheid	51
3.3 Programma Watersysteem	54
3.4 Programma Waterketen	58
3.5 Programma Wegen	62
3.6 Programma Middelen	65
3.7 Dekkings- en financieringsmiddelen	73
3.8 Recapitulatie exploitatie en investeringen per programma	74
4. TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGER	75
4.1 Taak Watersysteem	75
4.2 Taak Zuivering	76
4.3 Taak Wegen	77
4.4 Totaal taken	77
5. KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN	78
5.1 Algemeen	78
5.2 Kosten- en opbrengstensoorten in meerjarenperspectief	79
6. WATERSCHAPSBELASTINGEN	80
7. BESLUIT TER VASTSTELLING	92
Bijlagen	93

1. NOTA VAN AANBIEDING

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de begroting 2024 aan. De begroting 2024 is een nadere uitwerking van de voorjaarsnota 2023, die is behandeld in het Algemeen Bestuur van 2 juli 2023 en het nieuwe Bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met water', dat ten tijde van het opstellen van de voorjaarsnota 2023 nog in ontwikkeling was.

De begroting geeft inzicht in de voornemens van het waterschap voor het jaar 2024. In de bestuurlijke programma's is de inhoud van het Bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met water', het Waterbeheerprogramma 2022-2027 'Versterken. Verbinden. Vergroenen' en het wegenbeheerplan 2023-2027 verwerkt. Naast de kosten voor 2024, is de meerjarenexploitatie-raming voor de jaren 2025-2028 en de investeringsplanning voor de periode 2024-2028 opgenomen. Tevens zijn de kosten en opbrengsten per wettelijke taak opgenomen en de daaruit voortvloeiende heffingsbedragen.

Missie en kernwaarden

Waterschap Rivierenland (WSRL) is een organisatie die tot taak heeft zorg te dragen voor het regionale watersysteem in het rivierengebied (zorg voor een goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en bescherming tegen rivierwater) en voor de regionale wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Het waterschap voert haar taken uit met aandacht voor kwaliteit. De missie van het waterschap sluit daarbij aan: *Waterschap Rivierenland zorgt voor veilige dijken en een evenwichtig watersysteem.*

Het waterschap is daarbij in staat om realistische doelen te stellen en om deze – in samenwerking met burgers en andere overheden – tot uitvoering te brengen op een wijze die past binnen de gestelde randvoorwaarden (waaronder kwaliteit, kosten, duurzaamheid, efficiëntie, effectiviteit etc.).

Daarbij hanteert het waterschap de kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar:

Bekwaam

De kernwaarde *bekwaam* refereert aan expertise, deskundigheid en vakmanschap. Een vakmanschap dat bij de waterschappen door de eeuwen heen is gegroeid en tot op de dag van vandaag onderhouden wordt met ervaren, gespecialiseerde en goed opgeleide medewerkers. Bekwaam betekent ook: met kennis van zaken op zoek gaan naar nieuwe oplossingen, gebruik makend van de middelen die tot je beschikking staan.

Betrokken

De kernwaarde *betrokken* omvat veel: oog hebben voor andere belangen, samenwerken, meebewegen met ontwikkelingen, rekening houden met de toekomst. Met daarbij steeds onze taken voor ogen. Qua persoonlijke inzet betekent het: werken vanuit je hart, met af en toe een stapje extra.

Betrouwbaar

De kernwaarde *betrouwbaar* verwijst naar: doe wat je zegt en zeg wat je doet. Het is heel vanzelfsprekend en basaal, en juist daarom is het nodig om er elke keer weer bij stil te staan.

Visie

Het werk van waterschap Rivierenland raakt alle mensen in het rivierengebied. Om wonen en werken in dit gebied, nu en in de toekomst, mogelijk te maken zorgen wij voor een optimale uitvoering van onze taken op het gebied van waterveiligheid, watersysteem, waterketen en wegen.

De goede dingen doen

We zijn als waterschap een uitvoeringsorganisatie. Onze gebiedskennis, deskundigheid en daadkracht zetten we in voor de uitvoering van de taken waterveiligheid, watersysteem, waterketen en wegen. We letten daarbij scherp op het bieden van een goede kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor goed openbaar bestuur zorgen we voor bestuurlijke vernieuwing. We hebben oog voor de maatschappelijke meerwaarde van ons werk. Innovatie is vanzelfsprekend en het waterschap is zichtbaar, ook buiten de verkiezingen. We willen uitnodigend en uitdagend zijn voor burgerparticipatie. Door energieneutraal te werken dragen we bij aan de landelijke klimaatafspraken.

Voor een optimale taakuitvoering zoeken we de samenwerking met partners in het waterbeheer, waar dit bijdraagt voor wat betreft kosten, kwaliteit of kwetsbaarheid. Als overheid staan we voor een professionele dienstverlening aan burgers en bedrijven.

We zijn een aantrekkelijke werkgever en onze medewerkers zijn duurzaam inzetbaar, zodat we steeds beschikken over voldoende en gekwalificeerd personeel. De kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar vormen het fundament van onze organisatie.

De dingen goed doen

Als *regionale waterspecialist* zetten wij onze gebiedskennis, deskundigheid en daadkracht in voor de uitvoering van deze taken. In een gebiedsgerichte aanpak bundelen we diverse opgaven en leveren we maatwerk voor het gebied. We letten daarbij scherp op het bieden van een goede kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten, want we streven naar een *effectieve en efficiënte taakuitvoering*. Dat vraagt *beheersing en transparantie* van de prestaties en kosten van de organisatie.

Voor een optimale taakuitvoering zoeken we de samenwerking met partners in het waterbeheer. Zo profiteren we van elkaars kennis en expertise. *Multischalige samenwerking* is ons uitgangspunt. We houden rekening met de belangen van anderen en hebben oog voor *maatschappelijke meerwaarde* van ons werk. We participeren in activiteiten voor *kennisdeling*.

Als overheid staan we voor een *klantgerichte dienstverlening* aan burgers en bedrijven. Ook bieden we een inspirerende werkomgeving voor onze medewerkers; we zijn *toonaangevend in Het Nieuwe Werken*. Onze kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar vormen het fundament voor een *professionele organisatie en medewerkers*. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor goed openbaar bestuur investeren we in de *ambtelijk-bestuurlijke samenwerking*.

Om goed voorbereid te zijn op de toekomst werken we continu aan verbetering en innovatie. Zo zijn en blijven wij de aangewezen waterspecialist.

Strategie

Het streven van waterschap Rivierenland is gericht om daar waar mogelijk en noodzakelijk verbetering in de uitvoering te realiseren om de taken waarvoor het waterschap staat goed ten uitvoer te brengen. In de bovenstaande visie is beschreven welke organisatie het waterschap wil zijn. Het gaat daarbij vanzelfsprekend niet om de organisatie als zodanig, maar het gaat erom dat een goede inrichting van de organisatie bijdraagt aan het zo goed mogelijk realiseren van onze taken ten dienste van onze klanten. In de strategie worden daarom de succesbepalende factoren benadrukt, die voor het waterschap leidend zijn op de route naar een optimale taakuitvoering en bedrijfsvoering.

De succesbepalende factoren zijn:

1. Taken centraal
2. Bestuurlijke vernieuwing
3. Doelmatige en doeltreffende organisatie
4. Innovatie
5. Burgerparticipatie en zichtbaarheid
6. Energieneutraal
7. Professionele dienstverlening
8. Multischalige samenwerking
9. Aantrekkelijke werkgever
10. Duurzame inzetbaarheid medewerkers.

1.2 Verslaggeving

Presentatie

De begroting 2024 is opgesteld conform de regels die gelden volgens het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Leeswijzer

Deze begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

Nota van aanbidding

De nota van aanbidding geeft inzicht in de uitgangspunten en randvoorwaarden waarbinnen deze begroting tot stand is gekomen. Daarnaast komen onder andere de financiering, de risico's en de bedrijfsvoering aan de orde. Aansluitend aan dit deel zijn de kerngegevens van waterschap Rivierenland opgenomen.

Programma's

In dit deel worden aan de hand van een vijftal programma's de beleidsontwikkelingen voor 2024 uiteengezet. Inclusief een financiële doorkijk voor de periode 2025-2028.

Begroting naar kostendragers met toelichting

Dit onderdeel bevat een overzicht van de netto kosten per wettelijke taak en een toelichting op de kostenontwikkeling ten opzichte van het vorige begrotingsjaar, inclusief een financiële doorkijk voor de periode 2025-2028.

Kosten- en opbrengstsoorten

Dit onderdeel bevat informatie over de kosten- en opbrengstsoorten van het waterschap.

Tarieven waterschapsbelasting

In dit deel wordt ingegaan op de wijze waarop de tarieven tot stand komen en wat de tarieven voor 2024 zijn. Het hoofdstuk bevat tevens de heffingsopbrengstontwikkeling in meerjarenperspectief.

Besluit ter vaststelling

In dit onderdeel zijn alle noodzakelijke besluiten opgenomen zodat het waterschap in 2024 haar voornemens op een slagvaardige manier kan uitvoeren. Het hoofdstuk bevat de besluiten ten behoeve van de begroting, financiering en investeringen.

Bijlagen

In dit deel zijn de bijlagen opgenomen waarmee de cijfers uit deze begroting nader zijn onderbouwd.

1.3 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

Dit hoofdstuk gaat in op de belangrijkste ontwikkelingen ten tijde van het opstellen van de begroting.

Oorlog in Oekraïne

De oorlog in Oekraïne woedt nog altijd voort en veroorzaakt veel menselijk leed. In Nederland heeft de oorlog geleid tot prijsstijgingen van met name energie, voedsel en grondstoffen. Veel Europese landen waren voor hun energievoorziening afhankelijk van Rusland. Deze afhankelijkheid wordt steeds verder afgebouwd, door bijvoorbeeld gas te importeren uit Noorwegen. Waterschap Rivierenland heeft geen contract met Gazprom. Onze leverancier is Greenchoice.

Naast het meer algemene effect van de oorlog op prijsstijgingen en inflatie, zijn er ook enkele meer specifieke effecten merkbaar voor ons waterschap. Drie aspecten krijgen daarbij extra aandacht: cyberbeveiliging, uitvoering van primaire taken en aanbestedingen.

Cyber

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne blijven we extra waakzaam op het gebied van cyberveiligheid. Verschillende internationale hackersgroepen mengen zich in de oorlog, al dan niet gesteund door staten. Russische hackpogingen zijn aan de orde van de dag. Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) houdt het dreigingsbeeld in de gaten en onderstreept de noodzaak om alert te blijven.

Primaire taken

De effecten op onze primaire taken zijn beperkt. Wel zijn er in het domein van de zuivering drie aandachtspunten:

1. De brandstofkosten voor het transport van slib zijn nog steeds hoger dan voor de oorlog in Oekraïne, maar zijn inmiddels wel gestabiliseerd;
2. De beschikbaarheid van polymeren en chloride-zouten staat onder druk. Dit leidt tot prijsverhogingen en onzekerheid over leveringen op de middellange termijn;
3. De slibeindverwerkers hebben te maken met hoge kosten. Continuïteit in het verwerkingsproces is wel gewaarborgd.

Bij het watersysteembeheer en het dijkbeheer zijn geen problemen gemeld.

Aanbestedingen en contracten

Gevolgen van de oorlog in Oekraïne zijn bij ons waterschap ook merkbaar bij contracten en aanbestedingen. Ondernemers willen de stijgende prijzen voor grondstoffen, waaronder brandstof, staal, chemicaliën, e.d. doorrekenen aan het waterschap. Nieuwe aanbestedingen vallen daardoor vaak hoog uit.

Impact val kabinet-Rutte IV op WSRL

Op 7 juli 2023 bood minister-president Rutte aan de Koning het ontslag aan van alle ministers en staatssecretarissen. Daarmee is het kabinet-Rutte IV gevallen. Op 22 november 2023 zullen er verkiezingen plaatsvinden voor de Tweede Kamer. De huidige Tweede Kamer heeft op 12 september 2023 een lijst van onderwerpen vastgesteld die zij controversieel verklaart. Dit zijn onderwerpen die niet op de Kameragenda komen, totdat er een nieuw kabinet is aangetreden. De lijst is te vinden op de website van de Tweede Kamer. Op deze lijst staan geen onderwerpen die de waterschappen direct raken. Wel leidt de val van het kabinet tot enige onzekerheid met betrekking tot de landelijke koers van een aantal thema's zoals stikstof, natuur en klimaat. In de tussentijd zit het waterschap niet stil. We blijven actief optrekken met provincies en via de Unie om onze opgaven te blijven agenderen.

Grondwaterkwaliteit

Met de Omgevingswet en de provinciale Omgevingsverordeningen, komt de taak grondwaterkwaliteit nadrukkelijker bij de waterschappen te liggen. De taak lag sinds de Waterwet (2009) al bij de waterschappen, maar werd in de praktijk meegenomen door provincies en omgevingsdiensten in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb). Nu de Wbb bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet komt te vervallen, nemen de provincies instructieregels op in hun Omgevingsverordening (met doorwerking naar de Waterschapsverordening) om het nieuwe werkpakket voor grondwaterkwaliteit bij de waterschappen onder te brengen. In formele zin is er dus geen sprake van overdracht van taken, omdat de waterschappen deze taak eigenlijk al hadden. Bij de invoering van de Waterwet (2009) zijn er bij WSRL echter geen middelen vrijgemaakt voor uitvoering van de grondwaterkwaliteitstaak (wel voor de grondwaterkwantiteitstaak). Op dit moment is het waterschap nog niet toegerust om de taak grondwaterkwaliteit goed uit te voeren. Het schort aan kennis, instrumenten en menskracht.

Zoals aangekondigd in de voorjaarsnota 2022, heeft WSRL het jaar 2022 gebruikt om een beeld te vormen van de consequenties van deze taak. De inspanning om het nieuwe werkpakket per 2024 erbij te nemen, is te overzien. Er kan met een uitbreiding van 2 fte worden volstaan. De uitbreiding bestaat uit 1,5 fte voor het nieuwe werkpakket voor de grondwaterkwaliteit en 0,5 fte voor de toename van modelleren en rapporteren voor grondwaterkwantiteit. De komende jaren zal blijken of de inschatting van 2 fte een juiste was.

Het bovenstaande is beschreven in het Koers en routeplan grondwater. Dit plan is in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 24 februari 2023 vastgesteld. Onderdeel van het besluit was om deze uitbreiding met 2 fte met ingang van 2024 voor het nieuwe werkpakket grondwaterkwaliteit op te nemen in de voorjaarsnota 2023 en begroting 2024, parallel aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. In 2023 is gestart met de voorbereidingen om per 2024 het nieuwe werkpakket voor grondwaterkwaliteit uit te kunnen voeren, conform het Koers en routeplan grondwater.

Wegwerken achterstanden vergunningentaak

Door een enorme toename aan aanvragen en meldingen (>30%) in 2020, 2021 en 2022 is een werkvoorraad in het vergunningenproces ontstaan. Dit had oplopende doorlooptijden en het stagneren van advisering en vooroverleg tot gevolg, waardoor burgers en bedrijven niet meer konden worden bediend zoals gewenst. De toename is overigens een landelijk beeld.

Om dit het hoofd te bieden en schade (imago en financieel) te voorkomen, aan wettelijke termijnen te voldoen en de werkdruk voor de medewerkers behapbaar te houden, was het noodzakelijk om in te grijpen. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld, dat op hoofdlijnen bestaat uit twee stappen.

De eerste stap is om voor de afhandeling van de toename van het aantal aanvragen, meldingen en adviezen tijdelijk extra capaciteit in te huren. Dit is, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, ingevuld. Hiermee komen aanbod en capaciteit meer in balans en loopt de werkvoorraad niet meer op. Omdat het hoge aanbod structureel van aard is, mede door landelijke ontwikkelingen als de energietransitie, Omgevingswet en woningbouwopgave, is in deze begroting structureel extra capaciteit opgenomen. De kosten worden overigens voor circa 50% gedekt met extra legesinkomsten.

Ook stap twee uit het plan van aanpak is inmiddels doorgevoerd. Dit betreft het doorvoeren van een optimalisatie van het vergunningenproces. Ook modernisering en het 'werken in de geest van de Omgevingswet' komen hierbij aan de orde. Met de optimalisatie en de extra capaciteit wordt de balans weer hersteld. Inmiddels wordt 80% van het aantal zaken weer binnen de daarvoor gestelde termijnen verwerkt en de verwachting is dat de gehele werkvoorraad in Q1 van 2024 weer op het gebruikelijke niveau is en de gestelde doelen en termijnen structureel weer gehaald zullen worden.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Waterschap Rivierenland werkt voortvarend aan projecten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De projecten Gorinchem-Waardenburg, Wolferen-Sprok, Stad Tiel en Tiel-Waardenburg bevinden zich in de uitvoeringsfase. In 2024 start de voorbereiding voor de uitvoering van project Neder-Betuwe. De overige HWBP-projecten bevinden zich in de (voor)verkenning- of planfase.

Het programma ligt op schema om de doelstelling “20% van de primaire waterkeringen voldoet aan de wettelijke norm in 2027” te behalen (conform Waterbeheerprogramma 2022-2027). De projecten in uitvoering lopen vooralsnog conform planning en blijven binnen budget. Planningen en kosten (ramingen) van de projecten staan onder druk als gevolg van exogene factoren (zoals bijvoorbeeld stikstof, extreme prijsstijgingen en discussies over subsidiabiliteit), als ook door interne factoren (met name beschikbaarheid personeel).

De gevolgen van indexering voor WSRL worden besproken met de landelijke programmadirectie HWBP. Er is een landelijke werkgroep ingesteld om het indexeringsrisico te onderzoeken. Omdat de impact van ontwikkelingen en wijzigingen vanuit het HWBP op WSRL groot is, wordt zoveel mogelijk vanuit WSRL geparticipeerd in ambtelijke werkgroepen die deze wijzigingen voorbereiden. WSRL neemt deel aan diverse landelijke werkgroepen, waaronder de werkgroep indexering, werkgroep implementatieplan stabiliteit, werkgroep langetermijnprogrammering, werkgroep projectgebonden bijdrage en werkgroep voorfinanciering. Ook zullen we in 2024 participeren in een begeleidingsgroep voor de evaluatie van de subsidieregeling HWBP.

De financierbaarheid van het landelijk programma staat enorm onder druk door de gestegen kosten. Dit is te merken aan de ontwerp-programmering 2025-2036, waarin dit jaar de realisatiefasen van projecten die na 2030 starten niet meer zijn opgenomen. Reden hiervan is dat er voor de periode tot 2036 landelijk ruim 3 miljard euro tekort is, om te voldoen aan de opgaven vanuit de verschillende waterschappen. Om te komen tot oplossingen voor de financierbaarheid van het programma is de werkgroep lange termijn programmering opgericht, waar WSRL aan deelneemt.

Er zijn vijf nieuwe WSRL-projecten aangemeld voor de programmering en op het ontwerpprogramma 2025-2036 geplaatst: allen onderdeel van de zuidelijke Waaldijk. Het gaat om ca. 30 km aan te versterken waterkeringen. Vooralsnog staan “slechts” de verkenningfasen op dat ontwerpprogramma. Voor de fasen Planuitwerking en Realisatie is nog geen budget gereserveerd. In 2024 voeren we de volgende 3 ingangstoetsen uit voor de programmering van nieuwe dijkversterkingsprojecten, teneinde een continue opgave aan hoogwaterveiligheid in ons rivierengebied te kunnen blijven realiseren.

Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H)

Met de provincies Zuid-Holland en Utrecht zijn de doelstellingen voor de regionale keringen en tussentijdse mijlpalen vastgelegd: 44 km op orde in 2024 en 106 km in 2030. Om niet alleen aan deze opgave te voldoen, maar om tot een investering in een toekomstbestendig systeem te komen, heeft het Algemeen Bestuur een besluit genomen over de visie op het watersysteem van de Alblasserwaard. Voor de implementatie is het Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden gestart. Binnen dit programma wordt parallel gewerkt aan het uitvoeringsprogramma voor het watersysteem, het onderzoeksprogramma en het uitvoeringsprogramma voor de regionale keringen. De activiteiten vallen onder het bestuurlijk programma Watersysteem.

Voor het nieuwe boezemkanaal en het -gemaal bij Hardinxveld worden de voorkeursalternatieven verder onderzocht en stap voor stap uitgewerkt ten behoeve van projectbesluit Omgevingswet en voor de aanbesteding aan de markt. Voor de aanleg van het boezemkanaal wordt nog een variant onderzocht in een gebiedsplan waarin naast de boezem, ook een zonnepark van een particuliere initiatiefnemer (invulling RES-opgave) en ontwikkeling Natuurnetwerk Nederland (NNN) een plek krijgen.

Aan het eind van 2023 moet duidelijk zijn of dit een haalbaar gebiedsplan is om hierna ook weer de streek te informeren over de uitwerking van de plannen (participatietraject). Ook zal dan de contractstrategie gereed zijn om te bepalen hoe en wanneer het project de markt zal gaan benaderen. Daarnaast is het projectteam verder in gesprek getreden met Rijkswaterstaat en ProRail om tot afspraken te komen over uitvoeringsvensters waarbinnen de werkzaamheden (kruising boezem/A15 en kruising boezem/spoor) uitgevoerd kunnen worden. De faunapassage voor de otter wordt ook in de verdere uitwerking van het ontwerp meegenomen. Ten behoeve van de (strategische) verwerving van gronden worden gesprekken gevoerd met grondeigenaren in de directe omgeving van het projectgebied.

In het project 'kadeversterking 1e tranche' zijn de eerste deeltrajecten technisch uitgewerkt en heeft een eerste informatieavond plaatsgevonden (Kade Kortland). Het Projectbesluit voor Kade Kortland wordt in 2024 aangevraagd. Eind 2023 worden de aanbestedingen voor de Hoogteopgave als de Peursumse kade opgestart zodat in 2024 beide deeltrajecten in uitvoering gaan. De ontwerpen voor de kade langs het Achterwaterschap, Dwarsgang en de Ammersche boezem worden in 2023 in concept afgerond en besproken met de omgeving zodat in 2024 hiervoor de benodigde vergunningen en een Projectbesluit aangevraagd kunnen worden. Ook zal de ecologische verbindingszone (EVZ), in samenwerking met de provincie Zuid-Holland, hierin zijn beslag krijgen. De omvang van de EVZ, op basis van vrijwillige grondverwerving, is eind 2023 bekend. In 2023 zijn diverse percelen langs het Achterwaterschap strategisch aangekocht voor verdere ruilverkaveling. Daarnaast is een perceel aan de Dwarsgang (noordzijde) verworven.

Het Onderzoeksprogramma wordt o.a. gericht op projectoverstijgende onderzoeksvragen of doorontwikkeling van de visie op het watersysteem. Dit betreft een integrale afweging hoe de nieuwe watersysteeminrichting van de Nederwaard optimaal ingezet kan worden om onnodige verhoging van kades langs de Alblas (2^e tranche) te voorkomen. De voorverkenning van de kadeversterking 2^e tranche leidt tot een scope afbakening van de te versterken trajecten en trajecten waar een ander vervolg aan wordt gegeven. Hiervoor wordt de samenwerking met andere beheerders (kabels en leidingen, wegen) onderzocht. In 2024 wordt de toetsronde inclusief een aantal nieuwe toetssporen afgerond, daarna wordt een nieuwe programmering van deze opgave opgesteld. Dit zal leiden tot nieuwe bestuurlijke afspraken over de termijn voor het op orde brengen van de opgave.

De planuitwerking voor het project Graafstroom wordt in 2024 doorgezet. Hiermee wordt de realisatie van het afsluitmiddel in de Graafstroom en het verplaatsen van het gemaal voor polder Laag Blokland voorbereid. De uitvoering start begin 2025.

Digitale transformatie

We worden steeds afhankelijker van digitale systemen. Inmiddels kunnen we onze bedrijfsprocessen niet meer zonder deze systemen uitvoeren. Samenhangend met die ontwikkeling constateren we dat de kwetsbaarheid mede door cyberdreiging toeneemt. Dit heeft ertoe geleid dat er in de watersector afspraken zijn gemaakt om te voldoen aan de BIO en de CSIR ⁽¹⁾ om de overheid weerbaarder te maken voor cyberdreiging. In 2021 hebben we plannen gemaakt om te voldoen aan de BIO (met name gericht op de kantoorautomatisering) en aan de CSIR (met name gericht op procesautomatisering). Deze plannen worden uitgevoerd in de periode 2022 t/m 2025. In 2022 zijn belangrijke stappen gezet om te voldoen aan de geschetste normen, vooral op het gebied van kantoorautomatisering. In 2023 zijn onderwerpen opgepakt rond fysieke beveiliging, het netwerk en de bewaking/beveiliging van procesautomatisering. Beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers en het absorptievermogen van de organisatie blijven onverminderd een grote uitdaging.

¹ De BIO (baseline informatiebeveiliging overheid) is een vertaling van een aantal normen naar concrete maatregelen die verplicht door alle bestuurslagen moeten worden nageleefd. De CSIR (cybersecurity implementatierichtlijn objecten) is een vertaalslag en specifieke invulling door Rijkswaterstaat in samenwerking met de waterschappen van de relevante beheersdoelen en beheersmaatregelen uit de BIO en de Checklist beveiliging van objecten.

Ontwikkeling schuldpositie

Een robuuste financiële huishouding maakt het voor het waterschap mogelijk om ook op de lange termijn de wettelijke taken uit te voeren tegen maatschappelijk aanvaardbare lasten. Een graadmeter voor deze robuustheid is de schuldpositie van het waterschap.

Waterschappen investeren en activeren de meeste uitgaven die een meerjarig nut hebben. De investeringen worden over langere perioden afgeschreven omdat de investeringen langjarig nut afwerpen. Het activeren in combinatie met langjarig afschrijven betekenen lagere kosten per jaar waardoor het belastingtarief minder sterk hoeft te stijgen. De investeringsuitgaven worden gefinancierd door leningen aan te trekken. Het aantrekken van vreemd vermogen betekent een toename van de schuld.

Indicator schuldpositie: Netto schuld/belastingopbrengsten

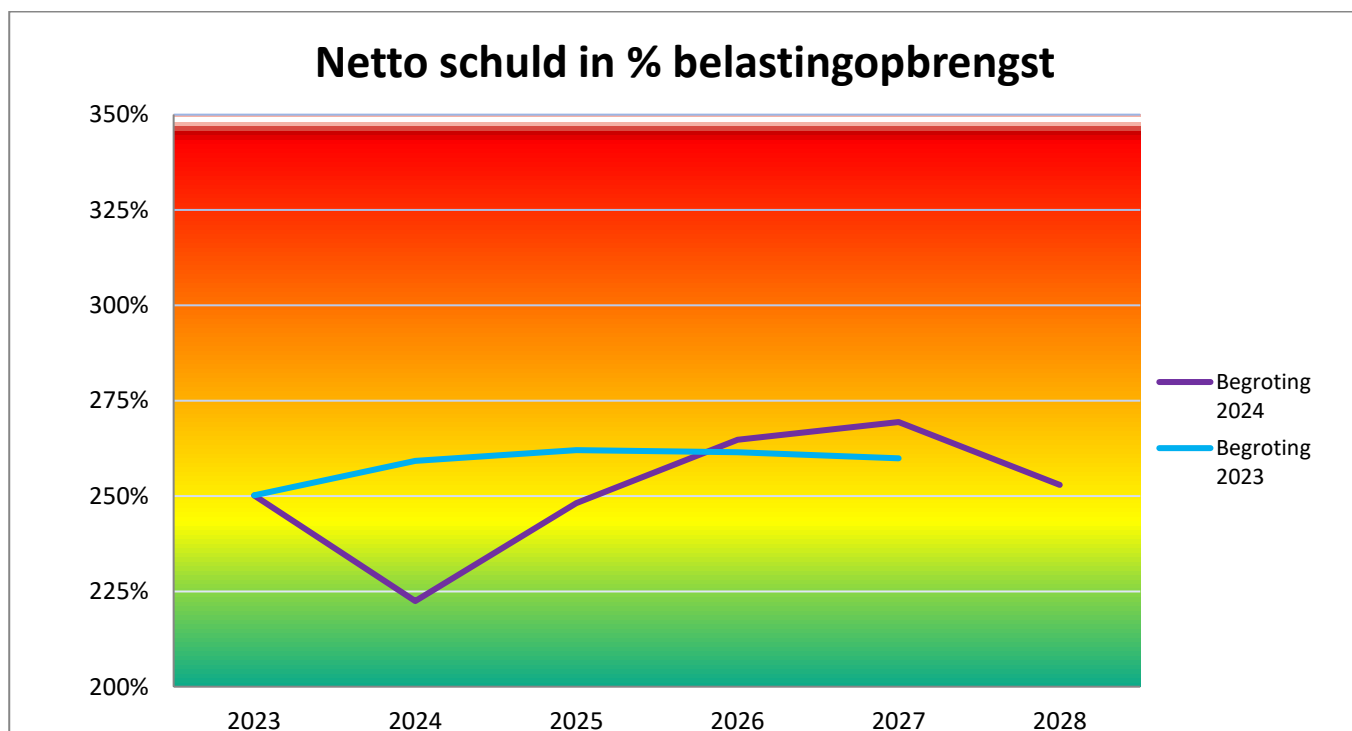
De belastinginkomsten geven in belangrijke mate aan hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De netto-schuldquote geeft aan hoe lang er nog belasting moet worden geïnd om de schuld te elimineren na opheffing van het waterschap. De omvang van de indicator is een keuze voor ieder waterschap. Het is niet de bedoeling om de indicator als een hard kengetal te hanteren, maar meer als richtlijn om de ontwikkeling van de schuldpositie in meerjarenperspectief te kunnen beoordelen.

Als indicator heeft het Algemeen Bestuur de volgende bandbreedte vastgesteld:

- < 250% acceptabel
- 250 – 300% aandacht vereist
- > 300% bijsturen

Ontwikkeling schuldpositie waterschap Rivierenland

Op basis van de geactualiseerde ramingen daalt de schuldquote in 2024 naar 222%, stijgt vervolgens tot 269% in 2027 en daalt daarna naar 253% in 2028. De schuldquote ontwikkelt zich met name de eerste jaren gunstiger dan verondersteld bij de begroting 2023. Dit wordt veroorzaakt door lager te financieren boekwaarde van activa als gevolg van de lagere projectrealisatie in 2022 en 2023 en de verschuiving van projectramingen in de jaren 2023 en 2024 naar latere jaren. Tevens ligt de meerjarige heffingsopbrengstontwikkeling van de begroting 2024 hoger dan verondersteld bij de begroting 2023.

Ontwikkeling netto schuld

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de netto schuld van het waterschap afgezet tegen de verwachte belastingopbrengst van de betreffende jaren.

Jaar	2024	2025	2026	2027	2028
Netto schuld	540	627	697	738	722
Belastingopbrengst	243	253	263	274	286
Schuldquote	222%	248%	265%	269%	253%

(Bedragen x € 1 mln.)

In onderstaande tabel is de netto schuld ² uitgesplitst naar langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva.

Jaar	2024	2025	2026	2027	2028
Langlopende schuld	761	730	653	688	713
Saldo vlottende activa en passiva	-221	-103	44	50	9
Netto schuld	540	627	697	738	722

(Bedragen x € 1 mln.)

² De netto schuld is opgebouwd uit langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva.

Netto schuld = Vaste schuld + (netto vlottende schuld + overlopende passiva – kortlopende vorderingen – kortlopende uitzettingen – liquide middelen – overlopende activa)

EMU-referentiewaarde

De Unie van Waterschappen, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hebben in verband met de val van het kabinet nog geen afspraken kunnen maken over de ruimte voor de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo in 2024.

Omdat de waterschappen de eigen EMU-referentiewaarde willen opnemen in hun begrotingen voor 2024 heeft het Uniebureau indicatieve referentiewaarden berekend op basis van het volgende:

1. In het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen van dit najaar wordt het ambtelijk onderhandelingsresultaat voor de EMU-ruimte van de decentrale overheden vastgesteld. Dit onderhandelingsresultaat geeft aan dat de decentrale overheden voor de periode 2024 t/m 2026 een ruimte van 0,5% BBP hebben en waarbij er voor de waterschappen een ruimte van 0,06% BBP is;
2. De waterschappen behouden deze ruimte in de jaren 2027 en 2028;
3. Wat betreft de omvang van het BBP wordt de raming van september 2023 van het Centraal Planbureau (CPB) gehanteerd en wat betreft de ontwikkeling van het BBP in de periode 2024-2028 de raming van augustus 2023 van het CPB.

Met name als gevolg van het eerste punt hebben onderstaande referentiewaarden geen formele status en heeft het Uniebureau ze als indicatief bestempeld.

EMU-referentiewaarde per jaar vs. EMU-saldo per jaar

Bedragen (x mln.)	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-referentiewaarde WSRL	-39,3	-39,8	-40,2	-40,7	-41,1
EMU-saldo WSRL o.b.v. meerjarenraming	-17,8	-87,0	-70,4	-42,8	14,7

Het EMU-saldo (verschil tussen inkomsten en uitgaven) van waterschap Rivierenland bedraagt in 2024 € -17,8 miljoen en ligt daarmee ruim binnen de EMU-referentiewaarde. In met name de jaren 2025 en 2026 is sprake van overschrijding van het EMU-saldo. Dit is een rechtstreeks gevolg van de grote netto investeringsopgave van het waterschap in die jaren. In 2027 is er nog sprake van een beperkte overschrijding en met ingang van 2028 ligt het EMU-saldo naar verwachting weer (ruim) binnen de referentiewaarde.

De EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat het waterschap in de gezamenlijke ruimte heeft. Het kabinet heeft tot nu toe aangegeven dat decentrale overheden hun investeringen kunnen blijven uitvoeren en er vooralsnog geen maatregelen of sancties worden opgelegd bij overschrijding van de referentiewaarde.

Op de middellange termijn verslechteren bij voortzetting van het huidig voorgenomen beleid de overheidsfinanciën, blijkt uit een verkenning van het CPB tot en met 2028. Bij ongewijzigd beleid loopt het overheidstekort op tot 3,9% BBP in 2028, waarmee de Brusselse norm van 3% BBP ruim wordt overschreden. Ook de overheidsschuld als percentage van het BBP loopt op, naar 54,3% in 2028. Het oplopende landelijke overheidstekort kan op termijn mogelijk leiden tot beperkende maatregelen.

1.4 Uitgangspunten

In dit hoofdstuk worden de gehanteerde uitgangspunten voor de begroting toegelicht.

De financiële uitgangspunten voor de voorjaarsnota en begroting zijn gebaseerd op de ramingen van het CPB (Centraal Planbureau). Voor het jaar 2024 zijn de uitgangspunten gebaseerd op de door het CPB vastgelegde ramingen in de Macro Economische Verkenningen van september 2023, aangevuld met de Verkenning Middellange termijn 2025-2028 (geactualiseerd in augustus 2023). Jaarlijks bij de opstelling van de voorjaarsnota en de begroting worden de uitgangspunten geactualiseerd.

In onderstaande tabel zijn de gehanteerde uitgangspunten van de begroting 2024 vergeleken met de uitgangspunten van de voorjaarsnota 2023. De verschillen zijn vervolgens toegelicht.

	Voorjaarsnota 2023 (2024-2028)	Begroting 2024 (2024-2028)
Inflatie	2023: 6,5% 2024: 3,2% 2025-2028: 2,4%	2023: 7,8% 2024: 3,6% 2025-2028: 2,4%
Loonontwikkeling	2024: 5,0% 2025: 4,7% 2026: 4,5% 2027-2028: 3,8 %	2024: 5,6% 2025: 4,7% 2026: 4,5% 2027-2028: 3,6%
Sociale lasten	29,0%	28,4%
Lange rente	2024-2025: 4,0% 2026-2028: 2,3%	2024-2025: 4,0% 2026-2028: 2,3%
Bestuursprogramma	PM	Verwerkt, geen financieel effect.
Dividend NWB	€ 4,1 miljoen per jaar	€ 4,1 miljoen per jaar

Inflatie

Het CPB geeft in de Macro Economische Verkenningen aan dat de inflatie weliswaar daalt, maar voorlopig nog hoog blijft en langer aanhoudt dan verwacht. Ten opzichte van het Centraal Economisch Plan van maart 2023 zijn de inflatiecijfers naar boven bijgesteld (met 1,3% in 2023 en 0,4% in 2024, totaal 1,7%). Het cumulatieve effect van de bijstelling van de inflatie in 2023 en 2024 is in de begroting 2024 verwerkt.

Loonontwikkeling

Eind 2022 is de huidige cao voor waterschappen afgesloten met een gemiddelde loonontwikkeling van 8% voor 2023. Deze cao loopt op 31 december 2023 af. In de begroting 2023 was voor het jaar 2023 rekening gehouden met een loonontwikkeling van 3,7%. Het verschil van 4,3% werkt structureel door in de kostenramingen voor 2024 en verder.

Voor de komende jaren verwacht het CPB een loonontwikkeling van 5,6% in 2024, 4,7% in 2025, 4,5% in 2026 en in volgende jaren gemiddeld 3,6%. Daarmee ligt de loonontwikkeling in 2024 0,6% hoger dan het uitgangspunt in de meerjarenbegroting 2023-2027 en 0,2% lager in de jaren 2027 en 2028.

Sociale lasten

Het in de begroting 2024 gehanteerde uitgangspunt van sociale lasten bedraagt 28,4% en ligt 0,6% onder het uitgangspunt van de meerjarenbegroting 2023-2027. De bijstelling wordt veroorzaakt door de aankondiging van het ABP dat de pensioenpremie met ingang van 2024 met 0,9% zal dalen. Hiervan heeft 70% (0,6%) betrekking op het werkgeversaandeel.

Formatie

De formatie per 1-1-2024 bedraagt 938,2 fte, waarvan 14,8 fte tijdelijk. Ten opzichte van de begroting 2023 (stand per 1-1-2023) is de formatie per saldo toegenomen met 40,2 fte.

Hiervan is per saldo 25,5 fte gebaseerd op bestuurlijke besluitvorming over o.a. informatieveiligheid en risicogestuurd beheer en onderhoud (begroting 2022), doorgeschoven formatie-uitbreiding naar 1 januari 2024 bij de begroting 2023, wegwerken van achterstanden in de bedrijfsvoering (jaarrekening 2022), grondwater, beverproblematiek, klimaatneutraal/circulair en continuering van discrepantie-onderzoeken naar indirecte lozingen (voorjaarsnota 2023). Vanwege de structurele toename van het werkaanbod bij vergunningverlening (>30%) is tot slot tijdelijke formatie omgezet naar vast.

De overige uitbreiding valt binnen het bestaande beleid voor 'zelf doen versus inhuur of uitbesteden', waarbij bij een positieve business case of subsidiabele HWBP-uren gekozen wordt voor 'zelf doen' (per saldo 8,8 fte) en de banenafpraak in het kader van de Participatiewet, die binnen de bestaande begroting wordt gerealiseerd (5,9 fte).

Lange rente

De rente op langlopende leningen met een looptijd van 10 jaar is als gevolg van de doorgevoerde renteverhogingen door de ECB opgelopen tot circa 4,0%. Naar verwachting zullen de maatregelen leiden tot een verlaging van de inflatie op langere termijn. Voor de nieuw af te sluiten langlopende leningen met ingang van 2027 en 2028 is uitgegaan van een rentepercentage van 2,3%.

Dividend NWB

De NWB heeft aangegeven te streven naar een bestendig dividendbeleid, met als uitgangspunten:

- de toekomstbestendigheid van de bank
- het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst
- periodieke evaluatie van het dividendbeleid
- te streven naar de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag.

Ingeschat wordt dat de structurele jaarlijkse dividenduitkering van de NWB aan waterschap Rivierenland circa € 4,1 miljoen bedraagt.

Onvoorzien

De post onvoorzien is een vast onderdeel van de begroting en bedraagt structureel € 0,9 miljoen.

Belastbare eenheden 2024-2028

De belastbare eenheden in deze begroting zijn gebaseerd op de door BSR afgegeven eindejaarsprognose voor het jaar 2023. Daarnaast is rekening gehouden met groei van het aantal huishoudens (ingezetenen en zuiveringsheffing woningen) (1,0% in 2024). Het aantal zuiveringseenheden Bedrijven is gebaseerd op de prognose van BSR voor 2023 inclusief de verwachte resultaten van leegstands- en discrepantieonderzoeken. In meerjarenperspectief 2025-2028 is het aantal belastbare eenheden constant verondersteld.

Omvang egalisatiereserves

De egalisatiereserves (per taak) worden ingezet om ongewenste jaarlijkse schommelingen in de belastingtarieven op te vangen en komen op deze wijze weer ten goede aan de belastingplichtigen. Uitgangspunt is dat de egalisatiereserves aan het einde van de planperiode volledig zijn ingezet. Het resultaat van de jaarrekening 2022 is conform besluitvorming toegevoegd aan de egalisatiereserves.

Op basis van de 2e bestuursrapportage 2023 wordt een voordelig resultaat verwacht van € 7,3 miljoen. Het verwachte saldo van de egalisatiereserves per ultimo 2023 wordt daarmee als volgt:

Egalisatiereserve zuiveringsheffing	€ 2,2 miljoen
Egalisatiereserve watersysteemheffing	€ 18,9 miljoen
Egalisatiereserve wegen	€ 2,4 miljoen

Financiering

De financieringsbehoefte is geactualiseerd tot en met 2028, gebaseerd op de prognoses voor de investeringsuitgaven, het verloop van de huidige leningenportefeuille en het verloop van het eigen vermogen. Hierbij is ervan uitgegaan dat gedurende de gehele periode maximaal gebruik gemaakt wordt van de ruimte die de wet Fido (kasgeldlimiet) biedt om de financieringsbehoefte met kort geld af te dekken en dat er ca. € 10 miljoen gefinancierd kan worden uit het saldo tussen vlottende activa en vlottende schulden.

Op basis van de geactualiseerde meerjarenramingen is het noodzakelijk aan het eind van deze meerjarenperiode langlopende financiering aan te trekken van € 112 miljoen in 2027 en € 102 miljoen in 2028. Deze financiering is in de meerjarenraming geraamd tegen een rentepercentage van 2,3%.

Meerjareninvesteringsniveau

De Meerjareninvesteringsplanning 2023-2028 is bij de begrotingsopstelling geactualiseerd. Voor 2024 bedragen de bruto projectenramingen € 264,4 miljoen. Van het totaal van de bruto investeringen wordt circa € 188,7 miljoen gedekt door subsidies en bijdragen van derden.

INVESTERING	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Bruto	311,0	264,4	338,7	294,8	302,3	200,4	1.711,6
Subsidies/bijdragen	-245,8	-188,7	-193,3	-162,8	-191,5	-145,0	-1.127,1
Netto	65,2	75,7	145,3	132,0	110,8	55,4	584,4

(Bedragen x € 1 mln.)

1.5 Meerjaren kosten- en heffingsopbrengstontwikkeling

Ten behoeve van de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028 heeft een volledige actualisatie van de ramingen van zowel de (meerjaren)exploitatie als de meerjareninvesteringen plaatsgevonden.

Kostenontwikkeling 2023-2028

Kostenontwikkeling totaal (alle taken)

In onderstaande tabel zijn de totale bruto en netto kosten van de geactualiseerde begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028 per jaar weergegeven. Voor het jaar 2023 zijn de kosten van de begroting 2023 opgenomen.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto kosten 2023-2028	251,6	269,4	275,1	285,3	295,5	317,8
Netto kosten 2023-2028	226,4	246,3	251,1	267,5	277,0	287,4
% stijging netto kosten 2023-2028 t.o.v. voorgaand jaar		8,8%	3,2%	5,3%	3,6%	3,8%

(Bedragen x € 1 mln.)

De netto kostenstijging van 2023 naar 2028 voor alle taken gezamenlijk bedraagt afgerond € 61,0 miljoen en is relatief gezien 27,0% (gemiddeld 5,4% per jaar).

Kosten- en heffingsopbrengstontwikkeling per taak

Zuivering

De kosten van de taak zuivering ontwikkelen zich als volgt.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	82,2	89,3	90,9	93,4	95,0	97,0
% stijging netto kosten t.o.v. voorgaand jaar		8,6%	1,8%	2,8%	1,7%	2,1%

(Bedragen x € 1 mln.)

De kostenstijging van 2023 naar 2028 voor de zuiveringstaak bedraagt € 14,8 miljoen. Ter dekking van de kosten is een heffingsopbrengstontwikkeling opgenomen van 5,2% in 2024. Voor de jaren na 2024 ligt de heffingsopbrengstontwikkeling op 2,0% per jaar.

Watersysteem

De kosten van de taak watersysteem ontwikkelen zich als volgt.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	135,0	147,0	153,1	163,6	171,2	179,3
% stijging netto kosten t.o.v. voorgaand jaar		8,9%	4,1%	6,9%	4,6%	4,7%

(Bedragen x € 1 mln.)

De kostenstijging van 2023 naar 2028 voor de taak watersysteem bedraagt € 44,3 miljoen. Ter dekking van de kosten is een heffingsopbrengstontwikkeling noodzakelijk van 8,5% in 2024 en 5,5% in de jaren 2025-2028.

Wegen

De kosten van de wegentaak ontwikkelen zich als volgt.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	9,2	10,0	10,1	10,5	10,8	11,1
% stijging netto kosten t.o.v. voorgaand jaar		8,2%	1,4%	3,5%	3,2%	2,6%

(Bedragen x € 1 mln.)

De kostenontwikkeling van 2023 naar 2028 voor de taak wegen bedraagt € 1,9 miljoen. Ter dekking van de kosten is een heffingsopbrengstontwikkeling noodzakelijk van 5,0% in 2024 en 4,2% in de jaren 2025-2028, om toe te groeien naar kostendekkende tarieven voor de taak wegen.

1.6 Incidentele baten en lasten 2024

Deze paragraaf bevat, conform de voorschriften in het waterschapbesluit, een overzicht van de baten en lasten in 2024 die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd. Alleen de posten groter dan € 0,1 miljoen zijn specifiek genoemd.

Baten:

(Bedragen x € 1 mln.)

Totaal incidentele baten	n.v.t.
---------------------------------	---------------

Lasten:

(Bedragen x € 1 mln.)

• Aankoop 2 zoutstrooiers	€ 0,1 N
• Herstelwerkzaamheden Rijksmonument Papsluis	€ 0,1 N

Totaal incidentele lasten	€ 0,2 N
----------------------------------	----------------

1.7 Kostentoerekening

Voor de toerekening van de kosten en opbrengsten wordt gebruik gemaakt van het beleids- en beheersproces bij waterschappen. Hieronder wordt de toegepaste systematiek toegelicht.

Registratie van kosten, opbrengsten en uren

De kosten en opbrengsten worden zoveel als mogelijk direct toegeschreven aan een beheerproduct. Kosten en opbrengsten waarvoor dat niet mogelijk is, worden op basis van de geraamde uren aan een beheerproduct toegerekend. Op deze manier worden de netto kosten per beheerproduct bepaald.

Doorbelasting ondersteunende beheerproducten en hulpproducten naar primaire beheerproducten

De beheerproducten zijn onderverdeeld in primaire beheerproducten (die betrekking hebben op de primaire processen van het waterschap) en ondersteunende beheerproducten en hulpproducten (die de primaire processen ondersteunen).

De netto kosten van de ondersteunende beheerproducten en de hulpproducten zijn toegerekend aan de primaire beheerproducten. Hiervoor zijn drie soorten verdeelsleutels gebruikt die landelijk zijn afgesproken:

1. Toerekening aan elk primair beheerproduct op basis van het aantal direct geraamde uren van de primaire beheerproducten;
2. Toerekening aan elk primair beheerproduct op basis van de totale directe kosten van de primaire beheerproducten;
3. Specifieke verdeelsleutels die het gebruik, dat van dit ondersteunende beheerproduct wordt gemaakt, weergeven.

Doorbelasten primaire beheerproducten naar wettelijke taken

De netto kosten per primair beheerproduct zijn verdeeld over de wettelijke taken op grond van de verdeling zoals opgenomen in bijlage 8. Bij de verdeling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een aantal beheerproducten wordt volledig toegerekend aan een van de taken.
- De overige beheerproducten zijn verdeeld op basis van ervaringscijfers.

Na deze doorbelasting zijn de netto kosten per wettelijk taak bekend. Vervolgens worden de kosten per taak op basis van de kostentoedelingsverordening toegerekend aan de belanghebbende categorieën en worden de tarieven bepaald.

1.8 Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves

Voorzieningen

Op basis van de verslaggevingsvoorschriften worden uitgaven ten laste van een voorziening, voor zover deze wordt aangewend voor het doel waarvoor deze is gevormd, rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en derhalve niet in de exploitatie verantwoord.

De volgende mutaties (x € 1 mln.) worden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen gebracht:

<i>Voorziening baggeren</i>	€	6,0
Uitgaven ter dekking van de baggerkosten.		
<i>Voorziening onderhoud wegreconstructies</i>	€	1,5
Uitgaven ter dekking van de kosten voor wegreconstructies.		
<i>Voorziening onderhoud kunstwerken wegen</i>	€	0,5
Uitgaven ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan kunstwerken wegen.		
<i>Voorziening baggeren wegsloten</i>	€	0,5
Uitgaven ter dekking van de kosten voor het baggeren van de wegsloten.		
<i>Voorziening pensioen voormalige bestuurders</i>	€	0,4
Uitgaven ter dekking van pensioenaanspraken van voormalige bestuursleden.		
<i>Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd</i>	€	0,2
Uitgaven ter dekking van de kosten voor onderhoud van het hoofdkantoor.		
Totaal mutaties Voorzieningen	€	9,1

Bestemmingsreserves

Ten laste van bestemmingsreserves worden de volgende onttrekkingen (x € 1 mln.) verwacht:

<i>Bestemmingsreserve HWBP-afschrijvingen</i>	€	0,8
Onttrekking ter dekking van afschrijving projectgebonden aandeel HWBP-projecten.		
<i>Bestemmingsreserve frictiekosten centralisatie AQUON</i>	€	0,3
Onttrekking ter dekking van de frictiekosten voor de centralisatie van Aquon.		
<i>Bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering</i>	€	0,2
Uitgaven ter dekking van tijdelijke capaciteit om achterstanden weg te werken.		
<i>Bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen</i>	€	0,2
Uitgaven ter dekking van de kosten voor waterontspanners en afwikkeling schades na afronden dijkversterkingsprojecten.		
Totaal mutaties Bestemmingsreserves	€	1,5

1.9 Weerstandsvermogen

Algemeen

De definitie van weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen is onderdeel van het bredere risicomanagement. Het vormt als laatste vangnet voor onverwachte kosten het sluitstuk van het risicomanagement. Daarnaast geeft het een maat voor de financiële gezondheid van de organisatie. Inzicht in het weerstandsvermogen van waterschap Rivierenland is dus belangrijk om de continuïteit van de organisatie te kunnen garanderen. Weerstandsvermogen kan in formulevorm als ratio worden weergegeven:

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Restrisico's}}$$

Om een goede inschatting te kunnen maken van de omvang van de restrisico's wordt jaarlijks bij de jaarrekening een risico-inventarisatie uitgevoerd. De omvang van de restrisico's wordt vervolgens bepaald op basis van een Monte Carlo-simulatie. Eind 2022 is de risico-inventarisatie opgesteld met als doelen:

1. Inzicht te verkrijgen in de belangrijkste restrisico's nu en in de komende jaren;
2. Inzicht te verkrijgen in de omvang van deze restrisico's nu en in de komende jaren;
3. Inzicht te verkrijgen in de financiële middelen om deze restrisico's op te vangen nu en in de komende jaren.

Belangrijkste Restriscio's

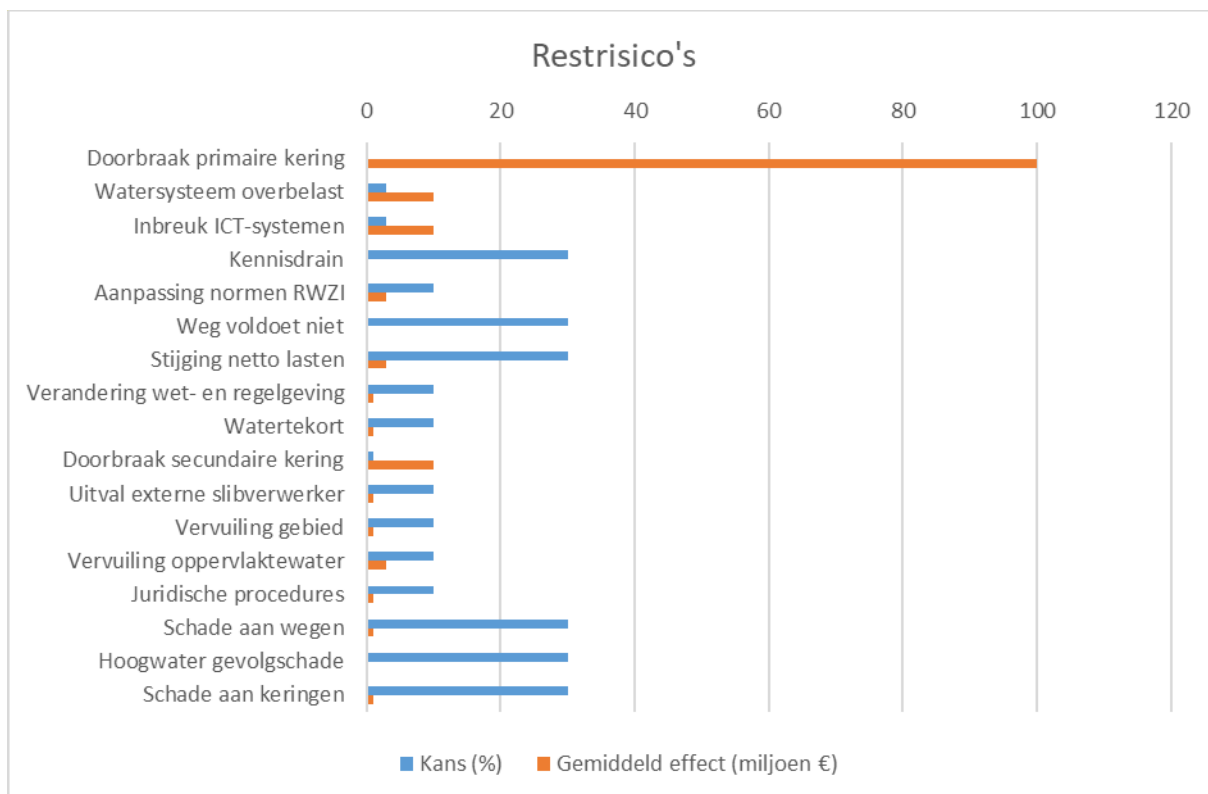
Op basis van de gedane risico-inventarisatie zijn 17 restrisico's benoemd. Deze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het restrisico effectueert zich naar verwachting hoogstens eens in de drie jaar;
- Het gemiddeld effect is minimaal € 0,3 miljoen;
- Dit effect is binnen één jaar merkbaar.

Om schijnprecisie te voorkomen zijn de bij het restrisico behorende kans en gemiddeld effect geschat in de volgende ordegroottes:

- Voor de kans: 0,1%, 0,3%, 1%, 3%, 10%, 30%;
- Voor het gemiddeld effect: € 0,3 mln., € 1 mln., € 3 mln., € 10 mln., € 30 mln. en € 100 mln.
- Restriscio's met een hogere kans of lager effect zijn als kosten opgenomen in de begroting.

De belangrijkste restriscio's worden op de volgende pagina's toegelicht.

1. Doorbraak primaire kering

Een doorbraak van een primaire kering is een majeure ramp. Het aangegeven gemiddeld effect betreft alleen de kosten voor het waterschap. De maatschappelijke kosten, laat staan de slachtoffers, zijn vele malen hoger. Aanname hierbij is dat die kosten worden betaald uit een landelijk calamiteitenfonds.

Kans: 0,1%

Gemiddeld effect: € 100.000.000

2. Watersysteem kan hoeveelheid water niet verwerken

Onvoorziene omstandigheden kunnen oorzaak zijn van dit risico: overmacht als gevolg van onheil van buitenaf zoals extreme buien waar het watersysteem niet op berekend is. Daarnaast kan door langdurige uitval van de regelende installaties een verkeerd peil in het gebied ontstaan met mogelijk schade aan objecten, gewassen en natuur tot gevolg. Uitval kan veroorzaakt worden door sabotage (kleinschalig op stuw, grootschalig op CRK), degradatie van objecten of externe oorzaken zoals brand en stroomuitval.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

3. Inbreuk op ICT-systemen door derden / onbevoegden

Toenemende dreiging van buitenaf op inbreuk in informatiesystemen (cybercrime) met als gevolg ongeautoriseerde toegang en/of misbruik van ICT-systemen en/of objecten met ICT. De schatting van het gemiddeld effect is verlaagd van € 30.000.000 naar € 10.000.000 vanwege de outsourcing van de centrale ICT-omgeving naar een externe partner.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

4. Kennisdrain

Door krapte op de arbeidsmarkt en vertrek van ervaren medewerkers door bijvoorbeeld pensionering zijn vacatures moeilijk vervulbaar. Om de werkzaamheden doorgang te laten vinden wordt extern ingehuurd. Externe inhuur kost meer dan eigen medewerkers. Daarnaast kost het inwerken van op het betreffende vakgebied minder ervaren medewerkers tijd en geld. De schatting van het gemiddeld effect is verlaagd van € 1.000.000 naar € 300.000 omdat in de begroting meer wordt geanticipeerd op dit risico.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 300.000
-----------	-----------------------------

5. Aanpassing normen RWZI

Wetgeving rondom de lozingsseisen van RWZI zijn continu in beweging. In principe is hiervoor budget voorzien om de RWZI up to date te houden. Eens in de ordegrrootte van 10 jaar is er toch een onverwachte tekortkoming waardoor onbegrote kosten gemaakt moeten worden om weer aan de eisen te voldoen.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 3.000.000
-----------	-------------------------------

6. Weg voldoet niet meer aan eisen

Door wijziging van gebruik of van wetgeving voldoet de weg niet meer aan de eisen. Voor wegen speelt naast wijzigende inzichten met betrekking tot inherente veiligheid ook de toename van de gebruikintensiteit een grote rol.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 300.000
-----------	-----------------------------

7. Stijging netto lasten

Het betreft hier het marktrisico dat prijzen en/of lonen harder stijgen dan geraamd en niet binnen de begroting van de exploitatie kunnen worden opgevangen. Het afgelopen jaar zijn de prijzen sterk gestegen. Plotselinge prijsstijgingen kunnen blijven aanhouden. Bijvoorbeeld, naast dat een tekort aan chemicaliën voor de zuivering een operationeel risico is, kan dit tekort ook leiden tot prijsstijging. Daarom is dit risico verhoogd van 10% kans en € 1.000.000 gemiddeld effect naar 30% kans en € 3.000.000 gemiddeld effect.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 3.000.000
-----------	-------------------------------

8. Verandering wet- en regelgeving van bovenaf

Verandering in wet- en regelgeving van de EU, het Rijk of één van de relevante provincies kan leiden tot kosten die niet vooraf zijn begroot.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000
-----------	-------------------------------

9. Watertekort

Schade ontstaat door langdurig neerslagtekort en/of lage rivierwaterafvoeren waardoor niet ingelaten kan worden. Droogte kan bijvoorbeeld leiden tot ongewenste bodemdaling met name in de omgeving Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000
-----------	-------------------------------

10. Doorbraak secundaire kering

Dit betreft de herstelschade als gevolg van doorbraak van een regionale kering.

Kans: 1%	Gemiddeld effect: € 10.000.000	
----------	--------------------------------	--

11. *Uitval externe slibverwerker*

Indien een externe slibverwerker niet meer in staat is om het slib te verwerken, zal WSRL kosten moeten maken om het slib elders te laten verwerken.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

12. *Vervuiling van gebied*

Lozingen/ aanwezigheid van onbekende stoffen zoals bijvoorbeeld PFAS, PFOA en GenX vervuilen een gebied. Hetzelfde geldt voor het verkeerd gebruik van vervuilde grond.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

13. *Vervuiling oppervlaktewater*

Dit betreft illegale lozingen op oppervlaktewater die niet opgespoord worden en/of schade die niet verhaald kan worden op de veroorzaker. In geringere omvang kan dit ook worden veroorzaakt door transportongelukken, drugsafval en/of natuurverschijnselen zoals botulisme en blauwalg, die vervuiling veroorzaken bij extreme weersomstandigheden.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 3.000.000	
-----------	-------------------------------	--

14. *Juridische procedures in de rol van overheidsorgaan*

Het Waterschap kan in het ongelijk worden gesteld bij een procedure met een derde, schadeherstel moeten betalen dan wel een boete opgelegd krijgen. Het gemiddeld effect is verlaagd van € 3.000.000 naar € 1.000.000 omdat mogelijke schades nu beter in beeld zijn gebracht en daarmee reeds in de begroting zijn opgenomen.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

15. *Schade aan wegen*

Dit betreft kosten als gevolg van schade aan wegen door/ aan wegbeplantingen langs de wegen, dan wel temperatuurverschillen. Het gemiddeld effect is verhoogd van € 300.000 naar € 1.000.000 door toenemende schade als gevolg van droogte en inklinkende grond.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

16. *Hoogwater gevolgschade*

Hoogwater op rivier of stormvloed kost geld doordat noodmaatregelen moeten worden getroffen en drijfvuil moet worden opgeruimd.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 300.000	
-----------	-----------------------------	--

17. *Schade aan keringen*

Deze schade kan onder andere het gevolg zijn van afschuiving, overslag, vervormingen, kwel en graverij door dieren. Bevers zijn hierbij vaker oorzaak van schade. Vooralsnog zijn onderstaande kans en gemiddeld effect gelijk gehouden.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

Toelichting op de uitkomsten van de Monte Carlo-simulatie

In het kader van organisatiebreed risicomanagement zijn de belangrijkste restrisico's in gesprekken met materiedeskundigen beoordeeld. Vervolgens is gevalideerd in hoeverre deze restrisico's relevant zijn voor het weerstandsvermogen. Met de risico-inventarisatie als input is de totale omvang van de restrisico's met een probabilistisch simulatiemodel in beeld gebracht. Het resultaat is als volgt: Met een betrouwbaarheidsniveau van 90% is gemiddeld in 9 van de 10 jaar de schadelast als gevolg van de geïdentificeerde restrisico's minder dan € 8,1 miljoen per jaar.

De omvang van de restrisico's ligt in 2023 hoger dan in 2022 (€ 8,1 miljoen nu tegen € 7,2 miljoen in 2022). Voornaamste reden voor de stijging van de omvang van de restrisico's is een groter risico op stijging van de netto-lasten door prijs- en/of loonstijgingen. Daarnaast is het risico op schade aan wegen groter geworden.

De volgende risico's zijn gedaald:

- Inbreuk op ICT-systemen door derden / onbevoegden;
- Kennisdrain;
- Juridische procedures in de rol van overheidsorgaan.

De stijgingen dan wel dalingen staan op de vorige pagina's bij het betreffende risico toegelicht.

Bepaling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de omvang van de restrisico's. De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden die het waterschap heeft om niet begrote kosten te dekken en tegenvallers te bekostigen, om de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen.

In ons beleid voor 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022' ligt vast dat de weerstandscapaciteit bij waterschap Rivierenland bestaat uit de algemene reserve, de stille reserves en de begrotingspost onvoorzien. De algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien zijn vrij aanwendbaar en bedoeld om samen met de stille reserves risico's op te vangen. De omvang van de weerstandscapaciteit bedraagt per 31 december 2022 in totaal € 35,3 miljoen, bestaande uit een algemene reserve van € 5,4 miljoen, stille reserves van € 29,0 miljoen en de begrotingspost onvoorzien van € 0,9 miljoen. Het weerstandsvermogen, ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 35,3 miljoen) gedeeld door de omvang van de restrisico's (€ 8,1 miljoen) bedraagt 4,4 per 31 december 2022.

Beoordeling weerstandsvermogen

In ons beleid 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022' ligt vast dat de omvang van het weerstandsvermogen tenminste 'voldoende' moet zijn, om risico's te kunnen opvangen en de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen. De weerstandscapaciteit mag niet kleiner zijn dan de omvang van de restrisico's. Dit komt overeen met een weerstandsvermogen als ratio van minimaal 1,0. Indien het weerstandsvermogen lager is dan 1,0 moet de weerstandscapaciteit worden aangevuld. Waterschap Rivierenland hanteert geen bovengrens.

Het weerstandsvermogen bedraagt 4,4 en zit daarmee ruim boven de grens van 1,0.

1.10 Risicoparagraaf

De risicoparagraaf gaat in op de actuele risico's ten tijde van het opstellen van deze begroting 2024.

Effect van sterk gestegen energie-, brandstof- en grondstofprijzen op waterschap Rivierenland

Nederland kampt sinds 2021 met sterk gestegen prijzen voor grondstoffen, energie en brandstoffen als gevolg van o.a. de aantrekkende economie na corona, schaarste aan grondstoffen, de oorlog in Oekraïne en bijbehorende sancties en geopolitieke spanningen. Dit geeft onzekerheid rondom de levering en prijsontwikkeling van met name energie. Ook waterschap Rivierenland ondervindt hiervan de gevolgen.

Effect op budget voor energie

In 2022 zijn de energieprijzen zeer fors gestegen. Desondanks heeft het waterschap de effecten van de marktprijsstijging van elektra voor 2023 en 2024 op haar inkoopprijs kunnen beperken door op gunstige momenten in te kopen. Onze inkooptarieven voor de jaren 2023 én 2024 staan inmiddels voor 100% vast, waardoor er voor deze jaren geen inkoopprijsrisico bestaat op elektra en gas (tenzij de energieleverancier failliet gaat. In een dergelijk geval zal het waterschap de actuele marktprijs moeten gaan betalen). Vanwege de onzekerheden m.b.t. de inkooptarieven voor 2025 -2028 (snelle prijsverandering en het gegeven dat deze nog niet zijn vastgeklekt), zijn de ramingen zoals opgenomen in de voorjaarsnota 2023 voor de jaren 2025-2028 gehandhaafd.

Naast inkooptarieven betaalt het waterschap ook belastingen en netwerkkosten. Doordat de tarieven hiervoor pas laat bekend zijn, lopen we jaarlijks over dit deel van de kosten een risico. Uit recent vastgestelde belasting- en netwerktariefwijzigingen voor 2023 blijkt een forse stijging.

Tot slot loopt het waterschap risico over de levering van energie. Voor teruglevering van elektra krijgt het waterschap het gemiddeld maandtarief in de markt minus een opslag als vergoeding. Dit betekent dat opbrengsten uit de teruglevering, afhankelijk van de marktontwikkelingen, hoger of lager kunnen uitvallen dan begroot. Ook de gasopbrengsten zijn sterk afhankelijk van marktontwikkelingen, waardoor deze hoger of lager kunnen uitvallen dan begroot. Tot slot zijn ook de groengascertificaten onderhevig aan de markt, waarbij vraag, aanbod en wijzigende regelgeving van invloed zijn op de prijs.

Effect op onderhoudsbudgetten en aanbestedingen

Vanuit het reguliere beheer en onderhoudswerk lopen meerdere raamcontracten met leveranciers. Hierin zijn de prijzen vastgelegd. Vanwege met name de sterk gestegen diesel- en grondstofprijzen in 2021-2022, is door een aantal leveranciers een beroep gedaan op het waterschap om contractafspraken aan te passen. Waar dit conform richtlijnen voor marktpartijen mogelijk was, is het waterschap hierin meegaan. Dit is verwerkt in de onderhoudsbudgetten. De uitvoering van werken zal de komende jaren onder druk blijven staan, omdat leveranciers niet altijd uitkomen met eerder gemaakte afspraken en levertijden soms fors oplopen, mede omdat personeel niet altijd tijdig beschikbaar is.

In 2023 zijn diverse raamcontracten opnieuw aanbesteed, zoals enkele maaibestekken. De prijzen in de nieuwe raamovereenkomsten liggen hoger dan in het verleden, wat een nadelig effect geeft op komende jaren. Uit de recent afgeronde aanbestedingen voor maaien komt een nadelig aanbestedingsresultaat van € 0,3 miljoen (o.a. bij het programma wegen). Op basis van deze aanbestedingen zijn de onderhoudsbudgetten in deze begroting 2024 verhoogd, om zo te kunnen blijven voldoen aan onze verplichtingen.

Het slibtransport is in 2022 aanbesteed en ligt voor meerdere jaren vast, maar kent wel een jaarlijkse indexering. Vanwege de gestegen energieprijzen en de hogere dieselprijs, ligt het in de lijn der verwachting dat we ook hier met een meer dan gemiddelde stijging te maken gaan krijgen.

Meer specifiek speelt bij waterketen de prijsontwikkeling rondom chemicaliën. Chemicaliën kennen naast de explosieve prijsstijging, waar we de afgelopen jaren al mee geconfronteerd werden, ook landelijke/ Europese leveringsproblemen. Deze leveringsproblemen zijn bekend en worden landelijk besproken waarbij de waterschappen en de leveranciers met elkaar aan tafel zitten om dit probleem te bespreken en aan te pakken. Intern is in 2022 een draaiboek uitgewerkt met scenario's voor afschalen van het gebruik van chemicaliën met als inzet het minimaliseren van de gevolgen voor de lozingseisen (inzet alternatieven is slechts beperkt mogelijk). Als de leveringen daadwerkelijk tot stilstand komen, kan dit gevolgen hebben voor de mate waarin WSRL kan voldoen aan de lozingseisen voor zuiveringen en het volume van de slibafzet. Daarnaast is met de polymeerleveranciers een verschil van mening over de toepassing van de prijsindex voor PE. De waterschappen hangt een indexcorrectie van € 0,30 per kg boven het hoofd. De meerkosten bedragen naar verwachting circa € 0,2 miljoen.

Effect op projecten

De grote kostenstijgingen van de afgelopen paar jaar zijn nu wat geëgaliseerd. Dit betekent dat inmiddels nieuw op te starten projecten met de nieuwe prijzen werken. Bij een enkel project, dat al langer loopt zijn de prijsstijgingen in de ramingen meegenomen. De risico's zijn op dit moment minder ernstig. Echter is het onmogelijk te voorspellen hoe de prijzen van materiaal zich de komende jaren zullen ontwikkelen. Daar waar mogelijk worden de benodigde materialen zo snel mogelijk na gunning van een project besteld, om niet na een paar maanden voor verrassingen te staan.

Potentieel tekort aan chloridezouten voor het zuiveringsbeheer

In de komende periode is de levering van ijzerchloride- en (poly)aluminiumchlorideproducten niet gegarandeerd door leveranciers. Dit vanwege krapte op de Europese markt voor zoutzuur, aluminium en chlorideproducten. De leveranciers geven aan dat zij op dit moment nog niet kunnen aangeven hoe lang deze situatie zal duren. De verwachting is dat WSRL op de korte termijn nog beleverd kan worden. Onbekend is wat er op middellange termijn nog geleverd kan worden. Dit heeft ertoe geleid dat de leveranciers op dit moment niet bereid zijn om langdurige contracten aan te gaan. Dit heeft geleid tot uitstel van aanbestedingen. Waterschappen houden elkaar op de hoogte betreffende de prijsontwikkelingen.

Op deze onzekerheid is inmiddels geanticipeerd met een advies waarin mogelijke alternatieven en een verdringingsreeks voor de toepassing van voornoemde chloridezouten binnen het zuiveringsbeheer van WSRL zijn opgenomen. Op basis hiervan is inmiddels een concreet maatregelenpakket uitgewerkt waarin per rwzi is opgenomen wat we gaan doen als sprake is van een chloridezoutentekort. Gebleken is dat risico's op het ontstaan van schade aan assets, budgetoverschrijdingen en overschrijdingen van de lozingseisen ten aanzien van totaal-fosfaat niet volledig zijn uit te sluiten wanneer zich daadwerkelijk een tekort aan chloridezouten voordoet. Wel anticiperen we hiermee zo goed als mogelijk op een dergelijke situatie.

Lessen uit de Lekdijk (KiS)

Op 18 februari 2022 is het rapport "Lessen uit de Lekdijk; Fase 3 KiS" vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Een belangrijke vervolgstap was het oprichten van een intern schadeteam om de schadegevallen af te handelen. Inmiddels is het grootste deel van de oorspronkelijke 32 schadezaken afgerond. Er resteert nog een klein aantal complexe schadezaken met een langere doorlooptijd. Daarnaast zijn na februari 2022 nieuwe schades gemeld. Deze gevallen worden nader bekeken c.q. onderzocht.

Naast het afhandelen van de schadezaken wordt onderzoek gedaan naar de veiligheid van de dijk van KiS. De eerste resultaten worden in het najaar van 2023 verwacht. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, heeft het waterschap een onafhankelijke reviewcommissie ingesteld. Deze commissie stelt een review op over de aanpak en de uitvoering van het onderzoek. De geleerde lessen van KiS worden doorvertaald naar de huidige en nog te starten dijkversterkingsprojecten. Sommige verbeter-

punten kunnen direct worden toegepast, zoals het verbeteren van de zichtbaarheid van het waterschap tijdens de uitvoering. Andere verbeteringen vragen een meer structurele verandering, bijvoorbeeld door aanpassingen door te voeren in de ontwerpuitgangspunten (OPW).

De kosten die voortkomen uit 'Lessen uit de Lekdijk' zijn inzichtelijk. Voor de reeds gemaakte kosten in 2021, 2022 en de te maken kosten in 2023 zijn we in overleg met het HWBP. Deze gesprekken verlopen constructief, maar zijn nog niet afgerond. Onze inzet is om tot een aanvullende subsidiebeschikking van het HWBP te komen. Hier moeten onder andere de technische onderzoeken en de schade-uitkeringen onder gaan vallen. De overige kosten zijn voor eigen rekening. Voor deze kosten is binnen de huidige begroting dekking aanwezig.

Stikstof

De Raad van State heeft op 2 november 2022 geoordeeld dat de bouw niet mag worden vrijgesteld van de stikstofregels. Door de uitspraak moeten veel projecten een extra vergunningstraject doorlopen en mogelijk extra maatregelen nemen. Waterschappen worden in hun ruimtelijke inrichtingsprojecten geraakt, zoals dijkversterkingen of de aanpak van gemalen en rwzi's. In het algemeen leidt het vervallen van de bouwvrijstelling tot vertraging en hogere kosten in de planuitwerking van projecten. Per project zal een specifieke stikstofberekening moeten worden gemaakt. In het geval dat er een vergunning moet worden aangevraagd, is veelal sprake van lange doorlooptijden, onder andere vanwege de overbelasting van het provinciaal apparaat. De provincie Brabant heeft haar natuurvergunningverlening zelfs volledig stilgelegd. Een ander risico is dat compenserende maatregelen, zoals het verwerven van stikstofrechten, niet altijd kunnen worden gevonden. In dat geval is het project niet vergunbaar en kan het project geen doorgang vinden. Het Algemeen Bestuur heeft op 30 juni 2023 een handelingskader voor het verwerven van stikstofrechten vastgesteld. Het reguliere beheer en onderhoud is vrijgesteld van stikstofregels.

PFAS

De laatste tijd is de aandacht voor PFAS toegenomen, met name vanwege media-aandacht voor de uitstoot van PFAS door Chemours. PFAS is een verzamelnaam voor ca. 10.000 verschillende stoffen. Veel van deze stoffen vormen al bij lage concentraties een risico voor de gezondheid en het milieu.

Ook waterschap Rivierenland vindt dat PFAS-verbindingen niet in het milieu thuishoren. Uit zorg voor de waterkwaliteit zijn we in 2018 gestart met metingen naar PFAS. In 2020 heeft het RIVM ons geadviseerd aan de hand van de toen geldende normen. In het najaar van 2022 publiceerde het RIVM vervolgens het rapport 'Risicogrenzen voor PFAS in oppervlaktewater'. Daarin stelt het RIVM nieuwe en strengere landelijke risicogrenswaarden voor, voor een grote groep PFAS. We verkennen nu welke impact deze nieuwe voorgestelde risicogrenswaarden hebben op diverse functies van het oppervlaktewater in ons werkgebied. Aandachtspunten zijn daarbij onder andere de risico's voor medewerkers, de beroeps- en sportvissers, zwemwater, beregening en baggeren.

Het College van Dijkgraaf en Heemraden heeft in december 2021 de directies van Chemours Netherlands BV, Dupont de Nemours BV en Corteva Holdings Netherlands 2 BV aansprakelijk gesteld voor de schade die het waterschap heeft geleden en nog zal lijden als gevolg van de emissie van PFAS en/of GenX-stoffen. Daarmee heeft het College van Dijkgraaf en Heemraden de verjaring van vorderingen gestuit. We onderzoeken de mogelijkheden voor verdere juridische stappen. Op 9 oktober 2023 heeft het Algemeen Bestuur een motie aangenomen, om o.a. de PFAS-vervuiling en schade te inventariseren en vervolgschade te claimen bij de vervuiler. Het college gaat deze motie voortvarend uitvoeren.

Op Europees niveau spant Nederland zich samen met Denemarken, Duitsland, Zweden en Noorwegen in voor een Europees PFAS-verbod. Hiervoor is inmiddels een voorstel ingediend bij het Europees Chemicaliën Agentschap (ECHA). Als de procedure langs de Europese Commissie en het Europees Parlement succesvol verloopt, gaat het verbod in 2025 in. Parallel hieraan werkt de Europese Commissie

aan herziening van de Richtlijn prioritair stoffen onder de KRW. PFAS zijn als groep genomineerd als kandidaat-prioritair stof. Voorlopig is de prioriteit van alle betrokken overheden het terugdringen van verdere verspreiding van PFAS.

Verontreiniging Golfbaan Spijk

De aanleg van een golfbaan met staalslakken in Spijk (gemeente West Betuwe) heeft geleid tot verontreiniging van het oppervlaktewater, het grondwater en de bodem ter plaatse. De werkzaamheden zijn in maart 2019 door de gemeente stilgelegd. De stillegging is opgeheven per juli 2020, waarna is gestart met het ter plekke geïsoleerd en gecontroleerd verwerken van de staalslakken met een sanering van water en bodem. Gedurende de voorziene uitvoeringsperiode van 8 jaar zullen er extra toezicht, handhaving en maatregelen nodig zijn. Met deze kosten is rekening gehouden in de meerjarenbegroting. Los daarvan is er nog steeds een risico dat de opdrachtnemer niet aan zijn (financiële) verplichtingen kan voldoen. Alsdan komen de kosten ten laste van de betrokken overheden.

Vervallen vrijstelling afvalstoffenbelasting

Voor het verbranden van zuiveringsslib ontvangen de waterschappen een vrijstelling voor de afvalstoffenbelasting. In 2017 bestond bij de toenmalige regering het voornemen om deze vrijstelling te laten vervallen. De voornaamste reden om de vrijstelling af te schaffen, is gelegen in het feit dat niet via alle verbrandingsroutes fosfaat kan worden teruggewonnen. Als datum waarop de vrijstelling zou komen te vervallen, is destijds 1 januari 2021 genoemd. De afschaffing van de vrijstelling heeft een grote invloed op het slibverwerkingstarief van de waterschappen. Het financiële effect voor waterschap Rivierenland is indicatief geraamd op € 1,0 miljoen per jaar. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat de vrijstelling in de (nabije) toekomst gaat vervallen. Wellicht plaatst het nieuwe kabinet dit onderwerp na de landelijke verkiezingen van 22 november 2023 op de politieke agenda.

Koepelvrijstelling BTW

Naar aanleiding van enkele uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie uit 2017 is de discussie ontstaan of de koepelvrijstelling in de btw beperkter moet worden toegepast dan tot nu toe gebruikelijk is. Het gaat om de uitleg of de koepelvrijstelling in de btw alleen geldt voor de in de BTW-richtlijn met naam genoemde activiteiten. De zorg voor een goede en veilige waterhuishouding (inclusief de heffing en de inning van waterschapsbelastingen) wordt daarin niet vermeld. Als gevolg daarvan zouden typische waterschapstaken en belastingheffing en -inning, die niet zelfstandig door het waterschap maar bijvoorbeeld met andere overheden in de vorm van een gemeenschappelijke regeling (GR) worden uitgevoerd, niet meer onder de koepelvrijstelling vallen, met als gevolg dat de bijdrage van het waterschap in de uitvoeringskosten van de GR met 21% wordt verhoogd.

Eind 2020 heeft het Europese Hof van Justitie bevestigd dat uit vaste jurisprudentie blijkt dat btw-vrijstellingen in beginsel strikt moeten worden uitgelegd, maar dat de toepassing van een vrijstelling te allen tijde sterk afhankelijk blijft van de feitelijke omstandigheden van het geval. Vooralsnog is er momenteel geen zicht op een datum waarop de koepelvrijstelling mogelijk wordt ingeperkt, noch een datum waarop Europese regelgeving ten aanzien van deze vrijstelling is te verwachten.

Gerechtelijke procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van deze risicoparagraaf loopt een aantal gerechtelijke procedures en zijn er schadeclaims in behandeling bij het waterschap, hetgeen ertoe kan leiden dat het waterschap daarvoor uiteindelijk aansprakelijk is en tot betaling van deze financiële claims over zal moeten gaan. Op dit moment zijn er 22 claims en 28 procedures van derden, waarbij het waterschap partij is, in behandeling bij het waterschap dan wel bij verschillende gerechtelijke instanties (Rechtbank, Raad van Arbitrage en Centrale Raad van Beroep). Op basis van deze claims c.q. procedures is een inschatting gemaakt van het financiële risico voor het waterschap. Dit risico wordt op dit moment in totaliteit geschat op circa € 16.000,- voor wat betreft claims en circa € 65.000,- voor wat betreft de procedures.

1.11 Financiering

Inleiding

Het treasurybeleid van waterschap Rivierenland is vastgelegd in de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. De verordening beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Risicobeleid

De houding van waterschap Rivierenland ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijnd. Het risicobeleid is erop gericht om toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te verschuiven. De uitvoering van de treasurytaak mag in ieder geval niet leiden tot een vergroting van de risico's voor de organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), niet overschrijdt.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel er, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (looptijd korter dan 1 jaar) gefinancierd mag worden. De norm is vastgesteld op 23% van het bruto kostentotaal van de begroting en bedraagt op basis hiervan voor 2024 € 62,3 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het waterschap bij aanvang van het betreffende jaar en bedraagt voor 2024 € 81,3 miljoen. De totale aflossingsverplichting van waterschap Rivierenland bedraagt in 2024 € 30,5 miljoen. Daarmee blijft waterschap Rivierenland ruimschoots binnen de renterisiconorm.

Schatkistbankieren

De Regeling Schatkistbankieren verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet direct nodig hebben voor de publieke taak. Dit houdt in dat geld en vermogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden aangehouden. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. Wel is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel voor waterschap Rivierenland bedraagt 2,0% van het begrotingstotaal, circa € 5,4 miljoen.

Teneinde het drempelbedrag gedurende het jaar niet te overschrijden wordt een positief saldo aan het eind van iedere werkdag automatisch afgeroomd van de betaalrekening van het waterschap naar de schatkistrekening.

Rentevisie

Om de sterk oplopende inflatie in Europa te beteugelen is de Europese Centrale Bank (ECB) in juli 2022 begonnen met het stapsgewijs verhogen van de rente van -0,5% in juni 2022 tot 4,0% in september 2023. De verwachting is dat de ECB de komende maanden geen verdere renteverhogingen door zal voeren. Deze renteverhogingen werken door in de begroting 2024 en de meerjarenraming van het waterschap. Enerzijds in de te hanteren uitgangspunten voor aan te trekken financiering. Het uitgangspunt voor leningen met een looptijd van 10 jaar is opgelopen tot 4,0% voor de jaren 2024 en 2025 en in latere jaren 2,3%. Dit leidt op termijn (2027-2028) tot hogere rentekosten op nieuw af te sluiten langlopende leningen. Daarnaast loopt ook de korte rente op. Dit betekent dat het waterschap

bij roodstand in rekening-courant bij de NWB momenteel (medio september) circa 3,90% aan rente betaalt en bij een positief saldo bij de schatkist circa 3,90% ontvangt.

De mate waarin de rente de komende jaren zal worden aangepast is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie. Volgens het CPB blijft de inflatie in 2023 hoger dan eerder gedacht, vooral door een hogere kerninflatie. In 2022 liep de inflatie sterk op door forse prijsstijgingen van energie. In 2023 daalt de inflatie aanzienlijk, maar leidt de doorwerking van hogere energie- en loonkosten alsnog tot steeds hogere prijzen. Ook in 2024 blijft de inflatie hierdoor met 3,8% hoger dan normaal.

Financieringsbehoefte

Bij het vaststellen van de voorjaarsnota 2020 heeft het Algemeen Bestuur mandaat verleend tot het aangaan van langlopende financiering tot een bedrag van maximaal € 450 miljoen. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting in de toekomst en ter afdekking van het renterisico van de voorfinanciering HWBP is in juli 2020 langlopende financiering aangetrokken voor een bedrag van € 400 miljoen tegen een rentepercentage van 0%.

Bij de opstelling van de begroting 2024 is de financieringsbehoefte opnieuw geactualiseerd tot en met 2028. Dit is gebeurd aan de hand van de actuele ramingen van de investeringsuitgaven, het verloop van de huidige leningenportefeuille en het verloop van het eigen vermogen. Naast de reguliere financieringsbehoefte is er sprake van voorfinanciering door WSRL voor een aantal HWBP-projecten. De mate van voorfinanciering vloeit voort uit de programmering en is sterk afhankelijk van de voortgang van de projectuitvoering. Op basis van het huidig inzicht is er voor de periode tot en met 2026 geen aanvullende financiering noodzakelijk. Ter afdekking van de financieringsbehoefte op langere termijn zal financiering noodzakelijk zijn van € 112 miljoen in 2027 en € 102 miljoen in 2028. Deze financiering is in de meerjarenraming geraamd tegen een rentepercentage van 2,3%.

Renterisico

Het renterisico op langlopende financiering is met het aangaan van de langlopende lening van € 400 miljoen in juli 2020 sterk gereduceerd. Door het afsluiten van de lening beschikt het waterschap tot en met 2025 over een positief banksaldo. Het totaal van benodigde aan te trekken financiering voor de periode 2027-2028 bedraagt € 214 miljoen. Een rentestijging van 1% betekent een extra last voor het waterschap in 2028 van circa € 2,1 miljoen (circa 0,7% lastenstijging). De mate waarin het renterisico optreedt en doorwerkt is afhankelijk van de financiële markt (hoogte van de rente) en anderzijds de mate waarin de daadwerkelijke uitvoering van de projecten correspondeert met de opgenomen ramingen (hardheid van de projectramingen). Om tijdig te kunnen inspelen op mogelijkheden die zich voordoen op de financiële markt, is het noodzakelijk om mandaat te krijgen voor het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte.

Voorgesteld wordt daarom het College van Dijkgraaf en Heemraden te machtigen tot het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte tot een bedrag van maximaal € 214 miljoen.

De tijdelijk overtollige middelen van het waterschap worden verplicht aangehouden in de schatkist in de vorm van rekening courant of deposito's of mogen worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. Als gevolg van de rentebesluiten van de ECB ontvangt het waterschap een rentevergoeding op het aangehouden positieve saldo bij de schatkist van circa 3,90%. Het rentetarief wordt dagelijks vastgesteld door de ECB (Euro Short Term Rate) en fluctueert. Het is tevens mogelijk overtollige middelen uit te zetten in de vorm van deposito's bij de schatkist of bij andere decentrale overheden. De hoogte van de vergoeding hiervan fluctueert met de looptijd en kan hoger zijn dan de vergoeding over het rekening-courant saldo. Om het uitzetten van overtollige gelden in de vorm van deposito's bij de schatkist mogelijk te maken wordt voorgesteld het College van Dijkgraaf en Heemraden hiertoe te machtigen. In de begroting van het waterschap is voor het jaar 2024 rekening gehouden met een te ontvangen rentevergoeding op overtollige middelen van € 3,5 miljoen.

Kredietlimiet rekening courant NWB

Bij de afdekking van de financieringsbehoefte kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid van korte financiering, binnen de kaders van de Wet FIDO en de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. Dit betekent dat er gedurende 2024 maximaal € 57,5 miljoen (gemiddeld over een periode van 3 maanden) met kort geld gefinancierd mag worden. Voorgesteld wordt om een kredietlimiet in rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank voor 2024 aan te vragen voor € 57,5 miljoen.

NB: Op basis van de huidige financieringsbehoefte zal in 2024 de kredietfaciliteit bij de NWB slechts beperkt worden gebruikt. Een incidentele roodstand in rekening-courant bij de NWB zal zo snel mogelijk worden aangevuld uit het positieve saldo op de schatkistrekening.

Voorgenomen transacties en mandaat

Ter dekking van de financieringsbehoefte op grond van artikel 9 van het Financieringsstatuut het College van Dijkgraaf en Heemraden te machtigen tot:

1. Het afdekken van de financieringsbehoefte 2024 in rekening-courant bij de NWB tot een bedrag van maximaal € 57,5 miljoen;
2. Het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte door middel van het aangaan van langlopende leningen voor de jaren tot en met 2028 tot een bedrag van maximaal € 214 miljoen;
3. Het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen bij de schatkist in rekening courant of in deposito's (conform § 6.3 treasurystatuut).

1.12 Kostenbeheersing

Het zorgen voor een efficiënte en effectieve organisatie is een continu proces dat nooit stil staat. Van de organisatie mag verwacht worden dat ze alert is op nieuwe ontwikkelingen en wensen vanuit de samenleving. Onze omgeving verandert continu. Voor veel opgaven zijn we op zoek naar innovaties, nieuwe oplossingen en/of (andere) samenwerkingsverbanden. Daar anticiperen we op, hetgeen voortdurend onderhoud, inzet en aandacht van bestuur en organisatie vraagt. Processen worden regelmatig tegen het licht gehouden om te beoordelen of aanpassen wenselijk en/of mogelijk is. Het streven is daarbij onze taken met acceptabele kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten uit te voeren.

Wij zijn en blijven daarom te allen tijde kritisch op kostenontwikkelingen. Alleen bij een deugdelijke onderbouwing zijn kostenontwikkelingen acceptabel. Het primaire uitgangspunt is altijd eerst te zoeken naar compensatie binnen de beschikbare budgetten. Voor het uitvoeren van onze taken worden ook wij geconfronteerd met nieuwe (wettelijke) eisen, gewijzigde normen, (bestuurlijke) wensen en algemene kostenontwikkelingen. Dat maakt dat het niet mogelijk is alle hogere kosten op te vangen binnen de beschikbare budgetten. De afgelopen jaren zijn diverse taakstellingen uitgevoerd en zijn budgetten op basis van trendanalyses van voorgaande jaren naar beneden bijgesteld. Hierdoor hebben we een deel van de ontwikkelingen binnen de bestaande begrotingsomvang kunnen opvangen.

Dat wij oog hebben voor kostenbeheersing blijkt onder andere uit een aantal grote investeringen als bijvoorbeeld de energiefabrieken, waarbij de haalbaarheid en keuzes worden onderbouwd met business cases die wij aan het Algemeen Bestuur voorleggen. Op basis van business cases maken wij afwegingen tussen zelf doen versus inhuur, waarbij wij naast het kostenaspect ook kijken naar continuïteit en expertise. We geven invulling aan de banenafsprak uit de Participatiewet, waarbij we ernaar streven om de kosten volledig binnen de bestaande personeelsbegroting op te vangen.

Regelmatig maken wij gebruik van benchmarks om de uitvoering en kosten te vergelijken met collega waterschappen. Indien wij daar aanleiding toe zien wordt hierop geacteerd. Wij hanteren een strikt inkoop- en aanbestedingsbeleid met het doel producten en diensten op de economisch meest voordelige wijze in te kopen.

Daarnaast is de organisatie actief op het gebied van treasury. Door actief de markt te volgen is niet alleen ruimschoots in onze financieringsbehoefte voorzien tegen zeer gunstige condities, maar is ook de bestaande leningenportefeuille voor een groot deel herzien, met als resultaat lagere rentekosten en het fors terugdringen van het renterisico. Tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden in de schatkist. Sinds medio 2022 ontvangt waterschap Rivierenland een rentevergoeding over het saldo aangehouden bij de schatkist. Voor 2024 is als gevolg hiervan een renteopbrengst van € 3,5 miljoen begroot.

Met betrekking tot onze inspanningen op het gebied van belastingheffing zijn de afgelopen jaren fors meer extra aanslagen (forfaitaire, machtiging en aangiftes op basis van ingenomen water) opgelegd bij bedrijven die jaren ervoor niet werden betrokken in de heffing. Tevens vinden er bij waterschap Rivierenland verdere inspanningen plaats om discrepanties (indirecte lozingen) op te sporen.

Ten slotte zijn wij ook op dezelfde wijze kritisch naar onze verbonden partijen. Daar waar ons streven is de taken tegen zo laag mogelijke kosten uit te voeren, geldt dat immers ook voor onze verbonden partijen.

1.13 Subsidieparagraaf

Algemeen

Het waterschap probeert, daar waar mogelijk en daar waar de lasten opwegen tegen de baten, gebruik te maken van de mogelijkheden tot het verkrijgen van externe subsidies. In bestuursvoorstellen wordt aandacht besteed aan subsidiemogelijkheden en de gemaakte afweging duidelijk zichtbaar gemaakt. Ten behoeve van de bewaking en naleving van subsidievoorwaarden en het compleet maken van het subsidiedossier is een subsidieregister ingericht.

In 2020 is waterschap Rivierenland gestart met het optimaliseren en professionaliseren van het proces van subsidieverwerving. De professionalisering van het subsidieverwervingsproces wordt voortgezet, met het doel om de subsidiemogelijkheden die bijdragen aan het realiseren van de huidige en toekomstige ambities van het waterschap, zo optimaal mogelijk te kunnen benutten. Dit draagt niet alleen bij aan verlaging van de lasten maar ook aan kennisontwikkeling, netwerken en kennisdeling.

Dijkversterkingsprogramma

Het nu in de afrondingsfase verkerende Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 (HWBP-2) kent voor WSRL nog 1 project, 'KIS Fase 2'. De subsidieregeling kent de mogelijkheid tot een fase 2 subsidie waarbij voor restpunten uit het project die niet afgekocht kunnen worden, apart subsidie is verleend. Onderdeel hiervan is de schade afhandeling, waarvoor naar aanleiding van het plan van aanpak 'Lessen uit de Lekdijk' van februari 2022 een intern schadeteam is ingericht. De afhandeling van schadezaken heeft invloed op het moment waarop de fase 2 subsidie met het HWBP kan worden afgerond.

In 2014 is het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestart. Dit programma voorziet in het algemeen in 90% subsidiering van de versterkingskosten van de bij de veiligheidsbeoordeling afgekeurde dijken. Voor innovatieve (onderdelen van) projecten is 100% subsidie mogelijk.

Het HWBP betreft een voortschrijdend programma tot en met 2050 dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Door de nieuwe (en strengere) normering voor onze dijken in 2017 zal de komende decennia een groot deel van onze primaire waterkeringen moeten worden versterkt. Ieder HWBP-project kent verschillende fasen: de Verkenningfase, de Planuitwerkingsfase en de Realisatiefase. Optioneel kan een vierde fase, de Voorverkenningfase, worden toegevoegd. In een voorverkenningfase wordt op basis van de waterveiligheidsbeoordeling en andere criteria de scope van het versterkingsproject bepaald. Aan het begin van een projectfase wordt op basis van een plan van aanpak, met daarbij onder andere ook een kostenraming en risicodossier, de hoogte van de subsidie vastgesteld en uitgekeerd. Dit is inclusief een risicoreservering voor het opvangen van tegenvallers. Het risico van overschrijding van het budget ligt bij het waterschap.

In de nota weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen ligt vast dat de beheersing van de uitvoeringskosten van HWBP-projecten en het managen van de risico's van kostenoverschrijding onderdeel zijn van de reguliere projectbeheersing en niet wezenlijk anders dan andere investeringsprojecten. Om deze reden is geen sprake van een hoger risico op kostenoverschrijding.

In de meerjareninvesteringsraming (2024-2028) is voor een bedrag van ca. € 830 miljoen aan subsidies opgenomen. Het belangrijkste aandeel van deze subsidies heeft betrekking op waterveiligheid van totaal € 807 miljoen en hiervan heeft 99 % betrekking op subsidies in het kader van planvoorbereiding en uitvoering van de HWBP-dijkversterkingsprojecten.

De overige subsidiestromen en bijdragen van derden hebben betrekking op watersysteem van in totaal € 20,4 miljoen, waarvan voor A5H kadeverbetering ca. € 8,9 miljoen en subsidies die onder meer voortvloeien uit KRW-subsidies van ca. € 5,9 miljoen. Voor waterketen is ca. € 2,9 miljoen aan subsidies opgenomen.

1.14 Klimaatparagraaf

Waterschap Rivierenland heeft als visie dat het in 2050 klimaatneutraal wil zijn. Op weg naar dat doel heeft het Algemeen Bestuur in het waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027 een strategie en een aantal tussendoelen vastgesteld. Deze strategie is nader toegelicht in de commissie waterketen van 13 september 2022. Het beoogde effect is een vermindering van de bijdrage van het waterschapswerk aan het opwarmen van de aarde. Daarmee geven we invulling aan de adviezen uit de laatste IPCC-rapporten, waarin staat dat er versneld actie nodig is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. Toenemende hitte, verlies van landbouwopbrengsten, droogte en wateroverlast zijn fenomenen waar we nu al last van hebben.

Om dit doel te bereiken, hanteren we een klimaatmitigatiestrategie met vier hoofdlijnen:

1. Waterschap Rivierenland is klimaatneutraal in 2050 (reduceren eigen emissies).
2. We sturen op klimaatneutraliteit van onze leveranciers van diensten, werken en goederen.
3. Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030.
4. We gaan andere partijen faciliteren bij hun klimaatdoelstelling.

Hoofdlijn 1 is de belangrijkste. Zelf klimaatneutraal worden. Dit bereiken we door het reduceren van emissies van broeikasgassen die in de eigen organisatie vrijkomen. Dat bereiken we als volgt: We gaan de komende jaren stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen (benzine, diesel, etc.), we nemen maatregelen om emissie van lachgas en methaan uit de waterketen te verminderen, etc.

Bij hoofdlijnen 2 en 3 draait het vooral om het beperken van de klimaatimpact van diensten en producten van derden. Deze producten en diensten zijn nodig om onze taken uit te voeren. Met ingang van 2023 worden aanbestedingen van GWW-projecten circulair en klimaatvriendelijk uitgevraagd. Dijkversterkingsprojecten zullen in toenemende mate emissieloos uitgevoerd worden.

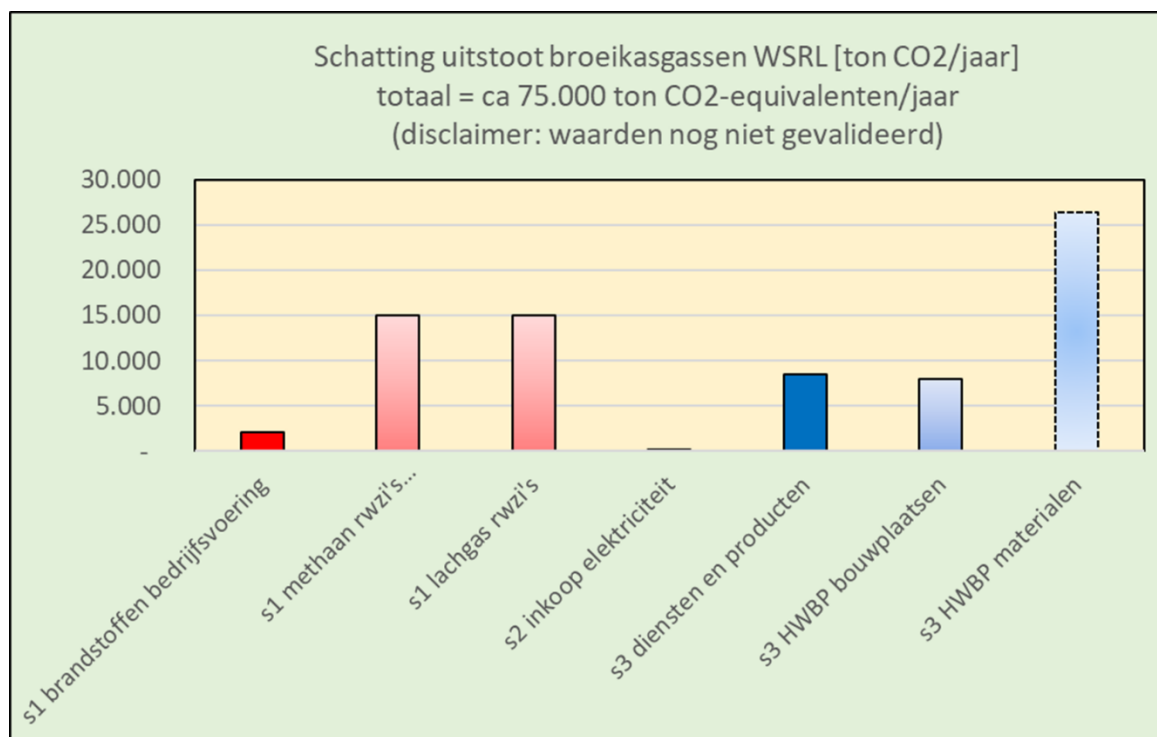
Een product met een potentieel grote klimaatimpact is energie die aan ons wordt geleverd. Om de klimaatimpact van energielevering aan ons tot nul te reduceren, streven we ernaar om in 2030 de hoeveelheid energie die we gebruiken zelf duurzaam en klimaatneutraal te produceren (hoofdlijn 3). Wat we niet zelf produceren kopen we in als duurzame klimaatneutraal geproduceerde energie.

In het Waterbeheerprogramma is voor het jaar 2027 een tussendoel opgenomen (85% van ons eigen energiegebruik zelf duurzaam produceren). Dit is gedaan om bestuurlijk richting te geven aan de uitvoering van de energiestrategie in de planperiode van het WBP. In het bestuursprogramma “Aan de slag met water” is aangegeven dat het realiseren van energie-ambities steeds meer mede afhankelijk is van externe factoren. Het waterschap beschikt over een beperkt aantal assets (terreinen) dat geschikt is om duurzame energie te produceren. 87% eigen duurzame opwekking (ten opzichte van het gebruik) wordt gezien als maximaal realiseerbaar mits er geen belemmerende externe factoren zijn.

Sinds 2 jaar worden we enorm belemmerd bij het vergroten van onze eigen duurzame energieproductie. De grootste remmende factor om zo snel mogelijk de doelen te realiseren is netcongestie (beperkte ruimte op het elektriciteitsnet). Heel Nederland heeft hiermee te maken en we verwachten dat daar op termijn een oplossing voor komt, maar niet op korte of middellange termijn. Een percentage van 85% energieneutraliteit in 2027 beschouwen we nu als een onrealistisch doel. Het tussendoel voor de periode tot en met 2027 stellen we bij tot een realistische waarde van 65% eigen duurzame energieproductie ten opzichte van het totale eigen energiegebruik van WSRL.

Bij hoofdlijn 4 van onze strategie pakken we onze rol als maatschappelijk betrokken overheid. We faciliteren andere partijen voor zover dat past in de wettelijke taakopdracht van de waterschappen. Dat doen we onder andere door deelname aan RESsen en het faciliteren van aquathermieprojecten.

Een schatting van de broeikasgasemissie van waterschap staat in onderstaande figuur.

Geplande activiteiten en projecten voor het jaar 2024

Waterschap Rivierenland heeft in 2022 toegewerkt naar certificering voor de CO₂-prestatieladder. Op 24 januari 2023 werd het certificaat aan ons uitgereikt en zijn we officieel gecertificeerd. We hebben bepaald hoeveel CO₂ we uitstoten en we hebben een plan opgesteld om de uitstoot te verminderen. Op deze website van het waterschap staan o.a. de CO₂-prestatieladder en het reductieplan met daarin gedetailleerd inzicht in de emissie en een overzicht van de geplande maatregelen.

Hoofdlijn 1: Waterschap Rivierenland is klimaatneutraal in 2050 (reduceren eigen emissies).

- Verduurzaming eigen wagenpark (elektrificatie)
- Gebruik biodiesel (HVO-brandstof) voor eigen materieel
- Verminderen methaanemissies rwzi Arnhem (voorbereiden bouw)
- Meten van lachgasemissies bij rwzi's
- Onderzoek naar de emissie van broeikasgassen uit ons oppervlaktewater.

Hoofdlijn 2: We sturen op klimaatneutraliteit van onze leveranciers van diensten, werken en goederen.

- Waterschappen hebben de Unie van Waterschappen op 31 maart 2023 het mandaat gegeven om het convenant schoon en emissieloos bouwen (SEB) namens hen te ondertekenen. Een routekaart geeft één gedeeld beeld voor overheid en marktpartijen van de wijze waarop de verduurzaming van mobiele werk-, voer- en vaartuigen in de bouw de komende jaren vorm krijgt.
- Schoon en emissieloos bouwen wordt geïmplementeerd bij projecten: In april 2022 heeft het Algemeen Bestuur nieuwe ontwerpuitgangspunten voor primaire waterkeringen vastgesteld.

Daarin zijn doelen en een stappenplan voor CO₂-reductie opgenomen. Bij de dijkversterkingsprojecten Tiel-Waardenburg en Wolferen-Sprok werden de eerste stappen gezet met het emissieloos werken aan de dijk.

- Gebruik biodiesel (HVO-brandstof) voor transport van ontwaterd slib van rwzi's naar eindverwerking van GMB in Tiel.
- Onderzoek naar vervanging van vlokhuipmiddel (polymeer) door een product met minder primaire grondstoffen en met een lagere CO₂-footprint. Vlokhuipmiddel is nodig voor de ontwatering van slib.

Hoofdpijn 3: Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030.

- Energiebesparing door inzet van moderne regeltechniek bij het transport van afvalwater.
- Zon op dak project bij rwzi Groot Ammers.

Hoofdpijn 4: We gaan andere partijen faciliteren bij hun klimaatdoelstelling.

- Deelname aan Regionale Energie Strategieën.
- Faciliteren aquathermieproject Gorinchem door beschikbaar stellen warmte uit effluent van rwzi Schelluinen.

1.15 Verbonden partijen

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in andere partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Het betreft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling Aquon 2011
- Waterschapsbank N.V (NWB)

Visie op verbonden partijen

Deelname aan verbonden partijen is een manier om waterschapsdoelen te bereiken. Het Algemeen Bestuur heeft een kaderstellende en controlerende taak (toezicht) met betrekking tot de doelstellingen. Kernvragen daarbij zijn bijvoorbeeld of de doelstellingen van de verbonden partij nog corresponderen met die van het waterschap en of die doelstellingen via de verbonden partijen wel of niet gerealiseerd worden. Daar waar de doelstellingen corresponderen en samenwerking voordeel oplevert, zal de samenwerking worden gecontinueerd of gezocht. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit maar ook indirect in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Op dit moment zijn er geen nieuwe of afwijkende beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Voor nadere toelichting op de afzonderlijke verbonden partijen, zie bijlage 13.

1.16 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn aan de primaire processen van de waterschappen (artikel 4.21 Waterschapsbesluit). De directieraad is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bedrijfsvoering van het waterschap en legt daarover verantwoording af aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Doel

Waterschap Rivierenland streeft actief naar het continu verbeteren van het functioneren en daarmee de prestaties van de organisatie. De bedrijfsvoeringparagraaf heeft tot doel inzicht te geven in de initiatieven om de bedrijfsvoering naar een hoger plan te brengen. In deze bedrijfsvoeringsparagraaf wordt de ontwikkeling van de organisatie tot en met 2025 beschreven.

Pijlers organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkeling die wordt aangeduid met de term Horizon 2025 stoelt op twee belangrijke pijlers:

Opdracht 1) De basis op orde houden

Bij de basis op orde houden gaat het om het nemen van maatregelen die leiden tot een efficiënte en effectieve ondersteuning van de primaire taken.

Opdracht 2) Bewegingen accommoderen

Het waterschap moet voortdurend inspelen op externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, nieuwe wetgeving (bv. Omgevingswet, Privacywet), een vergrijzende arbeidsmarkt, nieuwe ICT-technologie en cybercrime. Dit vraagt om een wendbare organisatie, die extern gericht is en flexibel en creatief opereert. Grote ontwikkelingen waar we de komende tijd op inspelen zijn:

- Digitale transformatie/ dataficering
 - Verandering in werk en type vakmanschap
 - Informatieveiligheid en privacy
 - Opkomst artificial intelligence (toepassingen)
- Veranderende positie in de maatschappij
 - Politisering
 - Verandering rol in maatschappelijk debat
 - Menselijke maat in dienstverlening
 - Werken in netwerken
- Demografische ontwikkelingen in de samenleving
 - Meer vergrijzing, krappe arbeidsmarkt
- Grotere opgaven, een groter waterschap
 - Grotere en complexere opgaven waar het waterschap een rol in speelt
 - Toenemend investeringsvolume (o.a. dijkverbeteringen)
- The unknown unknowns
 - Niet te voorspellen ontwikkelingen die snel een grote impact kunnen hebben (bijv. corona en oorlog in Oekraïne)

In het programma Middelen wordt de digitale transformatie verder toegelicht. Aan de overige ontwikkelingen wordt handen en voeten gegeven middels ontwikkelfacetten binnen de organisatieontwikkeling Horizon 2025. Daarnaast zijn beheersing en transparantie belangrijke voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders.

Facetten organisatieontwikkeling Horizon 2025

Structuur en sturing

Waterschap Rivierenland is een uitvoeringsorganisatie die stuur op het leveren van goede prestaties tegen zo laag mogelijke kosten. Waterschap Rivierenland werkt procesgericht, projectmatig en programmatisch en streeft op deze sturingslijnen de komende jaren een hoger niveau na.

Voor het verbeteren van onze processturing is assetmanagement geïntroduceerd gericht op het risicogestuurd beheer en onderhouden van de waterinfrastructuur.

Gezien het omvangrijke investeringsvolume van het waterschap en het belang hiervan voor o.a. de uitvoering van het Waterbeheerprogramma (WBP), het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H) is beheersing van de projectrealisatie een continu speerpunt. De ambitie is om de investeringsprojecten structureel te realiseren binnen een bandbreedte van 90-110% van de begroting.

HR, cultuur en psychologische veiligheid

Met alleen het optimaliseren van processen en structuren redden we het niet. De kwaliteit van mensen maakt het verschil tussen een goede en een uitstekende organisatie. Ook medewerkers moeten 'veranderproof' zijn, wat zoveel betekent als dat veranderingen voor niemand een bedreiging vormen, maar gezien worden als kansen voor verdere ontwikkeling om steeds beter te worden. Zowel de werkgever als de werknemer hebben baat bij een personeelsbestand dat 'fit' is en blijft voor de toekomst. Het totale arbeidzame leven met plezier in passend werk of met andere woorden: de juiste mens op de juiste plek en op het juiste moment. Talenten, kennis en vaardigheden worden optimaal benut en ingezet. Daarbij wordt gewerkt aan het duurzaam inzetbaar houden van medewerkers over de as van diversiteit, mobiliteit en gezondheid.

Bij het ontwikkelen van de organisatie is het aantrekken van de juiste nieuwe medewerkers ook van groot belang. Onder de juiste mensen verstaan we niet alleen medewerkers die de taak goed kunnen uitvoeren (taak-fit zijn), maar ook mensen die beschikken over het juiste DNA (cultuur-fit). Ook voor waterschap Rivierenland is de 'war on talent' steeds meer voelbaar. Diverse vacatures blijven langer open staan en wij moeten steeds meer ons best doen om nieuwe medewerkers te krijgen. Daarom bouwen we aan een sterk werkgeversmerk en professionaliseren we de werving en selectie continu.

Burgers, bedrijven en omgeving: betere dienstverlening

Als we eind 2025 een wendbare organisatie willen zijn en een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, moeten we exact weten wie onze belanghebbenden zijn, wat onze relatie met hen is, wat zij van ons verwachten en daar onze dienstverlening op aanpassen. Een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, gaat niet uit van interne processen en automatiseringssystemen, maar gaat uit van de beleving van burgers en bedrijven.

Los van onze organisatie-ambitie zijn er verschillende ontwikkelingen die de urgentie van een betere dienstverlening van de overheid benadrukken. Een van die ontwikkelingen is de Omgevingswet die begin 2024 in werking treedt.

Onze ambitie om de dienstverlening te verbeteren is in lijn met de doelen van de Omgevingswet. Het geactualiseerde participatiebeleid draagt ook bij aan de ambitie. Daarnaast vinden er activiteiten plaats voor het kunnen uitvragen/ ophalen van feedback van burgers en bedrijven. Die feedback hebben we nodig om onze verschillende processen te kunnen professionaliseren. Ook wordt er gewerkt aan het optimaliseren van de verschillende communicatiekanalen zoals telefonie, balie en internet middels onder andere de inrichting van een klantcontactcentrum.

Bestuur

Het waterschap is een overheidsorganisatie die wordt aangestuurd door een gekozen bestuur. Het dagelijks bestuur heeft vanuit de wetgever een duidelijke uitvoerende (inrichtende) rol gekregen. Het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende (richtinggevende) rol. Om ervoor te zorgen dat bestuurders hun rol goed in kunnen vullen, wordt er ook iets gevraagd van de ambtelijke organisatie. Vanuit die optiek zal er de komende tijd gewerkt worden aan de verdere professionalisering van de ondersteuning van het algemeen bestuur bij de invulling van haar rol.

Beheersing en transparantie

Beheersing en transparantie zijn voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders. Beheersing en transparantie zijn een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie. Bijvoorbeeld wordt assetmanagement geïmplementeerd wat onder andere beoogt de sturing op resultaten verder te verbeteren. Waar relevant en mogelijk adviseert en ondersteunt Concerncontrol de organisatie hierbij aan de voorkant van de ontwikkelingen.

Dit laat onverlet dat Concerncontrol onafhankelijk van de organisatie jaarlijks onderzoeken en controles uitvoert. In 2024 wordt, net als in 2023, een doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek zal een vervolg zijn op het lopende onderzoek Doelmatig doelen bereiken, waarbij dieper wordt ingegaan op een specifiek thema, of het zal een cultuuronderzoek zijn in relatie tot doelmatigheid en de doeltreffendheid. Daarnaast zal Concerncontrol een aantal andere onderzoeken uitvoeren ter lering en verbetering voor de organisatie.

De verbijzonderde interne controles ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de daarin opgenomen baten, lasten en balansmutaties worden uitgevoerd. Deze controles zijn onder andere gericht op het proces van aankoop tot betalen. Naar aanleiding van de bevindingen worden voor zover nodig herstelmaatregelen genomen. De accountant gebruikt de resultaten van de verbijzonderde interne controles voor de jaarrekeningcontrole.

Op grond van de huidige wetgeving neemt de accountant de beoordeling van de financiële rechtmatigheid mee in de jaarrekeningcontrole en is daarmee een specifiek onderdeel van de daaruit voortvloeiende accountantsverklaring. Deze wetgeving wijzigt waardoor het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring in dit kader over het verslagjaar 2025 verschuift van de externe accountant naar het College van Dijkgraaf en Heemraden, zoals dit bij gemeenten en provincies al het geval is.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van waterschap Rivierenland heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven veiligheid, continuïteit en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Aandacht voor mogelijke fraude

Waterschap Rivierenland is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van zijn activiteiten. Externe partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat waterschap Rivierenland en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Fraude is een vorm van niet integer handelen. Voor alle bestuurders en medewerkers geldt een gedragscode inzake integriteit.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat bestuur, directie of management deze maatregelen doorbreken. Ook resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te

spreeken en de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet integer handelen (anoniem) te melden, dragen bij aan het signaleren van misstanden. Gezien de aard van de activiteiten van waterschap Rivierenland onderkent het bestuur dat een restrisico op fraude blijft bestaan. Ieder jaar, zo ook in 2024, wordt een onderzoek uitgevoerd naar een fraudegerelateerd onderwerp.

Medezeggenschap

Waterschap Rivierenland heeft een actieve ondernemingsraad (hierna: OR) bestaande uit 13 medewerkers. De OR werkt op basis van een eigen missie: “Op eigen wijze stroomlijnen wij scherp en prikkelend de verbinding en medezeggenschap in de organisatie. Daarmee versterken we de ontwikkeling van medewerkers en Waterschap Rivierenland”. En een eigen visie: “In een continu veranderende samenleving stroomt onze ondernemende invloed door alle kanalen van de organisatie”. De OR heeft meegesproken en –gedacht over alle onderwerpen die in de paragraaf Bedrijfsvoering staan. Dat heeft geleid tot een grotere betrokkenheid van collega’s bij veranderingen, agendering van aandachtspunten en een grotere zichtbaarheid van de OR zelf.

De innovatieve en ondernemende werkwijze van onze OR is niet onopgemerkt gebleven. Dat blijkt uit de toekenning van de titel “Ondernemingsraad van het jaar 2021” in maart 2022 door de Nederlandse Vereniging voor Medezeggenschap. Naar aanleiding daarvan wordt de OR regelmatig door ondernemingsraden van andere waterschappen gevraagd om te delen hoe de OR te werk gaat.

1.17 Openbaarheid

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2024 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

In de Woo staan 17 informatiecategorieën die organisaties openbaar moeten maken. Beeld is dat het ministerie van Binnenlandse Zaken eind 2023 de verduidelijking en een nieuwe fasering voor publicatie van de 17 informatiecategorieën heeft afgerond. Als waterschap volgen wij de landelijke fasering.

De actieve openbaarmaking vindt plaats via de landelijke verwijzindex. Deze verwijzindex vervangt het eerder aangekondigde wettelijk verplichte landelijke Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI).

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Het ambitieniveau is de verplichte informatiecategorieën openbaar te maken.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, de Woo-verzoeken. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. Op basis van de binnengekomen Woo-verzoeken van de afgelopen jaren verwachten we in 2024 wederom een lichte toename. Naast een lichte toename neemt ook het aantal omvangrijke Woo-verzoeken toe.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding zijn wij in 2024 voornemens de volgende activiteiten te realiseren:

- *Communicatie, begeleiding medewerkers*; In 2024 wordt een aantal voorlichtingssessies georganiseerd om medewerkers bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- *Archivering*; Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. Daarom worden er in 2024 medewerkers begeleid in het goed archiveren van informatie in onze daarvoor bestemde systemen.
- *Systemen en procedures*; In 2024 zal gewerkt worden aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan een of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Aanwijzing van deze rol zal in de eerste helft van 2024 plaatsvinden.

1.18 Autorisatie investeringen

In deze begroting is in bijlage 11 het (meerjaren)investeringsprogramma opgenomen. Dit investeringsprogramma bestaat uit:

- Investeringsprojecten waarvoor reeds krediet beschikbaar is gesteld: de geautoriseerde projecten;
- Investeringsprojecten waarvoor nog krediet gevoteerd moet worden: te autoriseren projecten.

In de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Rivierenland is geregeld dat het Algemeen Bestuur de kredietverlening voor de investeringen waarvoor krediet zal worden aangevraagd in het begrotingsjaar kan mandateren aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Mandateringscriteria

De volgende criteria voor mandatering van kredietverlening worden gehanteerd:

- a) er is sprake van een niet routinematige, grootschalige en in de tijd begrensde activiteit;
- b) het waterschap draagt alleen of grotendeels de verantwoordelijkheid voor het project;
- c) er zijn substantiële financiële gevolgen en/of aanmerkelijke uitvoeringsrisico's aan het project verbonden;
- d) er zijn belangrijke gevolgen voor de samenleving of voor het waterschap aan verbonden;
- e) er is sprake van toepassing van nieuwe technologieën of financieringsconstructies;
- f) er is sprake van een in organisatorisch opzicht complex besturing- en uitvoeringsproces.

Hoewel wordt gesproken van mandateringscriteria, is er feitelijk steeds sprake van overwegingen om *niet* tot mandatering over te gaan. Op de wijze zoals deze criteria zijn verwoord, is mandatering van projecten de regel en wordt alleen in bepaalde specifieke gevallen niet tot mandatering overgegaan. In die laatste gevallen is sprake van 'grote projecten'. Daarbij worden criteria a) en b) als randvoorwaarden gezien: aan deze criteria moet in elk geval worden voldaan om een project tot 'groot project' te bestempelen. Wil er sprake zijn van een groot project moet daarnaast steeds worden voldaan aan ten minste één van de criteria c) t/m f).

Kortom:

- Wanneer wordt voldaan aan criteria a) én b) én aan één van de criteria c) t/m f), kan het Algemeen Bestuur overwegen een project *niet* te mandateren.
- Wanneer wordt voldaan aan criteria a) én b), maar niet aan één van de criteria c) t/m f), kan het Algemeen Bestuur overwegen een project te mandateren.
- Wanneer niet wordt voldaan aan criteria a) én b) - maar bijvoorbeeld slechts aan één van de criteria a) of b) -, kan het Algemeen Bestuur overwegen een project te mandateren.

Het gaat hier om criteria die door het Algemeen Bestuur worden gebruikt in haar overweging. Het is niet zo dat op grond van deze criteria 'automatisch' volgt dat een project 'groot' of 'regulier' is. Per project neemt het Algemeen Bestuur hierover een besluit door bij de begroting een bijlage met een overzicht van projecten vast te stellen, die al dan niet aan het College van Dijkgraaf en Heemraden worden gemandateerd.

Bijlage

In bijlage 9 is een lijst opgenomen van alle investeringen waarvoor in 2024 krediet zal worden aangevraagd. Per investering is een inhoudelijke toelichting opgenomen. Tevens is per investering in de bijlage aangegeven of de kredietverlening door het Algemeen Bestuur plaatsvindt of dat de kredietverlening wordt gemandateerd aan het College van Dijkgraaf en Heemraden. Bij de vaststelling van de begroting krijgt het College van Dijkgraaf en Heemraden de bevoegdheid om voor deze investeringen krediet te verlenen binnen het totale investeringsvolume per programma. De in bijlage 9 opgenomen bruto investeringen bevatten ook ramingen voor de jaren na 2024 in die gevallen waarvoor in 2024 een totaalkrediet wordt aangevraagd.

1.19 Grote projecten

Over de voortgang van de Grote Projecten wordt het Algemeen Bestuur gedurende het jaar specifiek nader geïnformeerd. De volgende projecten zijn in de begroting 2024 aangemerkt als 'Groot project'.

<u>Programma Waterveiligheid</u>	Totaal bruto Investerings project 2024-2028	Waarvan bruto investering 2024
Programma HWBP (<i>lopende projecten</i>)	801,8	186,6

<u>Programma Watersysteem</u>	Totaal bruto Investerings project 2024-2028	Waarvan bruto investering 2024
Gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (A5H):		
- Boezembemaling Overwaard	118,8	3,9
- Kadeversterking 1 ^e tranche	48,5	3,4

<u>Programma Waterketen</u>	Totaal bruto Investerings project 2024-2028	Waarvan bruto investering 2024
Centralisatie Noord	2,8	0,2
Realisatie modificaties rwzi Arnhem	29,2	4,5

<u>Programma Middelen</u>	Totaal bruto Investerings project 2024-2028	Waarvan bruto investering 2024
Elektrificatie en renovatie JU Smitgemaal	1,4	1,3
Digitale transformatie	8,9	5,9

(Bedragen x € 1 mln.)

2. KERNCIJFERS 2024

Omschrijving	Eenheid
Grootte beheersgebied in ha	191.640
Aantal inwoners	1 miljoen
Aantal gemeenten	25
Aantal provincies	5
Aantal woonruimten	431.000
Aantal bedrijven (registraties KvK)	198.000
Lengte A-watgangen in km	4.555
Lengte B-watgangen in km	6.215
Lengte C-watgangen in km	9.631
Lengte vaarwegbeheer in km	136
Aantal poldergemalen	268
Aantal geautomatiseerde stuwen	749
Aantal niet-geautomatiseerde stuwen	1.097
Lengte primaire waterkeringen in beheer in km	586
Lengte secundaire waterkeringen in beheer in km	470
Lengte zomerkades, voorlandkeringen e.d. in beheer in km	186
Lengte verharde wegen in beheer in km	624
Lengte onverharde wegen in beheer in km	100
Aantal rioolgemalen	215
Aantal rioolwaterzuiveringsinstallaties	29
Lengte persleiding in km	669
Te zuiveren afvalwater in miljoen m3	113
Te verwijderen stikstof in % (minimaal)	79
Te verwijderen fosfaat in % (minimaal)	78
Te produceren zuiveringsslib in tonnen droge stof	15.600
Te verwerken hoeveelheid baggerspecie (in m ³)	
- Verspreidbaar	375.000
- Niet verspreidbaar vanwege ruimtelijke component	70.000
- Niet verspreidbaar vanwege milieuwetgeving	13.500

3. PROGRAMMA'S

3.1 Inleiding programma's

In dit hoofdstuk vindt u de programma's van waterschap Rivierenland. De programma's maken duidelijk welke doelstellingen we willen bereiken, hoe het waterschap deze doelstellingen gaat realiseren en wat dit gaat kosten.

Programma-indeling

De programma's van waterschap Rivierenland zijn als volgt ingedeeld:

- Waterveiligheid;
- Watersysteem;
- Waterketen;
- Wegen;
- Middelen.

Inhoud programma's

In de programma's is het nieuwe bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met water' verwerkt. De inhoud van de programma's Waterveiligheid, Watersysteem en Waterketen sluit aan bij het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de Watervisie 2050. De inhoud van het programma Wegen sluit aan bij het Beheerplan Wegen 2023-2027. Het programma Middelen schenkt vooral aandacht aan aspecten van bedrijfsvoering met een externe werking (zoals klantgerichtheid). In verband met het gestelde in de Waterschapswet, dat alle kosten van het waterschap zijn ondergebracht in de programma's, zijn de kosten van de bedrijfsvoering opgenomen in het programma Middelen.

Innovatie is een taakoverstijgend onderwerp, dat in alle inhoudelijke programma's aan bod komt. Innoveren is vernieuwen. Waterschap Rivierenland investeert hierin om in een omgeving die voortdurend verandert, de maatschappelijke en wettelijke opgaven doelmatig te kunnen vervullen. Het waterschap innoveert bij alle inhoudelijke programma's. De nadruk ligt op innovatie bij waterveiligheid. Hier zijn de belangen en investeringen grootst.

In de voorjaarsnota en begroting van waterschap Rivierenland zijn diverse posten opgenomen die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Deze posten zijn opgenomen onder de post dekkings- en financieringsmiddelen. Het betreft de volgende posten:

- Onvoorzien: dit is een raming ter dekking van onvoorziene lasten;
- Rente over het eigen vermogen van de egalisatie- en algemene reserves;
- Belastingopbrengsten;
- Opbrengst kwijtschelding en oninbaar;
- Dividend en overige algemene opbrengsten;
- Saldo ten gunste/laste van de egalisatiereserves.

3.2 Programma Waterveiligheid

Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor sterke dijken. De dijken beschermen ons tegen overstromingen bij hoogwater. We beheren en onderhouden onze dijken zodat ze goed blijven functioneren. Het werken aan waterveiligheid is nooit klaar. We houden rekening met ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de overstromingsrisico's, zoals klimaatverandering. Onze dijken beschermen ons niet alleen, maar zijn ook belangrijk als landschapselementen. Daarnaast zijn onze dijken een leefgebied voor planten en dieren. Met het beheer en onderhoud van onze dijken leveren we een bijdrage aan het vergroten van de biodiversiteit. Een stevige kruidenrijke grasmat is goed voor de waterkerende functies van de dijk én voor de biodiversiteit.

Beoogd effect

Dijken beschermen ons primair tegen overstromingen en als landschapselementen dragen ze bij aan de biodiversiteit en de leefbaarheid van het gebied

Inhoud programma

Het rivierengebied is omringd door de grote rivieren Nederrijn, Lek en de Maas. Dwars door het gebied loopt de Waal en de rivier de Linge. In dit gebied wonen en werken ruim een miljoen mensen. Een stelsel van 1.000 kilometer aan dijken en kades beschermt ons tegen overstromingen. Ruim de helft hiervan (504 kilometer) bestaat uit dijken langs de grote rivieren. Dit zijn de primaire waterkeringen. De andere keringen hebben een regionale of overige functie. De doelstellingen en de maatregelen voor de regionale en overige keringen zijn niet hier beschreven, maar in het Programma Watersysteem. Het Programma Waterveiligheid gaat over de primaire keringen en muskusrattenbeheer.

Dagelijks beheren en onderhouden wij onze dijken, zodat zij goed blijven functioneren. Hiermee geven wij invulling aan onze zorgplicht voor de primaire waterkeringen. Wij beoordelen onze primaire waterkeringen aan de landelijke normen. Zo is in 2017 de eerste landelijke beoordelingsronde (LBO1) gestart. Deze beoordelingsronde is in 2022 afgerond. Dit betekent dat alle primaire keringen een actueel veiligheidsoordeel hebben. In 2023 start de tweede landelijke beoordelingsronde (LBO2). Deze beoordelingsronde heeft een looptijd van twaalf jaar en moet in 2034 zijn afgerond.

Waterschap Rivierenland is bij veel ontwikkelingen in het rivierengebied betrokken. Als initiatiefnemer, als partner en als adviseur. We zijn zelf verantwoordelijk voor een groot aantal dijkversterkingsprojecten. De planning van de dijkversterkingen baseren we op de urgentie. Dat is het verschil tussen de huidige veiligheidssituatie en de veiligheidssituatie die de norm vereist. Het dijktraject met de hoogste urgentie versterken we in principe het eerst. De planning stemmen we af met andere waterschappen en het Rijk. Dat doen we binnen het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In 2050 moeten alle primaire waterkeringen aan de overstromingsrisiconormen van de Waterwet voldoen.

We versterken de dijken volgens onze Ontwerputgangspunten Primaire waterkeringen (OPW). Zo werken we aan toekomstbestendige dijken met een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing. Waar mogelijk benutten we meekoppelkansen. Dat doen we in goed overleg met onze partners met inwoners en andere belanghebbenden.

Muskusratten en beverratten zijn diersoorten die hier van oorsprong niet voorkomen, maar inmiddels wel een serieus risico vormen: ze graven lange gangen en diepe holen in dijken en kades. Daarom vangt Muskusrattenbeheer Rivierenland deze soorten in het rivierengebied, in het werkgebied van vier waterschappen, tussen de Duitse grens en de Noordzee.

Thema 1: Primaire waterkeringen

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 voldoen alle primaire waterkeringen aan de landelijke normen, zoals opgenomen in de Waterwet.	In 2027 is 20% van onze primaire keringen versterkt volgens de wettelijke norm. (Tevens zal worden gerapporteerd over aandachtspunten op programmaniveau).
	In 2022 hebben we voor 100% van onze primaire keringen een vastgesteld veiligheidsoordeel volgens de wettelijke norm.
	Continu hebben we aandacht voor de raakvlakken tussen het programma Integraal Rivier Management (IRM) en het Waterbeheerprogramma 2022-2027.
	Continu geven we met onze werkzaamheden aan primaire keringen invulling aan de wettelijke zorgplicht. Via de zogenoemde veiligheidsrapportage wordt het bestuur hier jaarlijks over geïnformeerd.

Thema 2: Muskusrattenbeheer³

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2034 zijn alle muskus- en beverratten in Nederland gevangen en teruggedrongen tot de landsgrens en is er in het binnengebied geen levensvatbare restpopulatie meer ⁴	In 2027 is de gemiddelde vangst voor zowel de muskusrat als de beverrat 0,01 per strekkende kilometer watergang in het binnengebied ⁵

Grote projecten programma Waterveiligheid

Grote projecten	Gereed
Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	2050

³ Het thema Biodiversiteit wordt met ingang van de begroting 2024 ondergebracht bij programma Waterketen. Alleen het onderdeel Muskusrattenbeheer blijft onderdeel van programma Waterveiligheid.

⁴ Een basisbezetting van 0,5 u/kilometerwatergang blijft nodig om herkolonisatie te voorkomen.

⁵ Vanwege instroom en migratie via de grote rivieren blijft permanent extra inzet nodig boven de basisbezetting van 0,5 u/km watergang, te weten 0,5 u/km watergang voor de binnengrens en 1,0 u/km watergang voor de buitengrens. Voor deze extra inzet heeft de Ledenvergadering UvW in 2022 de solidariteitsfinanciering muskusratten ingevoerd.

Wat gaat het kosten?

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Verschil	V/N
Kosten	43,2	44,1	45,7	1,6	N
Opbrengsten	-17,3	-18,5	-19,4	0,9	V
Te dekken kosten	25,9	25,6	26,3	0,7	N
Inzet best. reserves	3,5	6,2	10,2	4,0	N
Per saldo	29,4	31,8	36,5	4,7	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Hogere bijdrage deelnemers samenwerkingsverband MRB i.v.m. stijgende loonkosten (0,7 V), waarvan gedeeltelijk voor WSRL (0,3N) 0,4 V
- Hogere rentebaten eigen financieringsmiddelen 0,2 V
- Hogere dotatie aan bestemmingsreserve afschrijving HWBP (conform beleid toegroei naar 13,4 mln. in 2026) 2,8 N
- Lagere onttrekking bestemmingsreserve afschrijving HWBP i.v.m. lagere projectrealisatie 1,2 N
- Extra onderhoudsbudget vanwege aanpak beverproblematiek 0,2 N
- Lagere kapitaallasten: Lagere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2022/2023 (1,2 V) en hogere rentekosten (0,2 N) 1,0 V
- Per saldo hogere afdelings-/personeelskosten a.g.v. loon- en formatieontwikkeling 2,0 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	26,3	27,3	28,6	29,3	42,0
Inzet bestemmingsreserves	10,2	10,1	11,8	11,8	0,7
Per saldo	36,5	37,3	40,4	41,1	42,6

(Bedragen x € 1 mln.)

INVESTERINGEN	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Bruto	191,7	275,2	205,7
Subsidies en bijdragen	-166,3	-238,3	-176,1
Netto	25,4	36,9	29,7

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsplanning	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto	205,7	201,8	171,1	207,6	158,6
Subsidies/bijdragen	-176,1	-173,8	-145,8	-177,7	-133,2
Netto	29,7	28,0	25,3	29,9	25,4

(Bedragen x € 1 mln.)

3.3 Programma Watersysteem

Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor een evenwichtig watersysteem. Een evenwichtig watersysteem vraagt om een goede balans tussen wateraanvoer en -afvoer. Zodat de inwoners in tijden van neerslag droge voeten houden en in tijden van droogte over voldoende water kunnen beschikken. Daarnaast zorgen we voor een goede waterkwaliteit. Schoon water draagt bij aan een goede leefomgeving voor mensen, dieren en planten. Evenwicht in het watersysteem refereert ook aan de afwegingen die steeds gemaakt worden, rekening houdend met andere partijen, de omgeving en de toekomst.

Beoogd effect

Droge voeten, voldoende grond- en oppervlaktewater met een goede waterkwaliteit, sterke kades

Inhoud programma

Voor een prettige en toekomstbestendige leefomgeving in ons rivierengebied is voldoende water nodig. Niet te veel en niet te weinig voor de functies en de gebruikers in het gebied. Om hiervoor te zorgen hebben we een (grond)watersysteem nodig dat robuust en veerkrachtig is. Een watersysteem met veel bergings- en voorraadmogelijkheden, waarin we oppervlaktewaterpeilen optimaal kunnen instellen. Een systeem dat kan reageren op extreme weersituaties en ruimtelijke ontwikkelingen.

Wij nemen onder andere maatregelen om het watersysteem op orde te brengen en te anticiperen op veranderende weersomstandigheden. Aanpassen aan het veranderende klimaat doen we niet alleen. Inwoners, medeoverheden en gebruikers leveren ook een belangrijke bijdrage aan een klimaatbestendige inrichting van het rivierengebied. Ook nemen we maatregelen om de regionale en overige waterkeringen op orde te brengen en te houden. Tot slot zijn er enkele specifieke functies waarmee we rekening houden en waarvoor we werkzaamheden verrichten. Voorbeelden hiervan zijn natte natuur, recreatief medegebruik, zwemwater, vaarwater en drinkwater.

Thema 3: Water eerlijk verdelen

Doel lange termijn	Doel planperiode
We streven naar een toekomstbestendig watersysteem, waarbij we het beschikbare oppervlaktewater en grondwater optimaal willen benutten. Het watersysteem is zo ingericht dat we daarmee kunnen inspelen op de verschillende behoeftes die er in ons gebied zijn. Wij zijn ons er samen met onze omgeving van bewust dat het aanbod van water eindig is, dat er soms te veel of te weinig aan water is en dat er grenzen zitten aan het faciliteren van alle functies als het gaat om zowel wateraanvoer als waterafvoer.	In alle peilgebieden waar we peilen registreren realiseren we gedurende 85% van de tijd de vastgestelde peilen.
	In 2027 hebben we in 100% van de belangrijkste watergangen het waterbeheer zodanig gestuurd dat het past bij de functies die we bedienen.

Thema 4: Voorbereiden op extreem weer

Doel lange termijn	Doel planperiode
- In 2035 voldoet het watersysteem aan de gebiedsgerichte normen voor wateroverlast, getoetst aan de dan geldende klimaatstatistieken. - In 2050 is ons beheergebied klimaatbestendig en waterrobuust, zodat we beter het hoofd kunnen bieden aan weersextremen. We hebben zo min mogelijk (klimaat)schade als gevolg van droogte, wateroverlast en hitte.	In 2027 zijn we ten opzichte van 2019 beter voorbereid op en minder kwetsbaar voor de gevolgen van weersextremen.
	Inwoners zijn zich meer bewust dat klimaatverandering risico's met zich meebrengt en dat overlast niet altijd voor 100% is te voorkomen.
	In 2027 zijn al onze medewerkers klimaatbewust en is 'klimaatinclusief denken' een vanzelfsprekend thema bij ons werk.

Thema 5: Werken aan schoon water

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 hebben we in al ons oppervlaktewater een goede waterkwaliteit met helder water en een gevarieerde flora en fauna.	Alle oppervlaktewaterlichamen hebben in 2027 minimaal een matige biologische waterkwaliteit, waarvan 55% goed. En in de oppervlaktewaterlichamen vindt jaarlijks geen achteruitgang van de ecologische toestand plaats.
	In 2027 is de chemische waterkwaliteit zodanig verbeterd dat we 25% minder normoverschrijdingen hebben ten opzichte van 2021. En er is jaarlijks geen achteruitgang te meten ten opzichte van het jaar ervoor.
	De waterkwaliteit in het overig water heeft minimaal dezelfde kwaliteit als het jaar daarvoor. En we hebben overlast als gevolg van een slechte waterkwaliteit zoveel mogelijk voorkomen.

Thema 6: Regionale en overige waterkeringen

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2030 zijn de boezemkades op orde, conform de eisen die de provincies stellen.	In 2027 is 70% van de boezemkades voldoende 'sterk' volgens de provinciale eisen.

Thema 7: Natte natuur

Doel lange termijn	Doel planperiode
	In 2027 hebben we samen met provincie en terreinbeheerders de watercondities verbeterd richting de streefdoelen in minimaal drie natuurwateren in Gelderland.

Thema 8: Recreatief medegebruik en beleving

Doel lange termijn	Doel planperiode
	We dragen continu bij aan de beleving van het rivierengebied doordat we inwoners en recreanten kennis laten maken met het werk en de geschiedenis van het waterschap.

Thema 9: Zwemwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
	Alle officiële zwemwaterlocaties gaan bij de jaarlijkse beoordeling niet achteruit in kwaliteitsklasse ten opzichte van de beoordeling in het voorgaande jaar. We spannen ons in om te komen tot een verbetering van een 'aanvaardbare' of 'goede' zwemwaterkwaliteit naar een 'uitstekende' zwemwaterkwaliteit.

Thema 10: Vaarwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
	We beheren de aangewezen vaarwegen zodanig dat de watergang continu in stand blijft en de scheepvaart geen belemmering ondervindt.
	We zorgen continu voor een vlotte en veilige doorvaart op de wateren waarvoor we aangewezen zijn als nautisch beheerder door de provincie.

Thema 11: Grondwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
Een duurzaam grondwatersysteem voor zowel de grondwaterkwantiteit als de grondwaterkwaliteit. In een duurzaam grondwatersysteem zijn de grondwateronttrekkingen in balans met de cumulatieve effecten op kwetsbare gebieden.	We zetten stappen naar een operationeel grondwaterbeheer dat instaat voor een duurzaam grondwatersysteem voor zowel de grondwaterkwantiteit als de grondwaterkwaliteit (conform het <i>Koers en Routeplan Grondwater</i>).

Thema 12: Drinkwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
	Met het oog op de bescherming van drinkwaterwinningen houden we met onze werkzaamheden rekening met het voorkomen van negatieve effecten voor de drinkwatervoorziening. We zetten in op het voorkomen van nadelige effecten van drinkwaterwinningen op onze taken en doelen.

Grote projecten programma Watersysteem

Grote projecten	Gereed
Kadeversterking 1 ^e tranche (A5H)	2030
Boezembemaling Overwaard (A5H)	2029

Wat gaat het kosten?

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Verschil	V/N
Kosten	64,1	68,6	75,0	6,5	N
Opbrengsten	-1,5	-1,0	-1,0	0,0	N
Te dekken kosten	62,6	67,6	74,1	6,5	N
Inzet best. Reserves	-0,8	0,1	0,1	0,0	N
Per saldo	61,8	67,7	74,2	6,5	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Elektra: stijging netwerkkosten en belastingtarieven. 1,2 N
- Bijstelling budget onderhoud waterlopen vanwege inflatie, verwijderen invasieve exo-ten en herstel rietlanden Kinderdijk 0,4 N
- Onderhoud kunstwerken: bijstelling budget onderhoud incl. prijsstijging 0,3 N
- Hogere bijdrage Aquon a.g.v. inflatie en loonontwikkeling (0,4 N) en lagere meetvraag (0,1 V) 0,3 N
- Hogere dotatie voorziening baggeren a.g.v. stijging brandstofprijzen 0,2 N
- Aanbestedingsresultaat ingehuurd personeel bediening kunstwerken 0,1 N
- Overige kleine voor- en nadelen per saldo 0,3 N
- Hogere kapitaallasten: Hogere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2022/2023 (0,3 N) en hogere rentekosten (0,1 N) 0,4 N
- Per saldo hogere afdelings-/personeelskosten a.g.v. loon- en formatieontwikkeling 3,3 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	74,1	76,6	81,7	87,1	92,2
Inzet bestemmingsreserves	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Per saldo	74,2	76,7	81,7	87,2	92,3

(Bedragen x € 1 mln.)

INVESTERINGEN	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Bruto	25,5	36,2	31,8
Subsidies en bijdragen	-11,1	-13,3	-9,4
Netto	14,4	22,9	22,4

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsplanning	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto	31,8	93,6	92,8	78,5	29,3
Subsidies/bijdragen	-9,4	-13,6	-11,3	-10,2	-7,9
Netto	22,4	80,0	81,5	68,3	21,3

(Bedragen x € 1 mln.)

3.4 Programma Waterketen

Visie

Als waterschap hebben we de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan schoon water en aan het verduurzamen van de samenleving.

De mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde willen we verminderen. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen. In 2050 werken we als waterschap volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. We verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken. We streven ernaar om de diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied te verhogen.

Beoogd effect

Meer biodiversiteit, schoon water, minder uitstoot van broeikasgassen en minder gebruik van primaire grondstoffen.

Inhoud programma

Het bestuurlijke programma Waterketen omvat vier thema's: Het taakgericht thema 'schoon water – waterketen' en drie programma-overstijgende thema's 'toewerken naar klimaat- en energieneutraliteit', 'toewerken naar circulariteit' en 'biodiversiteit'. De inhoud van dit programma is gebaseerd op het huidige beleid zoals onder andere is vastgesteld in het Waterbeheerprogramma 2022-2027, de visie 'Toekomstgericht zuiveren', de geactualiseerde strategienotitie 'Energie voor WSRL' (Energie-neutraal in 2030) en het Bestuursprogramma "Aan de slag met water".

Thema 13: Schoon water in de waterketen

Doel lange termijn	Doel planperiode
We hebben de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Door de tijd heen zien we dat de maatschappij steeds hogere verwachtingen heeft bij het gezuiverde afvalwater. We gaan het afvalwater effectiever zuiveren, zodat het gezuiverde afvalwater voldoet aan de gewenste kwaliteit. Bij het uitvoeren van onze zuiveringstaak speelt duurzaamheid binnen de waterketen een steeds belangrijkere rol. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan het verduurzamen van de samenleving.	In de periode 2022-2027 zorgen we er continu voor dat het ingezamelde afvalwater wordt gezuiverd en dat de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater zodanig is dat het geen nadelige effecten heeft op de waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater. In 2027 is duurzaam zuiveren praktijk geworden op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties. We verkleinen de emissies die bijdragen aan het broeikas effect en verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om uitputting van die grondstoffen te voorkomen.

Thema 14: Toewerken naar klimaat- en energieneutraliteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
• We zijn in 2050 grotendeels klimaatneutraal. • De uitstoot van broeikasgassen uit de zuiveringen is in 2050 teruggebracht naar nul. • In 2050 gebruiken we voor bedrijfsauto's en ander materieel geen fossiele brandstoffen meer. • Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030. • Vanaf 2050 stoten we met ons werk nagenoeg geen broeikasgassen uit.	We verminderen de mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen (ten opzichte van het peiljaar 1990). In lijn met het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak: • In 2027 is de CO₂-uitstoot door werkgerelateerd verkeer (zakelijk en woonwerk) 20% minder dan in 2016. • In 2027 is de emissie van broeikasgassen door en mobiele werktuigen met tenminste 80% gereduceerd.
	We beperken de klimaatimpact van diensten en producten die derden leveren aan het waterschap. In lijn met sectorafspraken en het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak: • In 2027 werken we minimaal 80% klimaatneutraal bij grond-, weg- en waterbouwprojecten. • In 2027 is de emissie van broeikasgassen door bouwverkeer met tenminste 80% gereduceerd.
	We verminderen de klimaatimpact van de aan het waterschap geleverde energie. Dat realiseren we door in 2027 minimaal 65% van ons energiegebruik zelf duurzaam te produceren.

Thema 15: Toewerken naar circulariteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 werken we volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. Afvalwater zien we als bron van energie, herbruikbaar schoon water en grondstoffen. Al onze restproducten stellen we ter beschikking voor nieuwe toepassingen. Het water dat de afvalwaterzuivering verlaat, is zo schoon dat het gebruikt kan worden binnen het gebied.	In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen bij de operationele taakuitvoering van het waterschap met 40% verminderd om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken.
	In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen door derden die diensten en producten leveren aan het waterschap vermindert.
	In lijn met sectorafspraken en het klimaatakkoord is onderdeel van deze aanpak: • Met ingang van 2023 vragen we alle werken circulair uit bij de aanbesteding van bij grond-, weg en waterbouwprojecten. • In 2027 werken we minimaal 80% circulair bij grond-, weg en waterbouwprojecten.

Thema 16: Biodiversiteit ⁶

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 hebben we een grote diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied.	In 2027 is de biodiversiteit op eigen gronden vergroot ten opzichte van 2021.

Grote projecten programma Waterketen

Grote projecten	Gereed
Centralisatie Noord	2024
Realisatie modificaties rwzi Arnhem	2027

⁶ NB: het thema Biodiversiteit is met ingang van de begroting 2024 overgeheveld van programma Waterveiligheid naar het programma Waterketen.

Wat gaat het kosten?

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil	V/N
Kosten	65,7	67,6	71,9	4,3	N
Opbrengsten	-5,2	-5,3	-2,9	2,4	N
Te dekken kosten	60,5	62,3	69,1	6,8	N
Inzet best. reserves	-0,2	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	60,3	62,3	69,1	6,8	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Vervallen incidentele onderhoudskosten 2023 0,4 V
- Prijsstijging onderhouds- en beheerkosten: onderhoud (0,6 N), chemicaliën (0,5 N), natslibtransport (0,1 N) en slibverwerking (0,8 N) 2,0 N
- Lagere gasopbrengsten door daling gasprijzen en afname vraag naar groen-gascertificaten 1,8 N
- Elektra: stijging netwerkkosten en belastingtarieven. 1,5 N
- Hogere advieskosten t.b.v. klimaatneutraal, conditiemeting en Europese aanpassingen van wet- en regelgeving voor stedelijk afvalwater 0,4 N
- Aanpassingen rwzi's om te voldoen aan ATEX-eisen (explosieveiligheid) 0,2 N
- Hogere bijdrage AQUON a.g.v. inflatie en loonontwikkeling 0,1 N
- Afschalen COVID-19 bemonsteringen bij AQUON (0,6 V). Hiertegenover staat lagere bijdrage van het Rijk (0,6 N). Per saldo budgetneutraal. 0,0 -
- Overige kleine voor- en nadelen per saldo 0,1 N
- Lagere kapitaallasten: lagere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2022/2023 (0,6 V) en lagere rentekosten (0,1 V) 0,7 V
- Per saldo hogere afdelings-/ personeelskosten a.g.v. loon- en formatieontwikkeling 1,8 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	69,1	68,5	69,6	70,5	71,8
Inzet bestemmingsreserves	0,0	0,5	0,7	0,7	0,8
Per saldo	69,1	69,0	70,3	71,2	72,6

(Bedragen x € 1 mln.)

INVESTERINGEN	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Bruto	6,4	8,9	10,5
Subsidies en bijdragen	-0,1	-0,2	-0,5
Netto	6,3	8,7	10,0

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsplanning	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto	10,5	28,4	21,7	8,7	5,9
Subsidies/bijdragen	-0,5	-1,9	-0,6	0,0	0,0
Netto	10,0	26,6	21,1	8,7	5,9

(Bedragen x € 1 mln.)

3.5 Programma Wegen

Visie

In het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is Waterschap Rivierenland verantwoordelijk voor het onderhoud van wegen, fietspaden en wandelpaden buiten de bebouwde kom. Veiligheidsveiligheid (met name de kwetsbare verkeersdeelnemers) heeft daarbij onze nadrukkelijke aandacht.

Beoogd effect

Veilige wegen voor een goede bereikbaarheid.

Inhoud programma

Het is belangrijk dat mensen op een veilige manier kunnen reizen van a naar b. We streven ernaar om ongevallen te voorkomen door pro-actief belangrijke risico's op onveiligheid aan te pakken. Dat doen we door infrastructurele maatregelen te nemen, maar ook door het gedrag van de weggebruiker positief te stimuleren. Daarnaast willen we zorgen voor een bereikbare regio waarbij aandacht is voor zowel de economische aspecten als de leefbaarheid. De focus ligt op duurzame mobiliteit om hiermee bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen.

We blijven ons regionaal inzetten voor een goede afstemming en samenwerking op het gebied van mobiliteit. Wegen, fietspaden en wandelpaden eindigen niet bij een gemeentelijke of provinciale grens. Ook ontwikkelen andere wegbeheerders plannen die van invloed zijn op onze wegen. Tenslotte zoeken we actief het contact met bewoners, bedrijven en belangpartijen bij het inrichten van onze wegen. Zij zijn (dagelijkse) gebruikers en hebben kennis en kunde die we kunnen gebruiken voor een veilige weg en een goede bereikbaarheid.

We hebben in 2022 het nieuwe Beheerplan Wegen vastgesteld. Het programma Wegen komt overeen met dit kaderstellende en richtinggevende plan. Voor het wegbeheer zijn 2 strategische doelen van belang en als zodanig geformuleerd voor de lange termijn. De wegen maken natuurlijk onderdeel uit van de fysieke leefomgeving waarin 6 maatschappelijke thema's belangrijk zijn, namelijk veiligheid/bereikbaarheid, gezondheid/leefbaarheid, klimaat- en energieneutraliteit, circulariteit/duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. De planperiodedoelen werken hierin door. Sommige planperiodedoelen beïnvloeden meerdere thema's, zoals het kwaliteitsniveau van het wegenareaal ten aanzien van veiligheid/bereikbaarheid, klimaat- en energieneutraliteit en circulariteit/duurzaamheid.

Thema 17: Streven naar een veilige weg

Doel lange termijn	Doel planperiode
Het waterschap streeft naar een optimale verkeersveiligheid en een verkeersveilig gedrag. Er wordt gestreefd naar 0 verkeersslachtoffers in 2050 en een halvering in 2030 in aansluiting op de regionale slogan 'maak een punt van 0 verkeersslachtoffers'. We sluiten aan bij de landelijke doelstelling voor ongevallen.	Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau zijnde een evenwichtig wegenareaal waarbij geen kapitaalsvernietiging optreedt. Evenwichtig wegenareaal op basis van kwaliteitsbeoordeling Zeer goed 20%

	Goed 46%
	Matig 20 %
	Slecht 14%
	Zeer slecht 0%
	Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau van de kunstwerken.
	Veilige verkeersdeelname van kwetsbare verkeersdeelnemers (met name fietsers en voetgangers). Langzaam verkeer heeft positieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving, de bereikbaarheid van voorzieningen en de gezondheid van mensen.
	We willen continu samenwerken met andere overheden, direct omwonenden en belangengroepen. Verkeersmaatregelen grijpen namelijk in op de directe omgeving en op andere wegen.
	We onderhouden continu de bermen om de veiligheid en goede doorstroming op de weg te waarborgen .
	We voeren gladheidsbestrijding uit tijdens de winterperiode.
	We streven continu naar veilige landbouwroutes voor alle verkeer, omdat in het beheergebied veel wegen zijn met landbouwverkeer

Thema 18: Streven naar een samenhang tussen ruimte, leefbaarheid, economie en mobiliteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering, passend binnen de regionale en subregionale routenetwerken en ruimtelijke ontwikkelingen. We kiezen daarbij voor duurzame, milieuvriendelijke biodiverse, ecologische en robuuste oplossingen.	We volgen continu ruimtelijke ontwikkelingen in het beheergebied. Elke ontwikkeling heeft namelijk effect op de wegenstructuur in verband met verkeersgeneratie, type voertuigen en parkeren.
	Bijdragen aan het nieuwe regionale verkeers- en milieumodel (RVMK).
	We werken continu samen met andere wegbeheerders voor een robuust en optimaal verkeerssysteem.
	Continu duurzaamheid toepassen bij wegwerkzaamheden.
	De overlast van ingravingen zo kort mogelijk houden. Ingravingen kabels en leidingen onder de weg zijn belangrijk voor de leefbaarheid, maar kunnen ook overlast geven in de directe omgeving.
	Bij het afgeven van ontheffingen voor zwaardere voertuigen wordt altijd een afweging gemaakt tussen enerzijds economie en logistiek en anderzijds leefbaarheid en veiligheid. Voor het aan- en afvoeren van goederen rijden in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden vrachtwagens over

	soms kleine/smalle wegen op een slappe ondergrond. Er geldt op een aantal wegen daarom een verbod op voertuigen zwaarder dan 15t.
	We willen bijdragen en zorgen voor natuur en landschap en ecologie. Bij maatregelen voor natuurlijk sturen kiezen we voor duurzaam, veilig en streekeigen beplanting.

Wat gaat het kosten?

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Verschil	V/N
Kosten	9,6	10,0	10,9	0,9	N
Opbrengsten	-3,2	-3,1	-3,4	0,3	V
Te dekken kosten	6,4	6,9	7,5	0,6	N
Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	6,4	6,9	7,5	0,6	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Hogere bijdrage van gemeenten voor beheer gemeentelijke wegen (o.b.v. realisatie voorgaande jaren en indexering) 0,3 V
- Nadelig aanbestedingsresultaat maaionderhoud wegbermen en wegsloten 0,3 N
- Hogere kosten wegreconstructies vanwege inflatie 0,3 N
- Aankoop 2 zoutstrooiers 0,1 N
- Per saldo hogere afdelings-/personeelskosten a.g.v. loon- en formatieontwikkeling 0,2 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	7,5	7,6	7,8	8,0	8,2
Inzet bestemmingsreserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Per saldo	7,5	7,6	7,8	8,0	8,2

(Bedragen x € 1 mln.)

INVESTERINGEN	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Bruto	1,6	3,5	2,6
Subsidies en bijdragen	-1,6	-3,5	-2,6
Netto	0,0	0,0	0,0

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsplanning	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto	2,6	3,9	4,9	3,5	3,8
Subsidies/bijdragen	-2,6	-3,9	-4,9	-3,5	-3,8
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

(Bedragen x € 1 mln.)

3.6 Programma Middelen

Visie

Op 31 mei 2023 is het Bestuursprogramma “Aan de slag met water” in het Algemeen Bestuur besproken. Met als vertrekpunt het waterbeheerprogramma (WBP) en de Watervisie 2050, is in het bestuursprogramma vastgelegd welke ambitie het waterschap heeft en welke koers het wil varen in de bestuursperiode 2023 tot en met 2027. Er wordt – met betrekking tot het programma Middelen – onder andere aandacht gevraagd voor een solide en duurzaam financieel beleid, participatie, de lange termijn programmering van de vervanging van watersysteem- en zuiveringsobjecten en de bestuurlijke werkwijze. Daarnaast wordt in het programma Middelen aandacht gevraagd voor de digitale transformatie, die meer betekent dan ‘digitalisering’ en ervoor gaat zorgen dat onze manier van werken fundamenteel zal gaan veranderen. Tevens wordt ingegaan op de Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking treedt en die ons vraagt ons echt klantgedreven te gaan gedragen. Tot slot komt het waterschap dichtbij voor burgers en andere belanghebbenden door regelgeving, vergunningverlening, toezicht en Handhaving.

Beoogd effect

Een professionele organisatie gericht op doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van de kerntaken van het waterschap.

Inhoud programma

Het programma Middelen betreft zeven thema's:

- Bestuurlijke werkwijze
- Digitale transformatie
- Omgevingswet
- Participatie
- Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving
- Wegwerken achterstanden Grondzaken
- Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner
- Financiën

Bestuurlijke werkwijze

Binnen het waterschap werken we vanuit een gedragen bestuursprogramma. Het Algemeen Bestuur bepaalt de koers van ons waterschap en kiest uit haar midden een Dagelijks Bestuur. De leden van het Algemeen Bestuur zijn tevens de oren en ogen in het gebied. Het Dagelijks Bestuur (College van Dijkgraaf en Heemraden) staat ten dienste van het Algemeen Bestuur, waarbij zij ruimte en vertrouwen krijgt om binnen de vastgestelde kaders (richting) slagvaardig te handelen en besluiten te nemen (in te richten).

Dit gebeurt op basis van wederzijds vertrouwen, waarbij inhoudelijke argumenten het vertrekpunt zijn. Het college staat actief in verbinding met alle leden van het Algemeen Bestuur om de kaderstellende en controlerende (richtinggevende) rol goed te faciliteren. Bij de besluitvorming besteden we aandacht aan en hebben we waardering voor alle opvattingen die leven binnen het Algemeen Bestuur. Er is een open houding met ruimte om de werkwijze steeds te herijken en verbeteren.

Het waterschap kent vier bestuurlijke commissies, die zijn ingedeeld op basis van de taken van het waterschap. Deze commissies doen voorbereidend werk voor de vergadering van het Algemeen Bestuur en hebben een adviserende rol richting het college. De voorzitter van een bestuurlijke commissie is een lid van het Algemeen Bestuur en wordt gekozen door het Algemeen Bestuur. Verder werken we met een agendacommissie, bestaande uit de voorzitters van de commissies. De agendacommissie houdt zich bezig met het vaststellen van de agenda voor, en de organisatie van de commissievergaderingen en de vergadering van het Algemeen Bestuur. We werken ook met een Fractievoorzittersoverleg, om te spreken over zaken zoals het functioneren van het Algemeen Bestuur, integriteitskwesties, vertrouwelijke zaken en de jaaragenda. De werkwijze met commissieleden (voorheen: burgerleden genoemd) wordt gecontinueerd. Tot slot wordt de informatievoorziening richting het Algemeen Bestuur en de commissieleden via een wekelijkse nieuwsbrief gekanaliseerd.

In de afgelopen tijd zijn er grote stappen gezet in het kader van bestuurlijke vernieuwing, bijvoorbeeld het werken met de BOB-structuur (beeldvorming – oordeelsvorming – besluitvorming). Deze ontwikkeling is positief en zetten we door in de aankomende periode. De dijkgraaf heeft hierbij een agenderende en enthousiasmerende rol. Waterschap Rivierenland streeft ernaar een professionele (bestuurlijke) organisatie te zijn, met oog voor ieders belangen.

Digitale transformatie

Waterschap Rivierenland is volop bezig met de digitalisering en het slimmer inrichten van bedrijfsprocessen met nieuwe digitale technologieën, hiermee zijn we ons aan het voorbereiden op de uitdagingen, die de digitalisering van de maatschappij met zich meebrengt. Zo raken bedrijfsprocessen steeds meer verweven met geautomatiseerde oplossingen, worden er steeds meer eisen gesteld aan digitalisering vanuit wet- en regelgeving (denk hierbij bijvoorbeeld aan de Omgevingswet of de zorgplicht), komen de ontwikkelingen op het gebied van IT steeds sneller op ons af en moeten we resoluut bestand zijn tegen alle kwetsbaarheden die de continuïteit van onze bedrijfsvoering in gevaar brengt.

Ook zien we dat nieuwe technologieën het mogelijk maken om ons werk anders in te richten waarbij de burgers en bedrijven steeds meer centraal komt te staan in ons werk. Burgerparticipatie bij dijkverzwaringstrajecten zijn hierbij een voorbeeld evenals de gevolgen van de omgevingswet. Bij dit alles komt data van onze organisatie steeds meer centraal te staan. Met de grote uitstroom van pensioengerechtigden bij ons waterschap in relatie tot een steeds krappere arbeidsmarkt, waarbij het vinden van goed gekwalificeerd personeel een steeds grotere uitdaging wordt, doen we onderzoek naar de toepassing van nieuwe technologieën (kunstmatige intelligentie en machine learning) die het mogelijk maken om bepaalde soorten werk via algoritmen te laten uitvoeren. De digitale transformatie gaat ons hierbij op velerlei terreinen helpen, om ons voor te bereiden op de toekomst.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 wordt de Omgevingswet van kracht. De wet heeft onder andere als uitgangspunt dat decentrale overheden hun regels over de fysieke leefomgeving bijeenbrengen in één gebiedsdekkende regeling. Voor de waterschappen is het instrument hiervoor de waterschapsverordening. De verordening (en toepasbare regels) zijn ontwikkeld volgens de digitale standaarden die nodig zijn voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Naast de technische omzetting gelden er ook andere uitgangspunten onder de Omgevingswet. Bijvoorbeeld dat de huidige praktijk rond aanvragen (te duiden als ‘nee, tenzij’) moet veranderen naar ‘ja, mits’. Niet langer staat controleren en toetsen voorop, maar meer regisseren en faciliteren. Met dit uitgangspunt moeten maatschappelijke doelstellingen makkelijker gerealiseerd worden.

Richting eind 2023 wordt het programma dat gericht is op implementatie van de Omgevingswet afgerond en worden deze (voor zover niet al gerealiseerd) geborgd in de lijnorganisatie. De eerste periode na inwerkingtreding worden de nieuwe taken nog wel actief gemonitord.

Participatie

Waterschap Rivierenland werkt vanzelfsprekend samen met inwoners, medeoverheden en andere stakeholders bij de uitvoering van haar taken. Bij de totstandkoming van plannen en projecten halen we actief de wensen en belangen van stakeholders op. Hiermee versterken we het draagvlak voor deze ontwikkelingen en stimuleren we het waterbewustzijn. Door druk op schaarse ruimte is samenwerking, meervoudige functionaliteit en rekening houden met elkaars belangen van toenemend belang. We willen met behulp van participatie meekoppelkansen daarom waar mogelijk faciliteren.

Participeren is ook maatwerk: elk project is uniek en dat vraagt om duidelijke vooraf gestelde (financiële) kaders. In de aankomende periode richten we ons op het versterken van onze relatie met de burger. Dit doen we onder andere door onze dienstverlening te verbeteren en serviceniveau te optimaliseren. Daarbij zoeken we de menselijke maat.

Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving

VTH is nodig voor het beschermen en beheren van watersysteem, keringen en waterkwaliteit. Afhandeling van aanvragen en meldingen binnen de wettelijke termijn is het uitgangspunt, waarbij de kosten van vergunningverlening grotendeels (75%) worden gedekt door legesopbrengsten. De afgelopen jaren is er veel bereikt op het gebied van verminderen van regeldruk. Reeds meer dan 70% van het aantal te verwerken zaken kan snel, eenvoudig en kosteloos als melding worden afgehandeld. Dit niveau zal minimaal worden vastgehouden.

De komende bestuursperiode zal het werken in de geest van de Omgevingswet vorm krijgen. Deze wet heeft grote impact op het waterschap, met name voor planvorming, vergunningen, toezicht en handhaving. Naast toetsend en controlerend verbreedt het accent zich ook naar faciliterend en adviserend. Hiermee krijgt afstemming met burgers en bedrijven en samenwerking met medeoverheden een belangrijker rol.

Ook de digitale transitie heeft veel invloed. Dat leidt naar meer risicogestuurd en datagedreven toezicht. VTH kan hiermee gericht inzetten en pro-actiever handelen, waarmee herstel achteraf voorkomen wordt en het aantal bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken beperkt blijft. Naast dat meer wordt ingezet op samenwerking met medeoverheden, wordt ook afstemming met veel-aanvragers en standsorganisaties steeds belangrijker, om maatschappelijke belangen bij elkaar te brengen.

Wegwerken achterstanden Grondzaken

De complexiteit, omvang en de hoeveelheid van de projecten, m.n. HWBP, is de afgelopen periode enorm toegenomen. Deze hoeveelheid, in combinatie met de reguliere werkzaamheden binnen team Grondzaken, levert een enorme workload op.

Vanwege de toenemende druk vanuit de HWBP-projecten heeft een aantal reguliere taken en projecten binnen Grondzaken vertraging opgelopen. Er is daardoor een achterstand ontstaan. Als Waterschap Rivierenland (WRS) lopen we potentieel risico in het niet op tijd acteren op deze projecten en werkzaamheden. We lopen risico op verjaring van grond. Daarnaast lopen we als WRS ook inkomsten mis door het pas later kunnen oppakken van bijvoorbeeld huurovereenkomsten.

Het doel is om met de tijdelijke formatie de achterstanden op te lossen en alle achterstallige projecten goed te kunnen starten en managen. Met de tijdelijke capaciteit halen we achterstand in op de reguliere werkzaamheden, kunnen we risico's gaan mitigeren en de achterstallige projecten starten. Hierdoor voorkomen we dat we inkomsten mislopen, 'gratis' grond weggeven in verband met verjaring en mitigeren we de risico's.

Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

De samenleving verandert en de rol van de overheid verandert mee. Naast Rijk, provincies en gemeenten geldt dit ook voor het waterschap. Grote maatschappelijke ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, circulariteit, nationale woonagenda, transitie in de landbouw, opgaven voor biodiversiteit en de Omgevingswet vragen van ons een meer gezamenlijke aanpak van de opgaven en uitdagingen. Hierbij werken de verschillende overheden als één overheid samen. Niet alleen als organisator, maar ook als één van de deelnemers.

Inwoners en partners vragen om een ander type overheid. Een overheid die in gesprek is met inwoners en stakeholders en de gevraagde diensten snel levert. En een overheid die als partner optreedt in de ontwikkeling van de openbare ruimte. We geven deze rol vorm in een wendbare organisatie. De Omgevingswet geeft een extra impuls om de beweging te maken naar een meer omgevingsbewuste overheid en gebiedspartner.

Financiën

In het Bestuursprogramma wordt de wens uitgesproken om de schuldpositie van waterschap stabiel houden en indien mogelijk te verlagen. Ook wordt gepleit voor een gematigde lastenstijging en een zo evenwichtig mogelijke verdeling van de lasten over de categorieën. Tot slot wordt gevraagd naar een lange termijnprogrammering voor de vervanging van systeem- en zuiveringsobjecten.

Met betrekking tot de lange termijnprogrammering wordt onderscheid gemaakt tussen systeem- en zuiveringsobjecten. Voor gemalen geldt dat we de eerste beelden van een investeringsprogramma kunnen presenteren voor de voorjaarsnota 2024. Voor een lange termijnprogrammering voor stuwen zullen de eerste beelden in de voorjaarsnota van 2025 gepresenteerd worden. Met betrekking tot de overige systeemobjecten (sluizen, bruggen etc.) worden aparte analyses gedaan en indien nodig verwerkt in de voorjaarsnota 2025. Voor de lange termijn programmering van zuiveringsobjecten geldt dat we streven naar het delen van de eerste beelden bij de voorjaarsnota 2024. Een specifiek beeld kan worden doorgevoerd in de voorjaarsnota van 2025.

Thema 19: Bestuurlijke werkwijze

Doel lange termijn	Doel planperiode
Professionele (bestuurlijke) organisatie met oog voor ieders belangen	Werken op basis van wederzijds vertrouwen
	Open houding met ruimte om werkwijze steeds te herijken en verbeteren

Thema 20: Digitale transformatie

Doel lange termijn	Doel planperiode
- Betrouwbare, wendbare, richtinggevende en veilige informatievoorziening. - Een moderne datagedreven organisatie die de dienstverlening aan burgers en bedrijven centraal stelt.	Doorontwikkeling moderne werkplek (technisch). 2024 gereed.
	Informatiebeveiliging op orde. 2025 gereed.
	Doorontwikkelen dienstverlening aan burgers en bedrijven. 2026 gereed.
	Verhogen doelmatigheid en transparantie. 2025 gereed.

Thema 21: Omgevingswet

Doel lange termijn	Doel planperiode
Waterschap Rivierenland werkt in 2025 naar 'de geest' van de Omgevingswet. We maken werk van participatie, hebben een gebruiksvriendelijk digitaal loket en worden boven gemiddeld positief gewaardeerd door onze burgers en bedrijven.	In 2025 hebben we een waterschapsverordening, in 'de geest' van de Omgevingswet. Deze is doelgericht, in lijn met onze beleidsambities, zonodig afgestemd op de regelgeving van ketenpartners en toepasbaar gemaakt.
	In 2025 hebben we een gebruiksvriendelijk digitaal loket dat boven gemiddeld wordt gewaardeerd door onze burgers en bedrijven (7 of hoger)
	In 2025 is onze dienstverlening klant gedreven. Zodanig dat de burgers en bedrijven het onderling contact via al onze kanalen (post, telefoon, internet) boven gemiddeld positief (7 of hoger) beoordeelt.
	Tijdig voordat de eerste onteigeningsbesluiten door het AB worden genomen in 2024 is de implementatie zowel bestuurlijk als ambtelijk voltooid.

Thema 22: Participatie

Lange termijn doel	Planperiode doel
	In 2025 willen we als functionele overheid een optimale netwerkpartner zijn bij de realisatie van wateropgaven en daarbij ruimte bieden aan initiatieven van derden.
	Door continu actief de wensen en belangen van stakeholders op te halen versterken we het draagvlak voor plannen en projecten en stimuleren we de waterbewustzijn.

Thema 23: Vergunningsverlening, toezicht en handhaving

Doel lange termijn	Doel planperiode
- Administratieve lastenverlichting voor burgers en bedrijven - Omgevingsgericht VTH - Naleefgedrag van regelgeving door toezicht	Passende regels - De Waterschapsverordening en de afgeleide beleidsregels en toepasbare regels zijn in 2026 beleidsrijk aangepast aan de Omgevingswet - In 2026 zijn alle regels geëvalueerd en vereenvoudigd
	Innovatie en Digitalisering Omslag van controleren achteraf naar continu inzicht

	• Omslag van toetsen en controleren naar ook faciliteren en adviseren • Regulering is gekoppeld aan werkingsgebieden in het DSO
	Versterken samenwerking • Samenwerking met ketenpartners (omgevingsdiensten gemeenten, RWS) is versterkt.

Thema 24: Wegwerken achterstanden Grondzaken

Doel lange termijn	Doel planperiode
• Geen achterstanden in de bedrijfsvoering	• Kadastrale aanwijz bijgewerkt • Beheerovereenkomsten bijgewerkt • Oude adviesdossiers afgehandeld
• Integraal contractbeheer op onze percelen	• Overgang van contractbeheer naar eigendommenbeheer: volledig zicht op de niet-taakgebonden percelen in eigendom en een getoetste nieuwe functie-toebedeling • Overtollige gronden in beeld (percelen waar geen functie aan kan worden toegekend) en waar mogelijk verkoop daarvan • Besluit over erfpacht-dossiers en bijbehorende administratieve en contractuele afwikkeling • Voorkomen van verjaring op onze percelen
• Oneigenlijk grondgebruik tegen gaan	• Waar zonder onderliggende overeenkomst gebruik wordt gemaakt van onze gronden, overgaan tot handhaving of alternatieve oplossing

Thema 25: Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

Doel lange termijn	Doel planperiode
De Omgevingswet zorgt ervoor dat in een gebied de maatschappelijke vraagstukken en kansen steeds meer in samenhang worden bekeken en aangepakt. Hierbij werken verschillende overheden als één overheid samen.	In 2027 zijn de procedures voor de burger eenvoudiger/ simpeler/ transparanter t.o.v. 2021. Daarvoor werken we continu samen met gemeenten en provincies als één overheid.
Bij de uitvoering van onze taken maken we gebruik van onze gebiedskennis en houden we rekening met brede maatschappelijke opgaven en lokale uitdagingen.	In 2027 zitten we bij 100% van de advisering over complexe ruimtelijke ontwikkelingen als deskundige waterpartner vroegtijdig aan tafel.
Met kennis van het watersysteem en het gebied schuiven we vroegtijdig aan als deskundige waterpartner. Samen voeren we een integraal gesprek over ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot het waterbeheer.	In 2025 weten onze 1e aanspreekpunten buiten wat er in hun omgeving speelt, zijn zij zichtbaar en toegankelijk en worden ze door die omgeving gewaardeerd.

	In 2025 betrekken we belanghebbenden bij onze werkzaamheden en participeren we in werkzaamheden van derden.
	In 2027 zien we samenwerking met partijen primair vanuit de integrale opgaven waarbij samenwerken met andere partijen eerder regel dan uitzondering zijn.

Thema 26: Financiën

Doel lange termijn	Doel planperiode
Solide en duurzaam financieel beleid	Solide en duurzaam financieel beleid • Schuldpositie: stabiel houden en indien mogelijk verlagen • Gematigde lastenstijging en een zo evenwichtig mogelijke verdeling over de categorieën • Bepalen vervangingsopgave voor systeem- en zuiveringsobjecten

Grote projecten programma Middelen

Grote projecten	Gereed
Elektrificatie en renovatie JU Smitgemaal	2024
Digitale transformatie	2026

Wat gaat het kosten?

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil	V/N
Kosten	56,6	58,6	62,8	4,2	N
Opbrengsten	-5,6	-3,8	-4,2	0,4	V
Te dekken kosten	51,0	54,8	58,6	3,8	N
Inzet best. reserves	0,0	0,0	-0,2	0,2	V
Per saldo	51,0	54,8	58,4	3,6	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Hogere legesopbrengst door toename aantal vergunningen en indexatie Legestarieven. 0,3 V
- Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden en pacht. 0,2 V
- Onttrekking uit BR 'Wegwerken achterstanden bedrijfsvoering'. Hiertegenover staan hogere personeelslasten. 0,2 V
- Vervallen incidentele raming 2023 voor advieskosten onderzoek herziening vergunningenproces lange termijn. 0,1 V
- Automatisering: hogere kosten met name door prijsstijging. 0,4 N
- Aanbestedingsresultaat Arbodienst en licentiekosten personeelssysteem. 0,2 N
- Hogere kosten applicatiebeheer i.v.m. stijging GEO-licenties. 0,2 N
- Hogere bijdrage BSR i.v.m. loonontwikkeling en inflatie. 0,2 N
- Tractie: vervanging materieel, omschakeling naar duurzamere brandstoffen en prijsstijging. 0,2 N
- Contributiestijging Unie van Waterschappen (UvW). 0,1 N
- Beheer niet-reglementaire zaken: herstelwerkzaamheden Rijksmonument Papsluis. 0,1 N
- Overige kleine voor- en nadelen per saldo. 0,1 V
- Hogere kapitaallasten: Hogere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2022/2023 (0,1 N).
- Per saldo hogere afdelings-/personeelskosten a.g.v. loon- en formatieontwikkeling. 3,0 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	58,6	60,5	62,9	65,1	67,2
Inzet bestemmingsreserves	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0
Per saldo	58,4	60,3	62,9	65,1	67,2

(Bedragen x € 1 mln.)

INVESTERINGEN	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Bruto	3,5	11,9	13,9
Subsidies en bijdragen	-0,7	-0,1	-0,2
Netto	2,8	11,8	13,6

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjareninvesteringsplanning	2024	2025	2026	2027	2028
Bruto	13,9	10,9	4,2	4,1	2,7
Subsidies/bijdragen	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Netto	13,6	10,7	4,1	4,1	2,7

(Bedragen x € 1 mln.)

3.7 Dekkings- en financieringsmiddelen

In de begroting van waterschap Rivierenland zijn enkele posten opgenomen, die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Hieronder volgt een overzicht van de posten:

EXPLOITATIE	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil	V/N
Onvoorzien	0,0	0,6	0,9	0,3	N
Waterschapslasten eigen objecten	0,6	0,7	0,8	0,0	N
Bijdragen aan derden	0,2	0,2	0,3	0,1	N
Onderhoud door derden	0,0	0,0	1,0	1,0	N
Personeelsactiviteiten	0,0	0,3	0,0	0,3	V
Dividend	-3,7	-3,2	-4,1	0,9	V
Rente eigen financieringsmiddelen	-1,4	-1,8	-4,2	2,4	V
Kwijtschelding	5,2	5,4	5,4	0,0	-
Oninbaar	1,1	0,9	0,9	0,0	-
Dotatie aan bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	-0,4	-0,2	-0,3	0,1	V
Per saldo	1,6	2,9	0,7	2,3	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Analyse op hoofdlijnen:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 2,0 V
- Hoger dividend NWB 0,9 V
- Hogere stand egalisatiereserve en aanpassing rentepercentage 0,4 V
- Vervallen incidentele post 2023 voor 750-jarig jubileum WSRL 0,3 V
- Inflatiecorrectie onderhoudskosten conform geactualiseerde uitgangspunten (CPB) 1,0 N
- Onvoorzien in 2023 incidenteel lager ter dekking van 750-jarig jubileum WSRL 0,3 N

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Netto kosten	1,0	3,5	4,3	4,4	4,5
Inzet bestemmingsreserves	-0,3	-0,3	0,0	0,0	0,0
Per saldo	0,7	3,3	4,3	4,4	4,5

(Bedragen x € 1 mln.)

3.8 Recapitulatie exploitatie en investeringen per programma

Programma's	Exploitatie 2024				Netto investeringen 2024		
	Netto kosten	Inzet best. reserves	Saldo		Bruto kosten	Subsidies/bijdragen	Saldo
Waterveiligheid	26,3	10,2	36,5	Waterveiligheid	205,7	-176,1	29,7
Watersysteem	74,1	0,1	74,2	Watersysteem	31,8	-9,4	22,4
Waterketen	69,1	0,0	69,1	Waterketen	10,5	-0,5	10,0
Wegen	7,5	0,0	7,5	Wegen	2,6	-2,6	0,0
Middelen	58,6	-0,2	58,4	Middelen	13,9	-0,2	13,6
Dekkingsmiddelen	1,0	-0,3	0,7				
Totaal	236,5	9,8	246,3	Totaal	264,4	-188,9	75,7

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren exploitatieraming (saldo)	2024	2025	2026	2027	2028
Waterveiligheid	36,5	37,3	40,4	41,1	42,6
Watersysteem	74,2	76,7	81,7	87,2	92,3
Waterketen	69,1	69,0	70,3	71,2	72,6
Wegen	7,5	7,6	7,8	8,0	8,2
Middelen	58,4	60,3	62,9	65,1	67,2
Dekkingsmiddelen	0,7	3,3	4,3	4,4	4,5
Totaal	246,3	254,1	267,5	277,1	287,4

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsraming (bruto)	2024	2025	2026	2027	2028
Waterveiligheid	205,7	201,8	171,1	207,6	158,6
Watersysteem	31,8	93,6	92,8	78,5	29,3
Waterketen	10,5	28,4	21,7	8,7	5,9
Wegen	2,6	3,9	4,9	3,5	3,8
Middelen	13,9	10,9	4,2	4,1	2,7
Totaal	264,4	338,7	294,8	302,3	200,4

(Bedragen x € 1 mln.)

Meerjaren investeringsraming (netto)	2024	2025	2026	2027	2028
Waterveiligheid	29,7	28,0	25,3	29,9	25,4
Watersysteem	22,4	80,0	81,5	68,3	21,3
Waterketen	10,0	26,6	21,1	8,7	5,9
Wegen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Middelen	13,6	10,7	4,1	4,1	2,7
Totaal	75,7	145,3	132,0	110,8	55,4

(Bedragen x € 1 mln.)

4. TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGER

In dit hoofdstuk worden de verschillen tussen de begroting 2023 en de begroting 2024 per taak nader toelicht.

4.1 Taak Watersysteem

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil	V/N
Netto kosten	122,5	129,8	140,0	10,2	N
Onvoorzien	0,0	0,4	0,5	0,2	N
Kwijtschelding en oninbaar	2,8	2,9	2,9	0,0	-
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-4,4	-4,2	-6,4	2,2	V
Te dekken uit belastingopbrengsten	-128,1	-133,1	-144,2	11,1	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0,3	4,2	-7,1	2,9	N
Saldo	-6,9	0,0	0,0	0,0	

(Bedragen x € 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken. 1,9 N
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken. 7,7 N
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken. 0,0 -
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken. 1,0 N
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken. 0,2 V

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Dividend en overige algemene opbrengsten

Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 1,0 V
- Hoger dividend NWB. 0,9 V
- Hogere stand egalisatiereserve en aanpassing rentepercentage. 0,3 V

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging bij de taak watersysteemheffing. 11,1 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Hogere dotatie aan bestemmingsreserve afschrijving HWBP (conform beleid toegroei naar 13,4 mln. in 2026). 2,8 N
- Lagere onttrekking bestemmingsreserve afschr. HWBP i.v.m. lagere projectrealisatie. 1,2 N
- Onttrekking bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering. 0,2 V
- Egalisatiereserve watersysteemheffing. 0,9 V

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Watersysteem	147,0	153,1	163,6	171,2	179,3

(Bedragen x € 1 mln.)

4.2 Taak Zuivering

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Verschil	V/N
Netto kosten	76,4	79,6	87,8	8,2	N
Onvoorzien	0,0	0,2	0,3	0,1	N
Kwijtschelding en oninbaar	3,3	3,2	3,2	0,0	
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0,7	-0,8	-1,9	1,1	V
Te dekken uit belastingopbrengsten	-77,3	-85,1	-89,5	4,4	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,8	2,8	0,1	2,7	V
Saldo	0,8	0,0	0,0	0,0	

(Bedragen x € 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken. 0,5 N
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken. 7,4 N
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken. 0,5 N
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken. 0,1 V

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Dividend en overige algemene opbrengsten

Het verschil op dividend wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 1,0 V
- Hogere stand egalisatiereserve en aanpassing rentepercentage. 0,1 V

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging bij de taak zuiveringsheffing. 4,4 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Egalisatiereserve zuiveringsheffing. 2,7 V
- Onttrekking bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering. 0,1 V

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Zuivering	89,3	90,9	93,4	95,0	97,0

(Bedragen x € 1 mln.)

4.3 Taak Wegen

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil	V/N
Netto kosten	8,3	9,0	9,8	0,8	N
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	0,0	N
Kwijtschelding en oninbaar	0,2	0,2	0,2	0,0	
Dividenden en overige algemene opbrengsten	0,0	0,0	-0,1	0,0	V
Te dekken uit belastingopbrengsten	-9,2	-8,8	-9,2	0,4	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,4	-0,4	-0,8	0,4	V
Saldo	-1,1	0,0	0,0	0,0	

(Bedragen x € 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Wegen over wettelijke taken. 0,7 N
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken. 0,1 N

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging bij de taak wegen. 0,4 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Egalisatiereserve wegenheffing. 0,4 V

Meerjaren exploitatieraming	2024	2025	2026	2027	2028
Wegen	10,0	10,1	10,5	10,8	11,1

(Bedragen x € 1 mln.)

4.4 Totaal taken

Onderstaand zijn per taakgebied de netto kosten, mutaties in egalisatiereserves en te dekken kosten door belastingheffing weergegeven.

	Watersysteemheffing		Zuiveringsheffing		Wegenheffing		Totaal	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023
Netto kosten	147,0	135,0	89,3	82,2	10,0	9,2	246,3	226,4
Opbrengst verontreinigingsheffing	-0,5	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,5	-0,4
Mutatie in egalisatiereserve	-2,8	-1,9	0,2	2,8	-0,8	-0,4	-3,4	0,5
Te dekken door belastingheffing	-143,7	-132,7	-89,5	-85,0	-9,2	-8,8	-242,4	-226,5

(Bedragen x € 1 mln.)

5. KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de kosten- en opbrengstencategorieën, gerubriceerd in overeenstemming met de regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. Ter vergelijking zijn tevens de cijfers van de begroting 2023 en de jaarrekening 2022 opgenomen. In onderstaand overzicht zijn de gegevens per kosten- en opbrengstsoortgroep weergegeven.

Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting
	2022	2023	2024
Kostensoortgroepen			
Rente en afschrijvingen	62,0	60,5	59,4
Personeelslasten	80,0	86,9	97,6
Goederen en diensten van derden	80,5	84,4	92,2
Bijdragen aan derden	9,9	9,8	10,1
Toevoegingen voorzieningen en onvoorzien	9,5	9,9	11,6
Totaal kosten	241,8	251,6	271,0
Opbrengstsoortgroepen			
Financiële baten	-5,4	-5,4	-8,9
Personeelsbaten	-6,6	-7,2	-7,2
Goederen en diensten aan derden	-15,1	-14,4	-16,6
Bijdragen van derden	-11,2	-10,4	-8,1
Waterschapsbelasting	6,3	6,3	6,3
Onttrekkingen aan voorzieningen	-1,1	0,0	0,0
Geactiveerde kosten	-0,4	-0,2	0,0
Totaal opbrengsten	-33,4	-31,2	-34,5
Te dekken kosten	208,4	220,3	236,5
Inzet bestemmingsreserves	2,1	6,1	9,8
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	210,5	226,4	246,3
Gedekt door heffing waterschapsbelastingen	-214,7	-226,9	-242,8
Exploitatieresultaat	-4,2	-0,5	3,5
Begrote onttrekking aan egalisatiereserves	-3,0	0,5	-3,5
Exploitatieresultaat te bestemmen	-7,2	0,0	0,0

(Bedragen x € 1 mln.)

5.2 Kosten- en opbrengstensoorten in meerjarenperspectief

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Kostensoortgroepen				
Rente en afschrijvingen	59,7	65,2	69,5	84,8
Personeelslasten	102,9	106,9	110,6	114,4
Goederen en diensten van derden	93,1	93,2	94,5	96,6
Bijdragen aan derden	10,0	10,5	10,8	11,0
Toevoeging voorzieningen en onvoorzien	11,8	12,0	12,2	12,5
Totaal kosten	277,5	287,8	297,7	319,3
Opbrengstensoortgroepen				
Financiële baten	-6,5	-5,7	-5,9	-6,1
Personeelsbaten	-7,2	-6,8	-6,8	-6,8
Goederen en diensten aan derden	-18,0	-18,9	-19,1	-19,2
Bijdragen van derden	-8,1	-7,8	-7,7	-7,6
Waterschapsbelasting	6,3	6,3	6,3	6,3
Onttrekkingen aan voorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0
Geactiveerde kosten	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal opbrengsten	-33,5	-32,9	-33,2	-33,4
Te dekken kosten	244,0	254,9	264,4	285,9
Inzet bestemmingsreserves	10,1	12,5	12,6	1,5
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	254,1	267,5	277,1	287,4
Gedekt door heffing Waterschap belastingen	-252,8	-263,2	-274,1	-285,6
(Exploitatieresultaat	1,3	4,3	3,0	1,8
Begrote onttrekking aan egalisereserves	-1,3	-4,3	-3,0	-1,8
Exploitatieresultaat te bestemmen	0	0	0	0

(Bedragen x € 1 mln.)

6. WATERSCHAPSBELASTINGEN

6.1 Inleiding

Algemeen

De dekking van de exploitatie van waterschap Rivierenland vindt voornamelijk plaats door middel van het heffen van waterschapsbelasting. Het belastingstelsel bestaat uit de volgende belastingsoorten:

De watersysteemheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem inclusief waterveiligheid.

De wegenheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van wegen in het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

De zuiveringsheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater.

De verontreinigingsheffing

Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij ons waterschap (inclusief de lozingen van grondwater op oppervlaktewater). Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten goede aan de watersysteemheffing.

Leges

Naast bovengenoemde heffingen bepaalt artikel 115 van de Waterschapswet dat het waterschap onder andere rechten kan heffen ter zake van het behandelen van verzoeken tot het verlenen van ontheffingen en vergunningen. Het waterschap heeft hiertoe een legesverordening opgesteld waarin de tarieven zodanig zijn vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten. Het Algemeen Bestuur heeft het dekkingspercentage bepaald op 75% van de kosten van vergunning- en ontheffingsverlening. De tarieven met betrekking tot de heffing van leges zijn vastgelegd in de legesverordening van waterschap Rivierenland, die door het Algemeen Bestuur van het waterschap wordt vastgesteld.

Kwijtscheldingsbeleid

De uitvoering van de heffing en de inning van waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de BSR. Als gevolg daarvan is ook de uitvoering van de kwijtschelding van belasting overgedragen aan BSR. Om de uitvoering van kwijtschelding op efficiënte wijze door BSR te kunnen laten uitvoeren, hebben de deelnemers van BSR in 2012 eenzelfde kwijtscheldingsbeleid vastgesteld. Daarbij is, op grond van artikel 144 van de Waterschapswet, rekening gehouden met de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De daarin opgenomen kwijtscheldingsnorm bedraagt 90% van de bijstandsnorm. Dit betekent dat kwijtschelding wordt verleend als het netto-bestedbaar inkomen minus de kwijtscheldingsnorm, nul of negatief is.

Artikel 144 van de Waterschapswet geeft waterschappen echter de mogelijkheid om in strakkere of in ruimere zin van de 90% kwijtscheldingsnorm af te wijken. Afwijkingen in ruimere zin zijn toegestaan tot maximaal 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid van alle deelnemers van BSR is vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid is voor wat betreft de waterschapsbelastingen van toepassing op de watersysteemheffing en wegenheffing (Ingezetenen) alsmede op de zuiveringsheffing.

Daarnaast is het kwijtscheldingsbeleid met ingang van 2012 verruimd als gevolg waarvan bij het verlenen van kwijtschelding gebruik wordt gemaakt van de maximale vermogensvrijstelling (conform Wet werk en bijstand). Tevens worden kleine ondernemers in de gelegenheid gesteld voor kwijtschelding in aanmerking te komen. Met ingang van 2023 is het kwijtscheldingsbeleid aangepast door verdere verruiming van de vermogensnorm.

Methodiek tariefbepaling

De methodiek van tariefbepaling is het principe dat de netto kosten per taak jaarlijks omgeslagen worden over de belangencategorieën.

Als uitgangspunt voor het meerjarentarievenbeleid geldt dat:

- De opbrengst aan het eind van de planperiode gelijk is aan het netto kostenniveau;
- Er sprake is van een gelijkmatige tariefontwikkeling;
- Het niveau van de egalisatiereserve aan het eind van de planperiode in principe nihil is.

Binnen deze uitgangspunten wordt getracht te komen tot een zo gelijkmatig mogelijke lastenontwikkeling voor alle categorieën.

In dit hoofdstuk wordt per taak de ontwikkeling van de kosten vertaald in de ontwikkeling van de heffingsopbrengst en de daaruit af te leiden tarieven per categorie belastingplichtigen.

6.2 De watersysteemheffing

Algemeen

De omslag Watersysteemheffing is bedoeld ter dekking van de kosten voor het watersysteem inclusief waterveiligheid. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën te weten:

- Ingezetenen;
- Gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- Ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- Natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening watersysteemheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekeningpercentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoeedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het gebied. Het restant is verdeeld op basis van de waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur.

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	39,250%
Gebouwd	49,083%
Ongebouwd	11,521%
Natuur	0,146%

Tariefdifferentiatie

De Waterschapswet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. Waterschap Rivierenland heeft besloten om de volgende tariefdifferentiatie toe te passen:

Buitendijks gelegen onroerende zaken

Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn, voor buitendijks gelegen natuurterreinen en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 50% lager is dan het tarief dat blijkt uit de Verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

Verharde openbare wegen

Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief dat blijkt uit de Verordening op de watersysteemheffing voor ongebouwde onroerende zaken, niet zijnde natuurterreinen, geldt.

Rechtstreeks toerekenen kosten kwijschelding

Uit de begroting van het waterschap vloeit voort hoe hoog de kosten van het watersysteembeheer precies zijn. In beginsel worden alle hiergenoemde kosten tezamen genomen en vervolgens aan de diverse categorieën toegedeeld, zodat eenieder een deel van de totale kosten draagt. De wet biedt de mogelijkheid om de kosten voor kwijschelding rechtstreeks aan de betrokken categorieën toe te rekenen. In dat geval worden deze kosten afgezonderd van de totale kosten van het watersysteembeheer en rechtstreeks bij die categorie ondergebracht die deze kosten veroorzaakt.

De kosten van kwijschelding worden veroorzaakt door de categorie ingezetenen. Het Algemeen Bestuur heeft bij besluit van 21 juni 2019 besloten de kosten van kwijschelding rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen.

Belastbare eenheden watersysteemheffing

Belastbare eenheden 2024 watersysteemheffing		Totaal
Ingezetenen (aantal)		431.000
Gebouwd totaal (WOZ-waarde)		€ 189.757.986.840
• Gebouwd binnendijks	€ 187.574.309.196	
• Gebouwd buitendijks	€ 2.183.677.644	
Ongebouwd Totaal (hectare)		125.272
• Ongebouwd binnendijks ex wegen	109.774	
• Ongebouwd binnendijks wegen	7.204	
• Ongebouwd buitendijks ex wegen	8.114	
• Ongebouwd buitendijks wegen	180	
Natuur totaal (hectare)		30.780
• Natuur binnendijks	15.474	
• Natuur buitendijks	15.306	

Ingezetenen

De eenheden voor ingezetenen (aantal huishoudens) zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2023. Voor 2024 wordt voor de ingezetenen rekening gehouden met 1,0% groei van het aantal woningen.

Gebouwd

De eenheden gebouwd zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2023. Basis voor de aanslagoplegging 2024 is de WOZ-waarde per 1-1-2023. De gegevens met betrekking tot de waardeontwikkeling 1-1-2022 tot 1-1-2023 in het beheersgebied van waterschap Rivierenland zijn ontleend aan gegevens van de Waarderingskamer. De gemiddelde waardeontwikkeling 1-1-2022 tot 1-1-2023 bedraagt op basis hiervan 4,7%.

Ongebouwd en natuur

De eenheden voor ongebouwd en natuur zijn gebaseerd op de door BSR bij de begroting 2024 afgegeven prognose.

Tarieven en inzet reserve watersysteemheffing

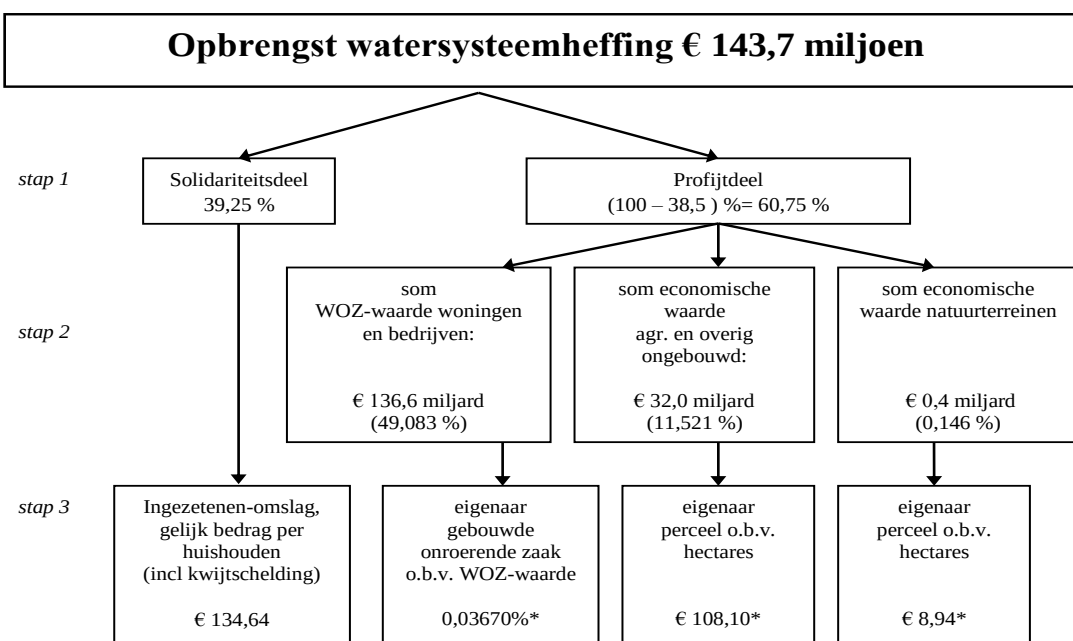
Hierna wordt de ontwikkeling van de netto kosten van de taak watersysteemheffing vertaald in de benodigde heffingsopbrengst en de daaruit af te leiden tarieven per categorie belastingplichtigen.

Watersysteemheffing (incl. verontreinigingsheffing)

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto kosten	135,0	147,0
Opbrengst verontreinigingsheffing	-0,4	-0,5
Mutatie in egalisereserve	-1,9	-2,8
Heffingsopbrengst watersysteemheffing totaal	132,7	143,7
Toerekening kwijtschelding aan ingezetenen	-2,7	-2,7
Heffingsopbrengst (excl. Kwijtschelding)	130,0	141,0
- Ingezetenen	50,0	55,4
- Gebouwd	64,6	69,2
- Ongebouwd	15,2	16,2
- Natuur	0,2	0,2
Stand reserve eind jaar	9,4	16,1
% kostendekkendheid	98,6%	98,1%
% stijging heffingsopbrengst	6,3%	8,5%
% stijging netto kosten	5,5%	8,9%

(bedragen x € 1 mln.)

In onderstaand schema is de tariefbepaling van de watersysteemheffing weergegeven:

* Dit betreft de tarieven binnendijs exclusief tariefdifferentiatie buitendijs en wegen.

Het solidariteitsdeel (39,25%) betreft het aandeel dat naast de rechtstreeks toegerekende kosten van kwijtschelding in rekening wordt gebracht bij de ingezetenen. Het profijtdeel (60,75%) wordt op basis van de economische waarde verdeeld over de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Vervolgens wordt het kostenaandeel gedeeld door het aantal belastbare eenheden waaruit het tarief volgt. Bij de watersysteemheffing is tevens besloten tot tariefdifferentiatie t.a.v. het profijtdeel. Dit betekent dat de buitendijkse gebieden een korting krijgen van 50%. Zij betalen dan nog 50% van het tarief

van binnendijkse gebieden. Daarnaast geldt voor het tarief voor het eigendom van wegen een toeslag van 400%.

Vertaald naar tarieven

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Ingezetenen per woonruimte (in €)	123,46	134,64
Gebouwd in % WOZ-waarde		
• Gebouwd binnendijks	0,03704%	0,03670%
• Gebouwd buitendijks	0,01852%	0,01835%
Ongebouwd per hectare (in €)		
• Ongebouwd binnendijks ex wegen	100,80	108,10
• Ongebouwd binnendijks wegen	504,00	540,50
• Ongebouwd buitendijks ex wegen	50,40	54,05
• Ongebouwd buitendijks wegen	252,00	270,25
Natuur per hectare (in €)		
• Natuur binnendijks	8,34	8,94
• Natuur buitendijks	4,17	4,47

6.3 De wegenheffing

Algemeen

De omslag Wegenheffing is bedoeld ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van wegen in het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën te weten:

- Ingezetenen;
- Gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- Ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- Natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening wegenheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekening percentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het gebied. Het restant is verdeeld op basis van de waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur.

Categorie	Toerekening percentage
Ingezetenen	50,000%
Gebouwd	44,789%
Ongebouwd	5,133%
Natuur	0,078%

Tariefdifferentiatie

De gewijzigde Waterschapwet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. Waterschap Rivierenland heeft besloten om voor de wegenheffing geen tariefdifferentiatie toe te passen.

Rechtstreeks toerekenen kosten kwijtschelding

Uit de begroting van het waterschap vloeit voort hoe hoog de kosten van het wegenbeheer precies zijn. In beginsel worden alle hiergenoemde kosten tezamen genomen en vervolgens aan de diverse categorieën toegedeeld, zodat eenieder een deel van de totale kosten draagt. De wet biedt de mogelijkheid

om de kosten voor kwijtschelding rechtstreeks aan de betrokken categorieën toe te rekenen. In dat geval worden deze kosten afgezonderd van de totale kosten van het wegenbeheer en rechtstreeks bij die categorie ondergebracht die deze kosten veroorzaakt.

De kosten van kwijtschelding worden veroorzaakt door de categorie ingezetenen. Het Algemeen Bestuur heeft bij besluit van 21 juni 2019 besloten de kosten van kwijtschelding rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen.

Belastbare eenheden wegenheffing

Voor de vier belastingcategorieën zijn de volgende belastbare eenheden gehanteerd.

Belastbare eenheden 2023 wegenheffing	
Ingezetenen (aantal)	92.000
Gebouwd totaal (WOZ-waarde)	€ 38.485.626.000
Ongebouwd totaal (hectare)	29.178
Natuur totaal (hectare)	3.762

Ingezetenen

De eenheden voor ingezetenen zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2023. Voor 2024 wordt voor de ingezetenen rekening gehouden met 1,0% groei van het aantal woningen.

Gebouwd

De eenheden gebouwd zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2023. Basis voor de aanslagoplegging 2024 is de WOZ-waarde per 1-1-2023. De gegevens met betrekking tot de waardeontwikkeling 1-1-2022 tot 1-1-2023 in het beheersgebied van waterschap Rivierenland zijn ontleend aan gegevens van de Waarderingskamer. De gemiddelde waardeontwikkeling 1-1-2022 tot 1-1-2023 bedraagt op basis hiervan 4,7%.

Ongebouwd en natuur

De eenheden voor ongebouwd en natuur zijn gebaseerd op de door BSR bij de begroting 2024 afgegeven prognose.

Tarieven en inzet reserve wegenheffing

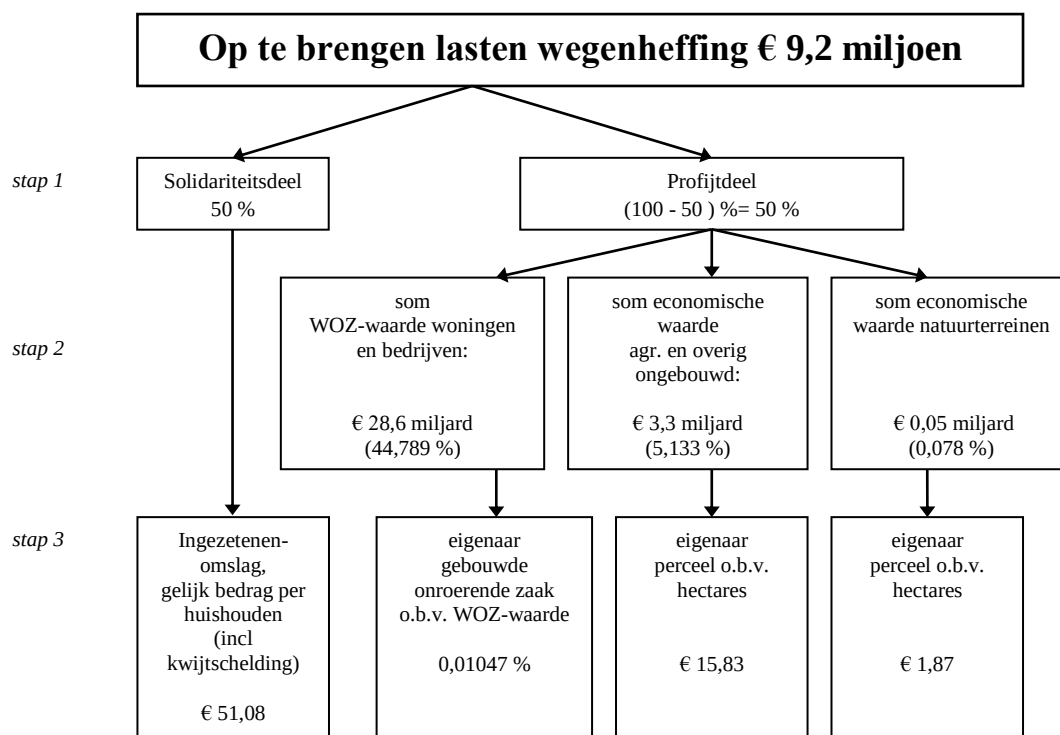
Hierna wordt de ontwikkeling van de netto kosten van de taak watersysteemheffing vertaald in de benodigde heffingsopbrengst en de daaruit af te leiden tarieven per categorie belastingplichtigen.

Wegenheffing

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto kosten	9,2	10,0
Inzet egalisatiereserve	-0,4	-0,8
Heffingsopbrengst wegenheffing totaal	8,8	9,2
Toerekening kwijtschelding aan ingezetenen	-0,2	-0,2
Heffingsopbrengst (excl. kwijtschelding te verdelen over categorieën)	8,6	9,0
- Ingezetenen	4,3	4,5
- Gebouwd	3,8	4,0
- Ongebouwd	0,5	0,5
- Natuur	0,0	0,0
Stand reserve eind jaar	1,5	1,7
% kostendekkendheid	95,2%	92,4%
% stijging heffingsopbrengst	3,0%	5,0%
% stijging netto kosten	2,7%	8,2%

(bedragen x € 1 mln.)

In onderstaand schema is de tariefbepaling van de wegenheffing aangegeven:

Vertaald naar tarieven

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Ingezetenen per woonruimte (in €)	49,07	51,08
Gebouwd totaal in % WOZ-waarde	0,01049%	0,01047%
Ongebouwd gemiddeld per hectare (in €)	14,99	15,83
Natuur totaal per hectare (in €)	1,81	1,87

6.4 De zuiveringsheffing

Algemeen

De zuiveringsheffing is ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater. De zuiveringsheffing bestaat uit een bedrag per vervuilingseenheid, die is bepaald door de totale netto-kosten (inclusief onttrekking aan de egaliseringsreserve) van de taak te delen door het verwachte aantal vervuilingseenheden. Het aldus bepaalde bedrag wordt bij de huishoudens in het gebied in rekening gebracht en bij de in het gebied gelegen bedrijven. De heffing bij de huishoudens is gebaseerd op de omvang van de betreffende huishouding, de heffing bij de bedrijven wordt per individueel bedrijf bepaald.

Het aantal vervuilingseenheden

De belastbare eenheden zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2023. Daarnaast is rekening gehouden met groei van het aantal huishoudens (zuiveringsheffing woningen) (1,0% in 2024). Het begrote aantal zuiveringseenheden woningen voor 2024 wordt daarmee 1.026.000.

Het aantal zuiveringseenheden voor bedrijven is gebaseerd op de prognose voor 2023 inclusief verwachte realisatie discrepantie- en leegstandsonderzoeken en (280.000 v.e). Het totaal aantal begrote zuiveringseenheden voor 2024 wordt daarmee 1.306.000.

Vervuilingseenheden	Begroting 2023	Begroting 2024
Totaal	1.295.000	1.306.000

Tarieven en inzet egalisatiereserve zuiveringsheffing

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto kosten	82,2	89,3
Heffingsopbrengst	85,0	89,5
Mutatie in egalisatiereserve	2,8	0,2
Stand reserve eind jaar	0,1	2,3
% kostendekkendheid	103,4%	100,2%
% stijging heffingsopbrengst	11,1%	5,2%
% stijging netto kosten	7,2%	8,6%

(Bedragen x € 1 mln.)

Vertaald naar het tarief

Omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024
Zuiveringsheffing per v.e.	65,68	68,51

(Bedragen x € 1)

6.5 De verontreinigingsheffing

Algemeen

Dit betreft de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij ons waterschap. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten goede aan de watersysteemheffing. Het voor de begroting 2024 geraamde aantal v.e. 's voor directe lozingen op oppervlaktewater bedraagt op basis van de gemiddelde realisatiecijfers over de afgelopen jaren totaal voor bedrijven en woningen 6.600 v.e.

Vervuilingseenheden	Begroting 2023	Begroting 2024
Totaal	6.600	6.600
Tariefontwikkeling		
Verontreinigingsheffing per v.e.	65,68	68,51

(Bedragen x € 1)

Heffingsopbrengst	Begroting 2023	Begroting 2024
Totaal	0,4	0,5

(Bedragen x € 1 mln.)

6.6 Totaaloverzicht heffingsopbrengst

In onderstaande tabellen is de ontwikkeling van de heffingsopbrengst per belastingcategorie en per taak weergegeven.

Belastingcategorie	Begroting 2023	Begroting 2024
Ingezetenen	57,2	62,1
Gebouwd	68,5	73,3
Ongebouwd	15,6	16,7
Natuur	0,2	0,2
Zuiveringsheffing	85,0	89,5
Verontreinigingsheffing	0,4	0,5
Totaal	226,9	242,8

(Bedragen x € 1 mln.)

Taak	Begroting 2023	Begroting 2024
Watersysteemheffing	132,7	143,7
Wegenheffing	8,8	9,2
Zuiveringsheffing	85,0	89,5
Verontreinigingsheffing	0,4	0,5
Totaal	226,9	242,8

(Bedragen x € 1 mln.)

Recapitulatie tarieven 2024

Categorie	Eenheid	Watersysteemheffing	Wegen
Ingezetenen per woonruimte (in €)	Woonruimte	134,64	51,08
Gebouwd totaal	% WOZ-waarde		0,01047%
Gebouwd binnendijks	% WOZ-waarde	0,03670%	
Gebouwd buitendijks	% WOZ-waarde	0,01835%	
Ongebouwd per hectare (in €)	hectare		15,83
• Ongebouwd binnendijks ex wegen	hectare	108,10	
• Ongebouwd binnendijks wegen	hectare	540,50	
• Ongebouwd buitendijks ex wegen	hectare	54,05	
• Ongebouwd buitendijks wegen	hectare	270,25	
Natuur totaal per hectare (in €)	hectare		1,87
• Natuur binnendijks	hectare	8,94	
• Natuur buitendijks	hectare	4,47	

De verontreinigingsheffing voor 2024 bedraagt € 68,51 per vervuilingseenheid.

De zuiveringsheffing voor 2024 bedraagt € 68,51 per vervuilingseenheid.

6.7 Lastenontwikkeling

In onderstaande tabel zijn voorbeeldaanslagen opgenomen en is de lastenontwikkeling 2024 weergegeven ten opzichte van 2023.

Voorbeeldaanslagen exclusief wegentaak

Belasting	Aanslag 2023	Aanslag 2024	Verschil %	Verschil €
Meerpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 3 v.e.	€ 320,50	€ 340,17	6,1%	€ 19,67
Eenpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 1 v.e.	€ 189,14	€ 203,15	7,4%	€ 14,01
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 250.000.	€ 413,11	€ 436,22	5,6%	€ 23,11
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 250.000.	€ 281,75	€ 299,20	6,2%	€ 17,45
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 400.000.	€ 468,67	€ 493,85	5,4%	€ 25,18
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 400.000.	€ 337,31	€ 356,83	5,8%	€ 19,52
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 542,75	€ 570,69	5,1%	€ 27,93
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 411,39	€ 433,67	5,4%	€ 22,27
Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 1.500.000, 2 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 954,29	€ 998,04	4,6%	€ 43,75
Agrarisch bedrijf Opstallen met WOZ waarde € 500.000, 50 hectare ongebouwd en 3 v.e.	€ 5.422,75	€ 5.803,13	7,0%	€ 380,38
Melkveebedrijf WOZ-waarde € 400.000, 40 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 4.377,61	€ 4.683,61	7,0%	€ 306,00
Natuurterreinbeheerder 1.000 hectare ongebouwd	€ 8.340,00	€ 8.930,00	7,1%	€ 590,00
Groothandel WOZ-waarde € 2.000.000, 10 v.e.	€ 1.397,65	€ 1.453,49	4,0%	€ 55,84
Metaalbedrijf WOZ-waarde € 12.000.000, 450 v.e.	€ 34.001,08	€ 35.439,83	4,2%	€ 1.438,76

NB:

De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2023 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2022.

De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2024 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2023.

In de voorbeeldaanslagen is rekening gehouden met een verwachte stijging van de WOZ-waarde van 1-1-2022 naar 1-1-2023 met 4,7%. De aanslag 2023 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2022 van € 250.000 is daarom te vergelijken met de aanslag 2024 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2023 van € 261.750.

Voorbeeldaanslagen inclusief wegentaak (gebied de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden)

Belasting	Aanslag 2023	Aanslag 2024	Vershil %	Vershil €
Meerpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 3 v.e.	€ 369,57	€ 391,25	5,9%	€ 21,68
Eenpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 1 v.e.	€ 238,21	€ 254,23	6,7%	€ 16,02
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 250.000.	€ 488,39	€ 514,71	5,4%	€ 26,32
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 250.000.	€ 357,03	€ 377,69	5,8%	€ 20,66
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 400.000.	€ 559,69	€ 588,79	5,2%	€ 29,10
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 400.000.	€ 428,33	€ 451,77	5,5%	€ 23,44
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 654,75	€ 687,56	5,0%	€ 32,81
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 523,39	€ 550,54	5,2%	€ 27,15
Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 1.500.000, 2 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 1.141,59	€ 1.194,18	4,6%	€ 52,59
Agrarisch bedrijf Opstallen met WOZ waarde € 500.000, 50 hectare ongebouwd en 3 v.e.	€ 6.224,69	€ 6.649,45	6,8%	€ 424,76
Melkveebedrijf WOZ-waarde € 400.000, 40 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 5.019,16	€ 5.360,67	6,8%	€ 341,51
Natuurterreinbeheerder 1.000 hectare ongebouwd	€ 10.150,00	€ 10.800,00	6,4%	€ 650,00
Groothandel WOZ-waarde € 2.000.000, 10 v.e.	€ 1.607,40	€ 1.672,79	4,1%	€ 65,40
Metaalbedrijf WOZ-waarde € 12.000.000, 450 v.e.	€ 35.259,57	€ 36.755,65	4,2%	€ 1.496,07

NB:

De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2023 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2022.

De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2024 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2023.

In de voorbeeldaanslagen is rekening gehouden met een verwachte stijging van de WOZ-waarde van 1-1-2022 naar 1-1-2023 met 4,7%. De aanslag 2023 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2022 van € 250.000 is daarom te vergelijken met de aanslag 2024 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2023 van € 261.750.

6.8 Heffingsopbrengstontwikkeling in meerjarenperspectief

In meerjarenperspectief (2025-2028) is de volgende jaarlijkse heffingsopbrengstontwikkeling benodigd.

	2025	2026	2027	2028
Zuiveringsheffing	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Watersysteemheffing	5,5%	5,5%	5,5%	5,5%
Wegenheffing	4,2%	4,2%	4,2%	4,2%
Totaal alle taken	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%

7. BESLUIT TER VASTSTELLING

HET ALGEMEEN BESTUUR VAN WATERSCHAP RIVIERENLAND

Gelezen het voorstel van het College van Dijkgraaf en Heemraden van 17 oktober 2023;

Gelet op de bepalingen van de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. Opdracht te verlenen aan het College van Dijkgraaf en Heemraden voor uitvoering van de waterschapstaken conform vastgesteld beleid en de in de begroting 2024 vastgelegde kaders.

Hiervoor:

2. De begroting 2024 inclusief de programmabudgetten vast te stellen:

- Tot een totaal van de kosten op	€	270.990.748
- Tot een totaal van de opbrengsten op	€	<u>270.990.748</u>
- Saldo	€	0
3. Het College van Dijkgraaf en Heemraden te machtigen tot kredietverlening van de investeringen zoals opgenomen in bijlage 9 van de begroting 2024.
4. Het College van Dijkgraaf en Heemraden voor de financieringsfunctie te machtigen tot:
 - a) Het afdekken van de financieringsbehoefte 2024 in rekening-courant bij de NWB tot een bedrag van maximaal € 57,5 miljoen;
 - b) Het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte door middel van het aangaan van langlopende leningen tot een bedrag van maximaal € 214 miljoen;
 - c) Het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen bij de schatkist in rekening courant of in deposito's;
5. Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), Boezembemaling Overwaard (A5H), Kadeversterking 1^e tranche (A5H), Centralisatie Noord, Realisatie Modificaties rwzi Arnhem, Digitale transformatie en Elektrificatie en renovatie JU Smitgemaal in 2024 te behandelen als 'groot project' in de B&V-cyclus.

Aldus besloten in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van waterschap Rivierenland van 24 november 2023.

Hoogachtend,
Het College van Dijkgraaf en Heemraden
van waterschap Rivierenland,

De Secretaris-directeur,

de Dijkgraaf,

ir. Z.C. Vonk

prof. dr. J.C. Verdaas

BIJLAGEN

Bijlage 1	Staat van immateriële vaste activa
Bijlage 2	Staat van materiële vaste activa
Bijlage 3	Staat van financiële vaste activa
Bijlage 4	Staat van reserves en voorzieningen
Bijlage 5	Staat van vaste schulden
Bijlage 6	Berekening van het renteomslagpercentage
Bijlage 7	Staat van personeelslasten en personele sterkte
Bijlage 8	Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken
Bijlage 9	Investeringsprogramma 2024 (investerings-/exploitatieprojecten)
Bijlage 10	Meerjareninvesteringsprogramma 2024-2028 (investerings-/exploitatieprojecten)
Bijlage 11	EMU-saldo
Bijlage 12	Verbonden partijen
Bijlage 13	